

Alcoholgebruik bij Middelbare Scholieren in Twente: Prevalentie, Determinanten en de Rol van Keten

Masterthesis door Jojanneke Korte

Alcoholgebruik bij Middelbare Scholieren in Twente: Prevalentie, Determinanten en de Rol van Keten

Masterthesis door Jojanneke Korte

Oktober 2007

Universiteit Twente
In opdracht van Tactus verslavingszorg

Opleiding Psychologie
Thema Veiligheid en Gezondheid

Onder begeleiding van:
dr. M.E. Pieterse (Universiteit Twente)
drs. J.J. Van Hoof (Universiteit Twente)
drs. M.G. Postel (Tactus verslavingszorg)

Samenvatting

Achtergrond: Drinkgedrag onder jongeren komt steeds vaker voor en overmatig gebruik van alcohol brengt ernstige gezondheidsrisico's met zich mee. Daardoor staat het verschijnsel 'keten' de laatste tijd hoog op de agenda van gemeenten, politiek en media. Tot op heden is er echter nauwelijks wetenschappelijk onderzoek gedaan naar alcoholgebruik in keten.

Doelstelling: Inzicht krijgen in de aard en omvang van het alcoholgebruik in de keten en de achterliggende motieven voor het bezoeken van een keet.

Methode: De steekproef bestaat uit 1516 4^e-jaars scholieren, met een gemiddelde leeftijd van 15.8 jaar. Voor het verkrijgen van een representatief beeld zijn alle bovenbouwlocaties van het voortgezet onderwijs in Twente benaderd, met een response rate van 88.6%. Per locatie zijn 1 havo-klas, 1 vwo-klas en 2 vmbo-klassen ondervraagd.

Resultaten: Het belangrijkste resultaat van dit onderzoek is dat de groep keetbezoekers kan worden beschouwd als meer riskant dan de groep niet-keetbezoekers. Dit geldt voor alcoholgebruik, alcoholgedragingen en meningen over alcohol. Keetbezoekers drinken meer alcohol en er is bij hen vaker sprake van zwaar drinken en dronkenschap. Bovendien hebben ze een hogere intentie tot riskante deelname aan het verkeer na alcoholgebruik, een minder negatieve houding ten aanzien van zwaar drinken en een lagere eigen effectiviteit als het gaat om het drinken van alcohol. Tenslotte is het voor deze groep, in vergelijking tot de gehele steekproef, lastiger om alcoholgebruik te verklaren aan de hand van de Theory of Planned Behavior en het Prototype/Willingness Model.

Conclusie: Dit is het allereerste onderzoek dat de verschillen tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers empirisch heeft onderzocht. Keetbezoekers blijken wel degelijk een risicogroep te vormen als het gaat om alcoholgebruik. Op basis van de bevindingen worden aanbevelingen gedaan voor beleid, preventieactiviteiten en vervolgonderzoek.

Abstract

Background:

Nowadays adolescents' drinking behavior is more and more a common and alcoholic excess comes with serious health risks. Therefore the phenomenon 'semi particular settings' has become an item on the agenda of local authorities, politicians and media. But until now there has hardly been any scientific research on alcohol use in semi particular settings.

Aim: To gain insight into the nature and extent of alcohol in semi particular settings and into the real motives for attending semi particular settings.

Method: The sample consists of 1516 students with an average age of 15.8. To obtain a representative picture, all locations of secondary education schools in Twente were approached, with a 88.6% response rate. Students of all types of secondary education schools have been questioned.

Results: The most important conclusion of this research is that the group of adolescents that visit semi particular settings can be considered to be at a higher risk than the group that does not visit these settings. This applies to alcohol use, alcohol behaviour and to alcohol beliefs. The ones that visit semi particular settings are drinking more alcohol, are regarded as heavy drinkers and are drunk more often. Furthermore, their intention towards risky traffic participation is higher, they have a lower negative attitude towards heavy drinking and a lower self efficacy in drinking alcohol. Finally, compared to the ones that do not visit semi particular settings, it is more difficult for this group to explain alcohol use with the Theory of Planned Behavior and the Prototype/Willingness Model.

Conclusion:

This is the first research ever that has empirically tested the differences between adolescents that visit semi particular settings and a similar group that does not. It shows that the ones who do are indeed a risk group in using alcohol. On the base of present findings recommendations are done for policy, prevention and future research.

Voorwoord

Toen ik hoorde dat er binnen Tactus verslavingszorg een onderzoeksvraag was naar keten, hoefde ik hier niet lang over na te denken. Deze opdracht was precies wat ik zocht; extern en gericht op risicovolle gedragingen door jongeren. Bovendien waren keten op dat moment (en nog steeds) erg actueel. Het leek me interessant en een uitdaging om een beter inzicht te krijgen in dit fenomeen. Achteraf gezien heb ik een erg goede keus heb gemaakt; het is een omvangrijk onderzoek geworden waar ik van begin tot eind met veel plezier aan heb gewerkt. Zonder de hulp van een aantal mensen zou dit echter niet mogelijk zijn geweest.

Daarom zou ik allereerst graag mijn begeleiders binnen de Universiteit Twente bedanken, dr. Marcel Pieterse en drs. Joris van Hoof. Met hun hulp is dit onderzoek voorzien van een sterke theoretische onderbouwing en uitgevoerd aan de hand van een gedegen aanpak. Zij hielden mij vaker dan eens de wetenschappelijk spiegel voor, waardoor ik telkens kritisch en oplettend kon zijn. Vervolgens zou ik Tactus verslavingszorg willen bedanken vanwege hun enorme dosis enthousiasme, in het bijzonder dhr. Karel Noijs, drs. Peter Lorkeers en drs. Marloes Postel. Laatstgenoemde zou ik eveneens willen bedanken voor haar goede, scherpe feedback, wetenschappelijk inzichten en gezelligheid. Ten tweede zou ik Tactus verslavingszorg willen bedanken voor het functioneren als belangrijke schakel in de contactlegging met alle locaties van het voortgezet onderwijs in Twente, en dan vooral Mieke Platenkamp. Zij zag er eveneens op toe dat drie meiden, heel trouw en zorgvuldig, bijna al mijn vragenlijsten hebben ingevoerd. Zelf heb ik er ook een aantal ingevoerd, genoeg om te weten hoeveel respect ik heb voor Romée, Anisa en Tara; dames, heel erg bedankt! De scholen zelf, en natuurlijk de leerlingen, zou ik willen bedanken voor de vele ingevulde vragenlijsten en hoge respons.

Als laatste, maar zeker niet als minste, zou ik ook graag in mijn directe omgeving een aantal mensen willen bedanken. Mijn vriend voor zijn engelengeduld en goede adviezen en mijn moeder voor haar taalkundig inzicht. Tijdens dit niet altijd even makkelijke jaar, ben ik altijd erg gesteund door mijn familie en vrienden. Zij waren altijd overtuigd dat ik dit tot een goed eind zo brengen en zonder hun aanmoedigen en vertrouwen was dit niet gelukt.

Enschede, 26 oktober 2007

Jojanneke Korte

Inhoudsopgave

<u>Samenvatting</u>	3
<u>Abstract</u>	4
<u>Inhoudsopgave</u>	6
<u>1. Inleiding</u>	8
<u>2. Achtergrond</u>	10
2.1. Keten	10
2.2. Theorieën ter verklaring van drinkgedrag van jongeren	11
2.2.1. <i>Theories of Reasoned Action and Planned Behavior</i>	11
2.2.2. <i>Prototype/Willingness Model</i>	14
2.3. Onderzoeksmodel	17
<u>3. Methode</u>	19
3.1. Respondenten	19
3.2. Procedure	19
3.3. Meetinstrument	20
3.3.1. <i>Factoren van de keet en de keetbezoekers</i>	20
3.3.2. <i>Distale determinanten</i>	21
3.3.3. <i>Alcoholgebruik</i>	22
3.3.4. <i>Proximale determinanten</i>	23
3.4. Data-analyse	25
<u>4. Resultaten</u>	26
4.1. Schaalanalyse	26
4.2. Factoren van de keet en keetbezoekers	27
4.3. Vergelijking tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers	30
4.3.1. <i>Vergelijking aan de hand van distale factoren</i>	30

4.3.2. <i>Vergelijking aan de hand van alcoholgebruik</i>	32
4.3.3. <i>Vergelijking aan de hand van proximale factoren</i>	34
4.4. Relaties tussen gedragingen en proximale factoren bij gehele steekproef	37
4.4.1. <i>Correlatieanalyse</i>	37
4.4.2. <i>Regressieanalyse</i>	40
<u>5. Conclusie en discussie</u>	50
5.1. Factoren van de keet en keetbezoekers	51
5.2. Vergelijking huidige onderzoek en Peilstationsonderzoek	54
5.3. Keetbezoek in Twente	55
5.4. Vergelijking tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers	55
5.4.1. <i>Vergelijking aan de hand van distale factoren</i>	55
5.4.2. <i>Vergelijking aan de hand van alcoholgebruik</i>	56
5.4.3. <i>Vergelijking aan de hand van proximale factoren op constructniveau</i>	57
5.4.4. <i>Vergelijking aan de hand van proximale factoren op itemniveau</i>	60
5.5. Relaties tussen de alcoholgedragingen, distale en proximale factoren	61
5.5.1. <i>Relatieve bijdrage van factoren op het keetbezoek</i>	61
5.5.2. <i>Theory of Planned Behavior en Prototype/Willingness Model nader bekeken</i>	62
5.5.3. <i>Relatieve bijdrage van de factoren op zwaar drinkgedrag</i>	62
5.5.4. <i>Relatieve bijdrage van de factoren op het totale alcoholgebruik</i>	64
5.6. Kanttekeningen en aanbevelingen	65
5.6.1. <i>Gekozen steekproef</i>	65
5.6.2. <i>Verklarende aspecten</i>	65
5.6.3. <i>Meting constructen</i>	67
5.6.4. <i>Preventie gericht op keetbezoekers</i>	67
<u>Referenties</u>	71

1. Inleiding

Drinkgedrag onder jongeren komt steeds vaker voor. Er is een stijgende lijn te ontdekken in het alcoholgebruik onder middelbare scholieren. In 2003 had 85% van de leerlingen van 'reguliere' scholen voor voortgezet onderwijs ervaring met alcohol. Dat was meer dan in 1999, toen nog 74% ervaring had met alcohol. Veel kinderen beginnen al op jonge leeftijd te drinken en het alcoholgebruik onder kinderen van 10 tot 15 jaar is de afgelopen vier jaar met 30% gestegen, vooral bij meisjes (Monshouwer, Van Dorsselaer, Gorter, Verdurmen & Vollebergh, 2004). Het CBS spreekt van zwaar drinken als er op één of meer dagen per week minstens 6 glazen alcohol per keer worden gedronken. Op basis van deze definitie kwam naar voren dat 19% van jongeren, in de leeftijd van 15 tot en met 24 jaar, kan worden geclassificeerd als een zware drinker (CBS, 2006a).

Overmatig gebruik van alcohol door kinderen en jongeren brengt ernstige gezondheidsrisico's met zich mee. Omdat de hersenen van tieners nog niet zijn volgroeid kan veelvuldig alcoholgebruik tot blijvende hersenschade leiden (Brown, Tapert, Granholm & Delis, 2000; Tapert, Brown, Kindermann, Cheung, Frank & Brown, 2001; Spear, 2002). Ook wordt de kans op alcoholverslaving aanzienlijk verhoogd als kinderen voor hun 15^e jaar beginnen met het drinken van alcohol (Grant & Dawson, 1997; Ellickson, Tucker & Klein, 2003). Het drinken van een grote hoeveelheid alcohol in korte tijd kan onder andere leiden tot geheugenproblemen, acuut nierfalen, hartaandoeningen en hersenbeschadigingen (Wechsler, Davenport, Dowdall, Moeykens & Castillo, 1994; Poppelier, Van de Wiel & Van de Mheen, 2002).

De afgelopen jaren staan semi-particuliere settings steeds meer op de agenda komen van gemeenten, politiek en media. Onder semi-particuliere settings worden schuren, (sta)caravans, zolders en kassen verstaan, waar jongeren samenkomen voor de gezelligheid en om alcohol te drinken. In de volksmond worden deze semi-particuliere settings ook wel keten en hokken genoemd en vanaf nu wordt er in dit onderzoek dan ook steeds gesproken over keten. Alcohol is er continu en in grote hoeveelheden aanwezig en het gebruik ervan is zorgwekkend hoog (Mulder, 2005). Tot op heden is er nauwelijks wetenschappelijk onderzoek gedaan naar alcoholgebruik in keten. Voor gemeenten is het lastig om een helder beleid op te stellen. Enerzijds omdat keten een lastig fenomeen is, waarbij diverse argumenten en standpunten een rol spelen, en anderzijds omdat er onvoldoende gegevens beschikbaar

zijn. Door de risico's die overmatig alcoholgebruik met zich met meebrengt, is het van belang dat er een duidelijker beeld ontstaat van de aard en de omvang van het alcoholgebruik in de keten en de achterliggende motieven voor het bezoeken van een keet. Deze gegevens kunnen de basis vormen voor het vinden van oplossingen en stappen die moeten worden ondernomen. Bovendien kan naar aanleiding van een duidelijker beeld worden bekeken of huidige preventieactiviteiten gericht op jongeren beter moeten worden afgestemd en of er wellicht nieuwe activiteiten moeten worden ontwikkeld.

De hoofdvraag in dit onderzoek is: 'verschillen keetbezoekers in Twente van niet-keetbezoekers ten aanzien van alcoholgebruik, alcoholgedragingen en meningen over alcohol?'. Vervolgens wordt er gekeken naar verklarende aspecten voor alcoholgebruik. De vraag die hieruit voorkomt is: 'kan het alcoholgebruik van jongeren in Twente worden verklaard aan de hand van het alcoholgebruik, alcoholgedragingen, meningen over alcohol en het bezoeken van keten?'.

In hoofdstuk 2 wordt allereerst de achtergrond van het onderzoek geschetst, met aandacht voor de theoretische onderbouwing en het onderzoeksmodel. Hoofdstuk 3 behandelt vervolgens de gehanteerde methoden, waarnaar in hoofdstuk 4 de resultaten worden gepresenteerd. Hoofdstuk 5 tenslotte is een weergave van de conclusie en discussie.

2. Achtergrond

In dit hoofdstuk wordt de bestaande literatuur met betrekking tot keten besproken. Vervolgens wordt er ingegaan op de theorieën die kunnen worden gebruikt bij het verklaren van drinkgedrag door jongeren, namelijk de Theory of Planned Behavior en het Prototype/Willingness Model. Tot slot wordt er ingegaan op de werkwijze van het onderzoek.

2.1. Keten

Voor zover bekend is tot nu toe alleen door Mulder (2005) een uitvoerig onderzoek uitgevoerd naar keten. Verder wordt er door Bieleman, Kruize en Nienhuis (2006) kort ingegaan op alcoholgebruik in de keet.

In het onderzoek door Mulder (2005) hebben 51, willekeurig benaderde keten deelgenomen in de Kop van Overijssel, Twente, Gelderse Vallei en Westland. De gehanteerde methode is een combinatie van interview, observatie en vragenlijst. Er zijn ongeveer vijf jongeren per keet benaderd en de vragenlijst is uiteindelijk door 204 keetbezoekers ingevuld. De gemiddelde leeftijd was 18 jaar en de meeste bezoekers van de keten waren jongens, van de totale steekproef waren er slechts 17 van het vrouwelijke geslacht. Meisjes komen wel in de keet, maar vaak omdat ze de vaste vriendin zijn van één van de keetbezoekers. Keetbezoekers geven aan dat zij in het weekend gemiddeld 15 glazen bier per avond drinken. Deze resultaten worden door Mulder (2005) vergeleken met cijfers die enige tijd geleden door het NIPO zijn gepresenteerd. Hier ligt het gemiddelde alcoholgebruik voor 14- en 15-jarigen in het weekend aanzienlijk lager, namelijk op 5,27 glas per avond (Van de Pol & Duijser, 2003). Volgens Mulder (2005) is de hoeveelheid alcohol die wordt gedronken eerder te vergelijken met alcoholgebruik van jongeren in Nederlandse vakantiegemeenten tijdens de zomer. Uit onderzoek in de gemeenten Valkenburg, Texel, Noordwijk en Terschelling kwam voor jongens een gemiddeld aantal glazen naar boven van tussen de 19 tot 34 glazen op een weekenddag (NIGZ/Universiteit Maastricht, 2001). Er wordt niet vermeld hoeveel alcohol meisjes drinken en wat de gemiddelde leeftijd is van deze jongens.

Het totale aantal keten in Nederland wordt geschat op 1500 (Mulder, 2005). Alcohol is hier continu en in grote hoeveelheden aanwezig en er worden geen leeftijdsgrenzen gehanteerd voor het schenken van alcohol, ook jongeren onder de 16 jaar drinken bier. Het blijkt tevens dat er nauwelijks oog is voor de veiligheid, zo wordt er bijvoorbeeld niet goed

nagedacht over de brandveiligheid. Ook nemen vrijwel alle jongeren na afloop van de keetavond deel aan het verkeer, zij begeven zich op de fiets of brommer of stappen in de auto. Ouders en vooral de jongeren zelf lijken zich absoluut geen zorgen te maken over de hoeveelheid alcohol die wordt genuttigd. De omgeving is over het algemeen blij dat deze jongeren een plek hebben om samen te komen en ze is huiverig om negatieve uitspraken te doen over keten. Een grote groep betrokken mensen en organisaties maakt zich zorgen over het alcoholgebruik, men zien geen duidelijke oplossing, maar is ervan overtuigd dat de ouders hierin een belangrijke rol zouden kunnen spelen. Mulder (2005) concludeerde dat er vaak geen duidelijkheid bestaat over welke verantwoordelijkheden de van gemeenten hebben, hetgeen tot nu toe vooral heeft geleid tot passiviteit. Volgens hem zou over deze verantwoordelijkheid juridische helderheid moeten komen.

In de recentelijk uitgekomen Nationale Drug Monitor van het Trimbos-instituut (2007) wordt er ingegaan op alcoholgebruik door jongeren. De gegevens zijn gebaseerd op onderzoek door Bieleman et al. (2006). Het betreft een steekproef van jongeren in 25 gemeenten, verspreid over heel Nederland, waarbij rekening is gehouden met het aantal inwoners en de provincie. Aan de hand van deze gegevens blijkt dat 12% van de jongeren van 16 à 17 jaar wel eens naar een keet bij hen in de buurt gaat. Vervolgens is er gevraagd of de jongeren wel eens alcohol drinken in de keet en daar werd door 82% van de 16- à 17-jarigen positief op geantwoord. De groep jongeren van 16 à 17 jaar die wel eens alcohol drinkt, drinkt gemiddeld 5.3 glazen alcohol tijdens een bezoek aan de keet, een aanzienlijk lager aantal glazen dan de 15 glazen die in het onderzoek van Mulder (2005) werd gevonden.

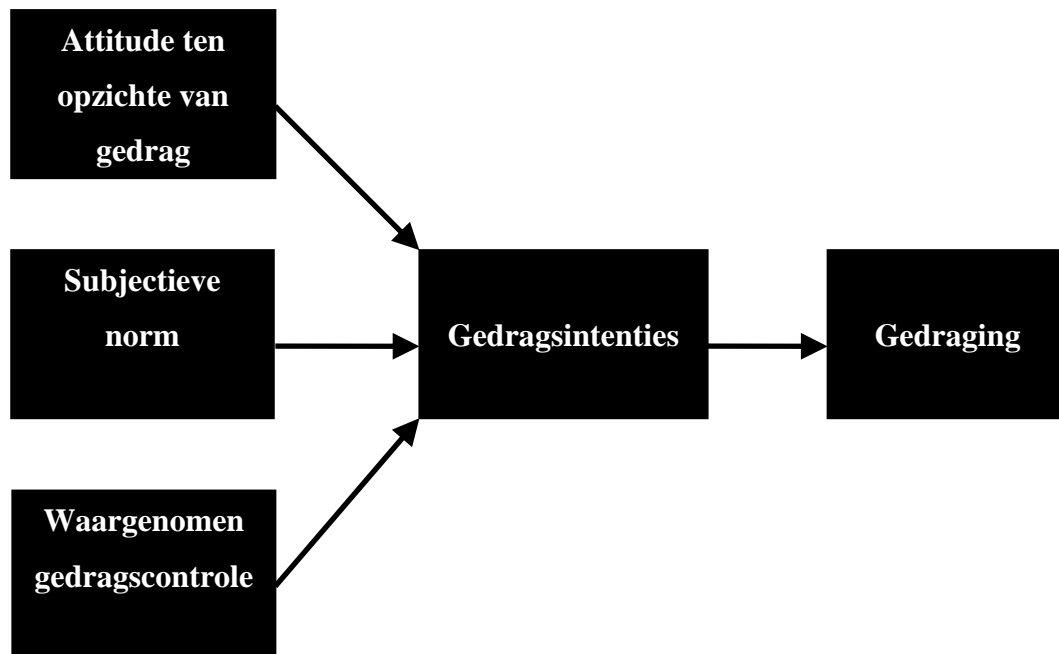
2.2. Theorieën ter verklaring van drinkgedrag van jongeren

Voor het verklaren van het drinkgedrag door jongeren kan gebruik worden gemaakt van een aantal sociaalcognitieve modellen. De Theory of Planned Behavior (Ajzen, 1991) is een theorie die veel wordt gebruikt bij het begrijpen en verklaren van gezondheidsgedragingen in het algemeen (Conner & Sparks, 1996). Het Prototype/Willingness Model (Gibbons, Gerrard, Blanton & Russell, 1998) wordt specifiek gebruikt voor het verklaren van gedragingen door jongeren.

2.2.1. Theories of Reasoned Action and Planned Behavior

Talrijke studies over de relatie tussen attitude en gedrag hebben laten zien dat attitudes van mensen vaak niet in overeenstemming zijn met hun gedrag (Wicker, 1969). Deze

incongruentie zorgde ervoor dat onderzoekers modellen ontwikkelden die op een meer accurate wijze de invloeden beschrijven van attitudes bij het nemen van allerlei beslissingen. Eén van deze meest bekende modellen is de Theory of Reasoned Action (Fishbein & Ajzen, 1975) en de uitbreiding hiervan, de Theory of Planned Behavior (Ajzen, 1991).

Figuur 1. Theory of Planned Behavior

De Theory of Reasoned Action veronderstelt dat het voor een juiste voorspelling van gedragingen noodzakelijk is om naast attitudes ook andere factoren te beschouwen. Er wordt van uitgegaan dat de oorzaak van vrijwillig gedrag de intentie is om deel te nemen aan die gedraging. Die intenties voor het uitvoeren van de gedraging worden vervolgens door twee conceptueel onafhankelijke componenten beïnvloed, een attitudecomponent en een subjectieve, normatieve component. De attitude is geconceptualiseerd als een algemene, positieve of negatieve evaluatie van gedrag en de subjectieve norm als de perceptie van algemene sociale druk door belangrijke anderen, om wel of niet een gegeven gedraging uit te voeren. Van deze beide componenten wordt verondersteld dat ze een indirect effect hebben.

Omdat de Theory of Reasoned Action gelimiteerd, was in de zin dat alleen gedragingen onder vrijwillige controle konden worden voorspeld, breidde Ajzen (1991) deze theorie zo uit dat ook voorspellingen kunnen worden gedaan van gedragingen die een persoon niet uit vrije wil kan uitvoeren. Deze uitbreiding leidde tot de Theory of Planned Behavior (zie figuur 1) en betekent concreet een toevoeging van een derde component welke percepties omvat van controle over uitvoering van de gedraging. Van deze waargenomen

gedragscontrole wordt verondersteld dat gedrag wordt beïnvloed door intenties. Een gerelateerd concept is de eigen effectiviteit (Bandura, 1977), de mate waarin het uitvoeren van een gedraging door een persoon wordt waargenomen als gemakkelijk of moeilijk. Ook deze factor is regelmatig onderzocht als een succesvolle verklaring voor gedragsintenties (White, Terry & Hogg, 1994; Terry & O’Leary, 1995; Manstead & VanEeklen, 1998; Armitage, Conner, Loach & Willetts, 1999; Terry, Hogg & White, 1999) en voor drugs- en alcoholgedragingen (Petraitis, Flay & Miller, 1995). Het precieze onderscheid tussen eigen effectiviteit en waargenomen gedragscontrole wordt in de literatuur veel bediscussieerd (Conner & Armitage, 1998). Aangezien er veel steun wordt gevonden voor de verklarende validiteit van de eigen effectiviteit in de context van drugs- en alcoholgedragingen wordt dit concept in onderzoek vaak gebruikt voor het meten van de waargenomen gedragscontrole (Johnston & White, 2003).

De Theory of Planned Behavior is succesvol toegepast op de voorspelling van een groot aantal gezondheidsgedragingen, waaronder alcoholgebruik bij jongeren (Knibbe, Oostveen & Van de Goor, 1991; Marcoux & Shope, 1997; Norman, Bennet & Lewis, 1998). Toegepast op drinkgedrag veronderstelt de Theory of Planned Behavior dat gedragsintenties de meest directe en belangrijkste voorspellers zijn voor het vertonen van drinkgedrag. Deze intenties worden voorspeld door drie variabelen. Ten eerste attituden, ofwel hoe er wordt gedacht over alcoholgebruik. Ten tweede subjectieve normen, de verwachte druk door anderen, zoals leeftijdsgenoten en ouders. Ten derde de waargenomen gedragscontrole, in hoeverre iemand zichzelf in staat acht zijn of haar drinkgedrag onder controle te hebben. McMillan & Conner (2003) hebben aangetoond dat de Theory of Planned Behavior intenties tot alcohol- en tabakgebruik succesvol voorspelt bij studenten. De attitude en waargenomen gedragscontrole waren significante gedragsvoorspellers voor alcoholintenties. Bovendien gaven intenties en waargenomen gedragscontrole een significante verklaring voor zelfgerapporteerde frequenties van gebruik gedurende een periode van zes maanden. Een ander onderzoek toonde aan dat de attitude, de subjectieve norm en eigen effectiviteit intenties tot binge-drinking verklaarden (Johnston & White, 2003).

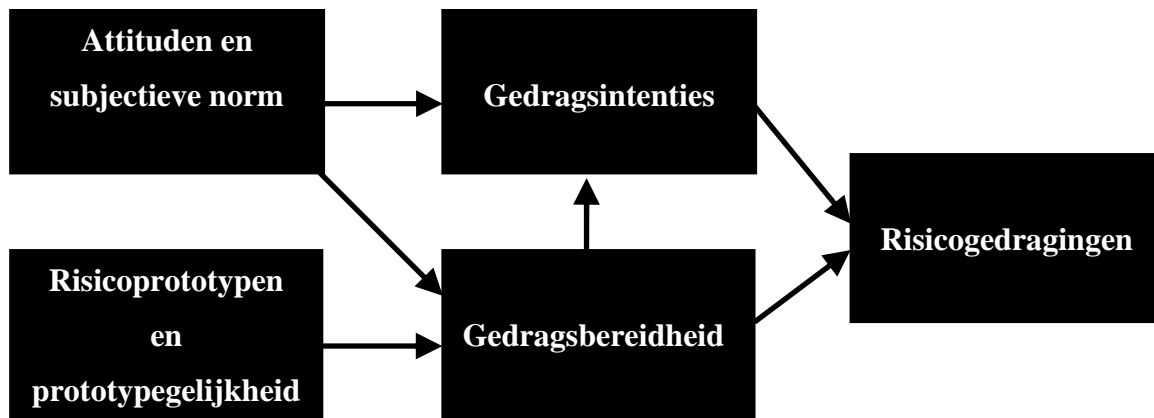
De Theory of Planned Behavior staat open voor verdere uitbreiding en dit heeft ertoe geleid dat er aanvullende factoren zijn bekeken (Conner & Sparks, 1996). Sommige auteurs beweren dat de manier waarop de normatieve component is geoperationaliseerd binnen de Theory of Planned Behavior geen rekening houdt met alle verschillende manieren waarop sociale invloed tot uiting komt (Conner & Armitage, 1998; Terry, Hogg & White, 1999). In het onderzoek van McMillan & Conner (2003) werd het belang aangetoond van het bekijken

van verschillende vormen van normatieve invloed, naast de subjectieve norm ook de descriptieve norm en de morele norm. De descriptieve norm omschrijft percepties van wat anderen doen, dus bijvoorbeeld of vrienden en familie ook alcohol gebruiken en als dit het geval is, hoeveel ze dan gebruiken. De morele norm heeft betrekking op de persoonlijke verantwoordelijkheid ten aanzien van het wel of niet uitvoeren van een bepaalde gedraging. McMillan & Conner (2003) lieten zien dat de descriptieve norm een belangrijke verklaring gaf voor de intentie tot alcoholgebruik, terwijl zowel de morele norm als de sociale norm hier niet van belang bleken.

Aan de hand van bovenstaande bevindingen is besloten om de Theory of Planned Behavior mee te nemen in dit onderzoek. Alle componenten van dit model worden meegenomen; de attitude, de subjectieve norm en de waargenomen gedragscontrole, de gedragsintenties en het daadwerkelijke gedrag. Aangezien McMillan & Conner (2003) lieten zien dat het van belang is om meerdere vormen van normatieve invloed mee te nemen, is gekozen om naast de subjectieve norm ook te kijken naar de descriptieve norm en de morele norm. De waargenomen gedragscontrole wordt gemeten aan de hand van de eigen effectiviteit.

2.2.2. Prototype/Willingness Model

De meeste modellen die gedrag proberen te verklaren zijn gebaseerd op de veronderstelling dat de beslissing om deel te nemen aan een bepaalde gedraging, het resultaat is van een rationeel proces met een doel en dat er een logische volgorde wordt gevolgd. De gedragsopties worden bekeken, de consequenties of uitkomsten van iedere optie worden geëvalueerd en er wordt een beslissing genomen om wel of niet te handelen (Gibbons et al., 1998). Deze beslissing wordt meestal de gedragsintentie genoemd en wordt in een groot aantal sociaalcognitieve modellen, waaronder de Theory of Planned behavior als leidraad gebruikt. Dergelijke benaderingen blijken bruikbaar in het voorspellen van allerlei gedragingen, waaronder gezondheidspromotende gedragingen. Niet al deze gedragingen zijn echter logisch of rationeel, bijvoorbeeld gedragingen die de gezondheid of het welzijn van een individu beschadigen. Desalniettemin komen deze gedragingen vaak voor, vooral onder jongeren. Het blijkt bij deze populatie vaak lastig om complexe gedragingen te verklaren aan de hand van rationele theorieën (Gibbons et al., 1998). Het Prototype/Willingness Model (Gibbons et al., 1998), weergegeven in figuur 2, probeert een verklaring te geven voor deze risicovolle gedragingen door adolescenten.

Figuur 2. Prototype/Willingness Model

Het model is gebaseerd op drie veronderstellingen, welke de nadruk leggen op sociale reactiviteit in plaats van op rationeel plannen (zie figuur 2). Ten eerste wordt er verondersteld dat gedragingen, gerelateerd aan gezondheidsrisico's, door jongeren vrijwillig zijn maar dat ze vaak niet rationeel of bedoeld zijn. Het zijn eerder reacties op risicovolle omstandigheden waarin de meeste adolescenten zich van tijd tot tijd wel eens bevinden. Ten tweede zijn gezondheidsgerelateerde gedragingen sociale gebeurtenissen voor adolescenten, ze nemen zelden alleen deel aan deze gedragingen. Ten derde worden deze gedragingen door hun sociale aard geassocieerd met duidelijke sociale beelden, die overal worden herkend. Wanneer adolescenten deelnemen aan deze gedragingen hebben deze beelden een significante impact op hun beslissingen. Het feit dat er vaak geen overeenkomst is tussen attituden en gedrag betekent volgens Gibbons et al. (1998) dat er een aanvullende non-intentionele component in het spel is bij de beslissing deel te nemen aan een risicovolle gedraging. Deze component, de gedragsbereidheid, is de focus van het Prototype/ Willingness model.

Gedragsbereidheid binnen het Prototype/Willingness Model is op verschillende manieren te onderscheiden van gedragsintentie en het meest belangrijke verschil heeft betrekking op de reactieve in plaats van de geplande aard van de gedragsbereidheid, welke een functie is van vier factoren. Twee van deze factoren zijn overgenomen uit de Theory of Planned Behavior, namelijk ten eerste de subjectieve normen en ten tweede de attituden. Bij het Prototype/Willingness Model is de attitudemeting echter meer uitkomstgericht dan in de Theory of Reasoned Action, omdat het model gericht is op risicovol gedrag. Ten derde is het zo, dat als er in het verleden is deelgenomen aan een bepaalde gedraging, deze gepaard gaat met een positievere attitude, positievere subjectieve normen en een grotere gedragsintentie en gedragsbereidheid opnieuw deel te nemen aan de gedraging. De vierde antecedent, alleen bij het Prototype/Willingness Model, is het prototype dat de adolescent associeert aan het gedrag.

Met andere woorden, zijn of haar perceptie van het type persoon dat een bepaalde gedraging vertoont (Gibbons et al., 1998). Adolescenten hebben een duidelijk beeld van het type persoon dat deelneemt aan verschillende risicogedragingen, bijvoorbeeld van iemand die drinkt

Volgens het Prototype/Willingness Model zijn zowel de prototype-evaluatie, de eerder genoemde mate waarin een beeld als positief wordt ervaren, als de prototypegelijkheid van invloed op de gedragsbereidheid deel te nemen aan een risicovolle gedraging. Deze prototypegelijkheid is de waargenomen gelijkheid tussen het beeld van een type persoon dat deelneemt aan een risicogedraging, in vergelijking tot het eigen beeld. Er wordt verondersteld dat het prototype en de prototypegelijkheid dusdanig interacteren, dat gunstige prototypen een grotere impact hebben als individuen zichzelf vinden overeenkomen met het beeld dat met de risicogedraging wordt geassocieerd (Gibbons & Gerrard, 1995).

Uit een onderzoek aan de hand van het Prototype/Willingness model komen een aantal belangrijke implicaties naar voren met betrekking tot rook- en drinkgedrag bij adolescenten (Spijkerman, Van den Eijnden, Vitale & Engels, 2004). Er werd aangetoond dat prototypen, naast andere sociaal-cognitieve factoren, een rol spelen in de beslissingen die adolescenten nemen met betrekking tot drinkgedrag. Hiertoe werden prototypeschalen geconstrueerd op basis van literatuuronderzoek en interviews met Nederlandse adolescenten met een gemiddelde leeftijd van 13.9 jaar. Resultaten lieten zien dat jongeren die wekelijks drinken als rebels opvatten, minder snel geneigd zijn tot dit drinkgedrag. De waarden van de prototypen werden ook bekeken in relatie tot de Theory of Planned Behavior. Uit de resultaten kwam naar voren dat zowel de variabelen van de Theory of Planned Behavior als de factoren van de prototypeschalen voor 33% bijdroegen aan de verklaring van de bereidheid te drinken en voor 36% aan de intentie te drinken. Er werden positieve associaties geobserveerd tussen subjectieve normen en de bereidheid of intentie te drinken, terwijl er voor de waargenomen gedragscontrole een negatieve relatie naar voren kwam bij de intentie en bereidheid.

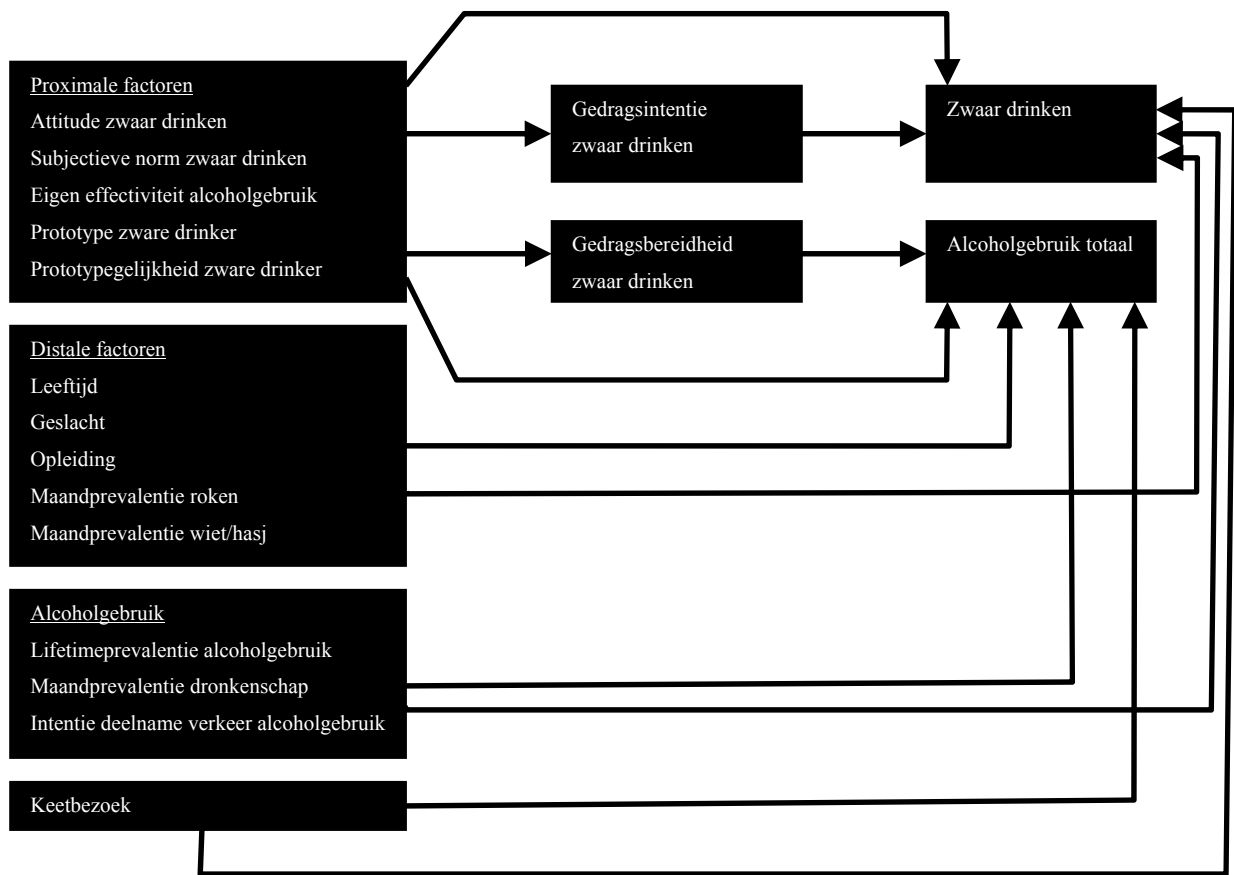
Het Prototype/Willingness Model vormt naast de eerder genoemde Theory of Planned Behavior een basistheorie voor dit onderzoek. Er is gekozen om dit model ook mee te nemen omdat het zich specifiek richt op jongeren. Bovendien blijkt er uit onderzoek dat het een significante bijdrage levert in het verklaren van risicovolle gedragingen door deze doelgroep (Spijkerman, et al., 2004; Spijkerman, Van den Eijnden, & Engels, 2005; Ravis, Sheeran & Armitage, 2006; Spijkerman, Van den Eijnden, Overbeek & Engels, 2007). De aanvullende constructen die in dit onderzoek worden gebruikt zijn het prototype, de prototypegelijkheid en de gedragsbereidheid.

2.3. Onderzoeksmodel

In dit onderzoek wordt allereerst dieper ingegaan op keten, waarbij zowel wordt gekeken naar eigenschappen van de keetbezoekers als naar eigenschappen van de keet zelf. Vervolgens wordt er gekeken of een representatieve groep keetbezoekers uit Twente significant meer alcohol gebruikt dan een vergelijkbare groep leeftijdsgenoten uit Twente die geen keten bezoekt. Dan wordt gekeken of beide groepen van elkaar verschillen als het gaat om gedragsdeterminanten. Deze kunnen worden onderverdeeld naar hun directe dan wel indirecte invloed op gedrag, daarom hebben Flay en Petraitis (1994) een onderscheid gemaakt tussen proximale en distale determinanten. Proximale determinanten zijn factoren die direct van invloed zijn op het gedrag en zijn in empirisch onderzoek veelal gebaseerd op sociaalcognitieve modellen. Voor dit onderdeel wordt gebruik gemaakt van de Theory of Planned Behavior (Ajzen, 1991) en het Prototype/Willingness Model (Gibbons, et al., 1998). Distale determinanten staan wat verder af van het gedrag en omvatten allerlei sociale en fysieke omgevingsfactoren als leeftijd, geslacht en opleidingsniveau.

In dit onderzoek wordt getracht het keetbezoek en het alcoholgebruik te verklaren. Bij het keetbezoek wordt gekeken of de distale factoren en het alcoholgebruik bijdragen aan de verklaring ervan. Voor zwaar drinken en het totale alcoholgebruik wordt dit bekeken voor de proximale factoren, het alcoholgebruik, de distale factoren en het al dan niet bezoeken van een keet (zie figuur 3).

3. Methode

In de methode worden eerst wat algemene gegevens beschreven over de respondenten in de steekproef. Vervolgens wordt de gehanteerde procedure in dit onderzoek beschreven, het gebruikte meetinstrument en de data-analyse.

3.1. Respondenten

De steekproef bestaat uit leerlingen uit de vierde klas van het voortgezet onderwijs in Twente ($N=1516$), waarvan 46.9% man en 53.1% vrouw. Deze scholieren hebben een leeftijd die uiteenloopt van 14 tot 20 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 15.8 jaar. Er is gekeken naar alle opleidingsniveaus, vmbo ($n=880$), havo ($n=304$) en vwo ($n=330$).

3.2. Procedure

Voor medewerking aan het onderzoek zijn alle bovenbouwlocaties van de scholen voor voortgezet onderwijs in Twente benaderd. Er is gekozen voor scholen voor voortgezet onderwijs, omdat hier zowel jongeren te vinden zijn die wel keten bezoeken, als jongeren die geen keten bezoeken en er op deze manier relatief eenvoudig een vergelijking kan worden gemaakt tussen beide groepen. Voor een juiste verhouding is de vragenlijst afgenomen bij een gemeenschappelijke vak, zodat er in de uiteindelijke steekproef leerlingen uit iedere stroming en ieder profiel waren vertegenwoordigd. Bij het werven is rekening gehouden met de meest recente cijfers van de samenstelling van het voortgezet onderwijs (CBS, 2006b) van de 4e klas. Uit deze gegevens kwam naar voren dat 50% van alle leerlingen in Nederland vmbo volgt, 29% havo en 21 % vwo. Op basis hiervan is besloten de lijst per locatie af te nemen bij twee klassen vmbo, één klas havo en één klas vwo, zodat de uiteindelijke steekproef in Twente bij benadering overeenkomt met de werkelijke samenstelling van alle vierdeklassers in Nederland.

De scholen zijn begin 2007 middels een brief verzocht tot medewerking. Vervolgens is er telefonisch contact opgenomen, waarin concrete afspraken zijn gemaakt wat betreft de afname van de vragenlijst. In totaal waren 31 van de 35 locaties van alle 13 scholen voor voortgezet onderwijs in Twente bereid om mee te werken aan het onderzoek, een response rate van 88.6%. Leerlingen kregen als dank voor het invullen van de vragenlijst een kleine

attentie en deelnemende scholen hebben na afloop van het onderzoek een samenvatting ontvangen van het onderzoeksrapport.

3.3. Meetinstrument

Er is gebruik gemaakt van de vragenlijst ‘Alcoholgebruik en meningen over alcohol’ (zie bijlage 1). Deze lijst is uit een aantal onderdelen opgebouwd. Ten eerste is er aandacht voor de kenmerken van de keet zelf en de keetbezoekers. Vervolgens is er aandacht voor distale determinanten, als leeftijd, geslacht en opleiding. Daarna is er aandacht voor het alcoholgebruik, hoeveel iemand drinkt en of er wordt deelgenomen aan hiermee gepaard gaande gedragingen. Tenslotte wordt er ingegaan op proximale determinanten, zoals meningen over alcohol. Hieronder wordt per gemeten variabele het gebruikte aantal items weergegeven (zie tabel 1a t/m 1d).

3.3.1. Factoren van de keet en de keetbezoekers

Het eerste onderdeel van het meetinstrument heeft betrekking op kenmerken van de keet zelf en van degenen die een keet bezoeken (zie tabel 1a). Deze lijst is voor een deel gebaseerd op het onderzoek door Mulder (2005), in de tabel weergegeven als ‘(M)’

Tabel 1a

Factoren van de keet en de keetbezoekers

Variabele + bijbehorende schaal	Items
Aantal vaste keetbezoekers (M)	Hoeveel vaste bezoekers heeft de keet?
Opening keet (M) (1=alleen in het weekend, 2=alleen door de week, 3= zowel in het weekend als door de week)	Op welke dagen is de keet meestal geopend?
Veiligheid in de keet (M) (1=ja, 2=nee)	a) Beschikt de keet over een brandblusser? b) Beschikt de keet over een extra (nood)uitgang?
Locatie keet (M) (1=schuur, 2=(sta)caravan, 3=zolder, 4=kas)	Wat voor soort locatie is de keet?
Toezicht keet (1=ja, 2=nee)	Staat jullie keet onder toezicht van de volgende personen/instanties? Ouders, gemeente, politie.
Mening toezicht keet (van 1 ‘heel slecht’ tot 5 ‘heel goed’)	Zo ja, wat vind je daarvan en zo nee, wat zou je daarvan vinden.
Negatieve gedragingen in de keet (1=nooit, 2=heel soms, 3=soms, 4=meestal, 5=altijd)	a) Mensen die in de buurt van de keet wonen hebben veel geluidsoverlast (M) b) Agressief gedrag komt vaak voor bij onze vaste keetbezoekers. c) Vandalisme komt vaak voor bij onze vaste keetbezoekers.

Noot. M=opgesteld aan de hand van Mulder (2005)

Vervolg tabel 1a

Variabele + bijbehorende schaal	Items
Riskante verkeerssituaties na een keetavond (M) (1=nooit, 2=heel soms, 3=elke maand, 4=elke week, 5=bijna altijd)	<p>a) Iemand rijdt met de auto na het drinken van meer dan 2 glazen alcohol.</p> <p>b) Iemand rijdt met de brommer/scooter na het drinken van meer dan 2 glazen alcohol.</p> <p>c) Iemand fietst na het drinken van meer dan 6 glazen alcohol.</p>
Betalingsstelsel in de keet (1=pot waarvan drank wordt gehaald, 2=vaste prijs per drankje, 3=bonnen/muntstelsel)	Op welke manier wordt er voor de drank in de keet betaald?
Druggebruik in de keet (1=nooit, 2=heel soms, 3=elke maand, 4=elke week, 5=bijna altijd)	Hoe vaak worden de volgende drugs gebruikt in de keet? Wiet/hasj, XTC, cocaine, paddo's, amfetamine/speed.
Aantal jaar keetbezoeker (1=minder lang dan een half jaar, 2=tussen half jaar-1 jaar, 3=tussen 1-2 jaar, 4=tussen 3-5 jaar, 5= langer dan 5 jaar)	Hoe lang ben je al keetbezoeker?
Aantal keetbezoeken (1=minder dan 1 keer per maand, 2=1 tot 3 keer per maand, 3=1 dag per week, 4=2 dagen per week, 5=3 dagen per week, 6=4-6 dagen per week, 7=elke dag)	Hoe vaak bezoek je de keet meestal?
Momenten van keetbezoek (1=alleen in het weekend, 2=alleen door de week, 3=zowel in het weekend als door de week)	Op welke dagen bezoek je de keet meestal?
Vervoermiddel na keetavond naar stapplek (1=nooit, 2=heel soms, 3=soms, 4=meestal, 5=altijd)	Als je na een keetavond nog gaat stappen, hoe kom je dan in die kroeg, disco, of iets anders? Lopend, fiets, brommer/scooter, auto, bus, trein, taxi).
Alcoholgebruik keetavond (M) (... standaardglazen)	Als je op een keetavond alcohol drinkt, hoeveel glazen alcohol drink je dan meestal in het weekend en door de week?
Zaken van belang bij keetbezoek (M) (van 1 'geheel onbelangrijk tot 5 'heel belangrijk)	<p>a) Het samenkomen met vrienden (gezelligheid)</p> <p>b) Een eigen plek voor jezelf hebben, zonder ouders/familie</p> <p>c) Bier/alcohol drinken</p> <p>d) Prijs van de consumpties t.o.v. de kroeg/het café</p> <p>e) De keet heeft een latere sluitingstijd dan de horeca. Als de keet geen latere sluitingstijd heeft vul dan 'NVT' in.</p> <p>f) Activiteiten ondernemen (vakantie, sporten, uitgaan, wedstrijden, etc).</p>

Noot. M=opgesteld aan de hand van Mulder (2005).

3.3.2. Distale determinanten

Dit onderdeel bestaat onder andere uit demografische factoren als geslacht, leeftijd, opleiding en postcode. Verder wordt hier gekeken naar een aantal factoren die zijn overgenomen vanuit het Peilstations-onderzoek vanuit het Trimbos-instituut (Monshouwer et al., 2004), namelijk rookgedrag en druggebruik (zie tabel 1b).

Tabel 1b

Overzicht van de distale determinanten

Variabele + bijbehorende schaal	Items
Geslacht (1=man, 2=vrouw)	Wat is je geslacht?
Leeftijd	Wat is je leeftijd in jaren?
Opleiding (1=vmbo, 2=havo, 3=vwo)	Welke opleiding doe je?
Maandprevalentie roken (1=ja, 2=nee)	Heb je de afgelopen 4 weken wel eens sigaretten of shag gerookt?
Maandprevalentie wiet/hasj (1=nooit, 2=1, 3=2, 4=3-4, 5=5-6, 6=7-8 en 7=9 keer of vaker)	Hoe vaak heb je de afgelopen 4 weken wiet/hasj gebruikt?

3.3.3. Alcoholgebruik

Alle items bij dit onderdeel zijn direct overgenomen of gebaseerd op het Peilstations-onderzoek (Monshouwer et al., 2004). Gedurende het hele onderzoek wordt er bij een glas alcohol uitgegaan van een standaardglas, zoals wordt beschreven op de website van Alcohol de Baas vanuit TACTUS (Hoeveel is veel?, z.d.). Hier is te zien dat elke alcoholische drank een eigen glas heeft, wijn in een wijnglas, bier in een bierglas en sterke drank in een borrelglas. Zo'n glas wordt een standaardglas genoemd omdat ieder glas evenveel pure alcohol bevat. Bij dit onderdeel wordt allereerst vastgesteld of de respondent ooit alcohol heeft gedronken. Indien dit niet het geval is kan een groot aantal vragen worden overgeslagen. Eén van de meest belangrijke uitkomstmaten voor het alcoholgebruik is de maandprevalentie van zwaar drinken. Volgens het CBS (2006a) is er sprake van zwaar drinken als er minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer worden gedronken. Deze variabele wordt samen met alle andere gemeten factoren voor dit onderdeel weergegeven in tabel 1c.

Tabel 1c

Alcoholgebruik

Variabele + bijbehorende schaal	Items
Lifetimeprevalentie alcoholgebruik (1=ja, 2=nee)	Heb je wel eens alcohol gedronken?
Alcoholgebruik door de week (1=1-2, 2=3-5, 3=6-10, 4=11 of meer)	Als je op een doordeweekse dag alcohol drinkt, hoeveel standaardglazen drink je dan meestal?
Alcoholgebruik weekend (1=1-2, 2=3-5, 3=6-10, 4=11 of meer)	Als je op een weekenddag alcohol drinkt, hoeveel standaardglazen drink je dan meestal?
Maandprevalentie zwaar drinken	Hoe vaak heb je de afgelopen 4 weken zes of meer standaardglazen met alcohol gedronken bij één gelegenheid?

Vervolg tabel 1c

Variabele + bijbehorende schaal	Items
Maandprevalentie dronkenschap (1=0, 2=1-5, 3=6-10, 4=11-20, 5=21-39, 6=40 of meer)	Hoe vaak ben je de afgelopen vier weken door het drinken van alcohol dronken geweest?
Intentie deelname verkeer na alcoholgebruik (van 1 'zeker niet' tot 5 'zeker wel').	a) Zou je bij iemand in de auto stappen die meer dan 2 glazen alcohol opheeft? b) Zou je op de brommer/scooter rijden na het drinken van meer dan 2 glazen alcohol? c) Zou je achter op de brommer/scooter stappen bij iemand die meer dan 2 glazen alcohol opheeft? d) Zou je fietsen na het drinken van meer dan 6 glazen alcohol?

Op basis van de resultaten zal het totale alcoholgebruik worden berekend. Dit is een aanvullende maat voor het gebruik van alcohol die wordt gebruikt voor het doen van statistische analyses. Deze variabele wordt met de volgende optelsom berekend: (aantal dagen alcoholgebruik door de week * aantal glazen alcohol per dag door de week) + (aantal dagen alcoholgebruik in het weekend * aantal glazen alcohol per dag in het weekend). Bij het aantal glazen per dag door de week en in het weekend worden de volgende waarden toegekend: 1=0; 2=1,5; 3=4; 4=8; en 5=11. De waarden 1-4 zijn gemiddelden van de oorspronkelijke waarden voor alcoholgebruik door de week en in het weekend (zie tabel 1c) en voor de waarde van 5 '11 of meer' is bij de nieuwe waarde 11 genomen. De nieuwe variabele 'alcoholgebruik totaal' is dus in feite een benadering van de werkelijkheid doordat er niet kan worden afgeleid hoeveel meer glazen dan 11 er worden gedronken.

3.3.4. Proximale determinanten

De eerste theorie die in het onderzoek wordt gebruikt is de Theory of Planned Behavior. De constructen die aan de hand van dit model worden gemeten zijn intenties, attitude, morele norm, eigen effectiviteit, descriptieve norm van leeftijdsgenoten, sociale druk door leeftijdsgenoten, subjectieve norm van leeftijdsgenoten en de descriptieve en subjectieve norm van de familie. De tweede theorie die wordt gebruikt is het Prototype/Willingness Model en aan de hand van dit model worden achtereenvolgens het prototype, de prototypegelijkheid en de gedragsbereidheid gemeten. De bijbehorende items van beide theorieën staan beschreven in tabel 1d.

Tabel 1d

Proximale factoren

Variabele + bijbehorende schaal	Items
<i>Theory of Planned Behavior</i>	
Intentie zwaar drinken (van 1 'zeker niet' tot 5 'zeker wel')	Ben je van plan om minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer te drinken? De komende 4 weken, het komende half jaar en de komende 2 jaar.
Intentie keetbezoek (van 1 'zeker niet' tot 5 'zeker wel')	Ben je van plan om regelmatig een keet te bezoeken? De komende 4 weken, het komende half jaar en de komende 2 jaar.
Attitude zwaar drinken (van 1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens')	Hoe zou je het vinden als je minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer drinkt of zou drinken? Dat vind ik normaal, plezierig, gezellig, ontspannend, schadelijk, gevaarlijk, ongezond en slecht.
Morele norm zwaar drinken (van 1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens')	<p>a) Ik zou het verkeerd vinden als ik minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer zou drinken.</p> <p>b) Als ik minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer drink of zou drinken, zou ik mij schuldig voelen.</p> <p>c) Ik ben ervan overtuigd dat ik wekelijks niet meer dan 6 glazen alcohol per keer drink of zal drinken.</p>
Eigen effectiviteit alcoholgebruik (van 1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens')	<p>a) Zelf veel minder alcohol drinken dan mijn vrienden, is voor mij heel moeilijk.</p> <p>b) Een drankje met alcohol weigeren als ik dat aangeboden krijg, is voor mij heel moeilijk.</p> <p>c) Nooit (meer) alcohol drinken is voor mij heel moeilijk.</p> <p>d) Uitleggen waarom ik geen of niet zo veel alcohol wil drinken is voor mij heel moeilijk.</p> <p>e) Iets anders gaan doen dan alcohol drinken, bijvoorbeeld een film kijken, is voor mij heel moeilijk.</p>
Descriptieve norm leeftijdsgenoten alcoholgebruik (1=bijna niemand, 2=minder dan de helft, 3=ongeveer de helft, 4=meer dan de helft, 5=bijna iedereen)	<p>a) Hoeveel van je klasgenoten drinken minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer?</p> <p>b) Hoeveel van je beste vrienden en/of vriendinnen drinken minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer?</p>
Sociale druk leeftijdsgenoten zwaar drinken (1=helemaal nooit, 2=nauwelijks, 3=af en toe, 4=vrij vaak, 5=heel vaak)	<p>a) Hoe vaak heb je het gevoel dat je klasgenoten willen dat je minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer drinkt?</p> <p>b) Hoe vaak heb je het gevoel dat je beste vrienden en/of vriendinnen willen dat je minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer drinkt?</p>
Subjectieve norm leeftijdsgenoten zwaar drinken (van 1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens')	<p>a) Mijn klasgenoten vinden dat ik wekelijks niet meer dan 6 glazen alcohol per keer zou moeten drinken.</p> <p>b) Mijn beste vrienden en/of vriendinnen vinden dat ik wekelijks niet meer dan 6 glazen alcohol per keer zou moeten drinken.</p>
Descriptieve norm familie alcoholgebruik (1=drinkt niet, 2=heel af en toe, 3=niet vaker dan 1 keer per maand, 4=2-3 keer per maand, 5=1 keer per week, 6=2-4 keer per week, 7=5-6 keer per week, 8=elke dag)	Drinkt je vader/verzorger, moeder/verzorger en je broer of zus waar je het meest mee optrekt wel eens alcohol?

Vervolg tabel 1d

Variabele + bijbehorende schaal	Items
<i>Theory of Planned Behavior</i>	
Subjectieve norm familie zwaar drinken (van 1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens')	a) Mijn ouder(s)/verzorger(s) vinden dat ik wekelijks niet meer dan 6 glazen alcohol per keer zou moeten drinken. b) Mijn broer(s) en/of zus(sen) vinden dat ik wekelijks niet meer dan 6 glazen alcohol per keer zou moeten drinken.
<i>Prototype/Willingness Model</i>	
Prototype zware drinker (van 1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens')	Hoe denk je over iemand van jouw leeftijd die minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer drinkt. Ik denk dat hij/zij cool is, interessant is, veel jongens/meisje kan krijgen, er goed uitziet, veel vrienden heeft, populair is, lef heeft en vaak verkering heeft.
Prototypegelijkenheid zware drinker (1=helemaal niet, 2=nauwelijks, 3=een beetje, 4=vrij veel, 5=heel veel)	Lijk je zelf op de persoon van vraag 25 (de kenmerken zoals beschreven bij het prototype)?
Gedragbereidheid zwaar drinken (van 1 'zeker niet' tot 5 'zeker wel')	Stel je bent met een paar vrienden en/of vriendinnen op een feest en je hebt al minimaal 5 glazen alcohol op. Dan biedt één van hen jou een drankje met alcohol aan. a) Zou je het drankje aannemen en opdrinken? b) Zou je het drankje aannemen en vervolgens wegzetten? c) Zou je even weggaan (bijvoorbeeld naar de wc)? d) Zou je 'nee, bedankt' zeggen en het drankje niet aannemen?

3.4. Data-analyse

Alle analyses worden uitgevoerd met behulp van het statistische verwerkingsprogramma SPSS. Voordat de daadwerkelijke analyses worden uitgevoerd wordt allereerst de betrouwbaarheid van de gemeten proximale determinanten bepaald. Zo kan worden vastgesteld of ze wellicht op basis van een te lage alpha niet als construct kunnen worden meegenomen in de uit te voeren analyses. Verschillen tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers worden getoets via onafhankelijke t-toetsen en voor nominale variabelen via de chi-kwadraat toets. Vervolgens wordt aan de hand van multivariate variantieanalyses vastgesteld of er op itemniveau verschillen bestaan tussen beide groepen en ook of er verschillen bestaan voor de groep respondenten met een hoge intentie tot zwaar drinken in vergelijking tot de groep respondenten met een lage intentie hiertoe. Dan worden er één op één correlaties vastgesteld tussen de gemeten factoren, om inzicht te krijgen in een eventuele samenhang. Om te kunnen bekijken welke factoren het meest bijdragen aan de verklaring van zowel het keetbezoek als het alcoholgebruik worden er (logistische) hiërarchische lineaire regressies uitgevoerd.

4. Resultaten

Het belangrijkste doel van dit onderzoek is te kijken of keetbezoekers verschillen van hun leeftijdsgenoten die geen keten en hokken bezoeken. Om de proximale factoren te kunnen vergelijken wordt er allereerst een schaalanalyse uitgevoerd, zodat er kan worden bepaald of de constructen ook in dit onderzoek daadwerkelijk constructen vormen. Dan is er specifiek aandacht voor de keetbezoekers en de keet zelf. Vervolgens worden de keetbezoekers vergeleken met de niet-keetbezoekers, achtereenvolgens voor de distale factoren, het alcoholgebruik en de proximale factoren. Ten slotte worden de relaties tussen de gemeten factoren bepaald aan de hand van één op één correlaties en regressieanalyse.

4.1. Schaalanalyse

Voordat de keetbezoekers en niet-keetbezoekers op de proximale factoren kunnen worden vergeleken wordt er een schaalanalyse uitgevoerd. Er wordt tevens vastgesteld of de deelname aan het verkeer na het drinken van alcohol kan worden gezien als een construct. Als de gemeten alpha van een construct lager blijkt te zijn dan .6 dan wordt deze niet als dusdanig gezien en buiten beschouwing gelaten. Uit tabel 2 komt echter naar voren dat dit niet nodig is. Aan de hand van de betrouwbaarheidsanalyse kan namelijk worden geconcludeerd dat alle factoren constructen zijn. De betrouwbaarheid van de descriptieve norm van de familie is vrij laag ($\alpha=.58$) en er is gekeken of deze wellicht samen kon worden genomen met de descriptieve norm leeftijdsgenoten, of met andere constructen van de subjectieve norm. Dit bleek echter niet te zorgen voor een hogere betrouwbaarheid. Aangezien uit de literatuur naar voren kwam dat dit construct wel degelijk van invloed kan zijn en de alpha afgerond naar boven .6 is, is besloten dit construct wel mee te nemen in de hierop volgende analyses. De schaalanalyse laat tenslotte zien dat de items van de intentie tot deelname aan het verkeer na alcoholgebruik ook een construct vormen, met een alpha van .73.

Tabel 2

Alpha's van de proximale factoren en intentie tot deelname verkeer

	α
<i>Theory of Planned Behavior</i>	
Intentie zwaar drinken	.91
Intentie keetbezoek	.96
Attitude zwaar drinken	.89
Morele norm zwaar drinken	.79
Eigen effectiviteit alcoholgebruik	.73
Descriptieve norm leeftijdsgenoten alcoholgebruik	.64
Sociale druk leeftijdsgenoten zwaar drinken	.74
Subjectieve norm leeftijdsgenoten zwaar drinken	.86
Descriptieve norm familie alcoholgebruik	.58
Subjectieve norm familie zwaar drinken	.80
<i>Prototype/Willingness Model</i>	
Prototype zware drinker	.95
Gedragsbereidheid zwaar drinken	.78
<i>Alcoholgebruik</i>	
Intentie deelname verkeer na alcoholgebruik	.73

4.2. Factoren van de keet en keetbezoekers

Naast een groot aantal theoretische constructen, gedragingen en distale factoren is er speciale aandacht voor de keet. De belangrijkste factoren bij dit onderdeel zijn beschreven in tabel 3. Het merendeel van de ondervraagde jongeren bezoekt de keet ongeveer 1 à 2 jaar en gaat er niet veel vaker dan 1 keer per week naar toe. Gemiddeld genomen telt zo'n keet 15 vaste bezoekers. De keet wordt het meest bezocht in het weekend en is die dagen ook het meest geopend. Bij slechts de helft van de keten is een brandblusser aanwezig en bij nog minder dan de helft is een nooduitgang aanwezig. De meest voorkomende locatie voor een keet is een schuur, gevolgd door een (sta-)caravan. Het komt niet vaak voor dat de keet gelokaliseerd is op een zolder en zelden in een kas. Regelmatig staat de keet onder toezicht van de ouders en de jongeren staan hier redelijk positief tegenover. Toezicht door de gemeente en politie komt veel minder vaak voor en de jongeren zouden het niet echt een heel goed idee, maar ook niet heel slecht idee vinden als dit wat meer het geval zou zijn. De mening overheerst dat er niet vaak sprake is van geluidsoverlast, agressief gedrag of vandalisme.

Als jongeren na een keetavond nog gaan stappen is de fiets het meest populaire vervoermiddel. Na het drinken van alcohol komt het niet vaak voor dat er iemand in de auto rijdt of op de brommer/scooter. Wel is de meerderheid het er over eens dat er nog mensen

fietsen na het drinken van 6 of meer glazen alcohol. Gemiddeld drinken de jongeren op een keetavond in het weekend 9 glazen alcohol, tegenover minder dan 1 glas door de week. Opvallend is dat er bij het alcoholgebruik in het weekend een fors grotere spreiding is in het aantal glazen, dan bij het alcoholgebruik door de week. Het komt vaak voor dat er alcohol wordt geschonken aan jongeren onder de 16 jaar. Op de vraag hoe de jongeren meestal voor de drankjes in de keet betalen wordt er het vaakst geantwoord, dat er een pot is, waarvan de drank wordt gehaald. Ruim éénderde geeft aan dat er een vaste prijs is per drankje, terwijl een bonnen/muntensysteem bijna niet wordt gebruikt. Er is gekeken naar drugsgebruik in de keet en het blijkt dat er heel af en toe wiet/hasj wordt gerookt, maar dat er verder zelden tot nooit drugs wordt gebruikt. De reden die jongeren veruit het meest belangrijk vinden voor het bezoeken van de keet, is het samenkomen met vrienden, de gezelligheid. Ze vinden het ook erg belangrijk, dat ze een eigenlijk plek hebben voor zichzelf. Verder wordt het belangrijk gevonden dat de prijs van de drank in de keet lager ligt dan in de horeca.

Tabel 3

Factoren van de keet en keetbezoekers

Factor			<i>M</i>
Aantal vaste bezoekers (<i>n</i> =409)			14.8 (SD=18.1)
Hoelang bezoeker (<i>n</i> =438)	1. Minder lang dan een half jaar	20.8%	2.61 (SD=1.11)
	2. Tussen half jaar-1jaar	20.8%	
	3. Tussen 1-2 jaar	38.7%	
	4. Tussen 3-5 jaar	16.5%	
	5. Langer dan 5 jaar	3.2%	
Aantal keer bezoek (<i>n</i> =440)	1. Minder dan 1 keer per maand	33.6%	2.45 (SD=1.51)
	2. 1-3 keer per maand	26.1%	
	3. 1 dag per week	20.5%	
	4. 2 dagen per week	10.0%	
	5. 3 dagen per week	4.8%	
	6. 4-6 dagen per week	1.6%	
	7. Elke dag	3.4%	
Dagen waarop bezocht wordt (<i>n</i> =439)	1. Alleen in het weekend	84.7%	
	2. Alleen door de week	3.2%	
	3. Zowel in het weekend als door de week	12.1%	
Dagen waarop geopend is (<i>n</i> =439)	1. Alleen in het weekend	72.2%	
	2. Alleen door de week	2.5%	
	3. Zowel in het weekend als door de week	24.8%	

Vervolg tabel 3

Factor		<i>M</i>
Aanwezigheid brandblusser (<i>n</i> =426)	1. Ja	50.6%
	2. Nee	49.4%
Aanwezigheid nooduitgang (<i>n</i> =426)	1. Ja	43.5%
	2. Nee	56.5%
Soort locatie (<i>n</i> =356)	1. Schuur	68.6%
	2. (Sta)caravan	21.9%
	3. Zolder	7.8%
	4. Kas	1.7%
Toezicht door ouders (<i>n</i> =410)	1. Ja	72.7%
	2. Nee	27.3%
Wat vindt men van dat idee (<i>n</i> =336)	1 'heel slecht' tot 5 'heel goed'	3.83 (SD=1.00)
Toezicht door gemeente (<i>n</i> =393)	1. Ja	11.2%
	2. Nee	88.5%
Wat vindt men van dat idee (<i>n</i> =281)	1 'heel slecht' tot 5 'heel goed'	3.05 (SD=1.30)
Toezicht door politie (<i>n</i> =389)	1. Ja	9.5%
	2. Nee	90.5%
Wat vindt men van dat idee (<i>n</i> =280)	1 'heel slecht' tot 5 'heel goed'	2.98 (SD=1.33)
Prevalentie negatieve gedragingen (1 'nooit' tot 5 'altijd')	Geluidsoverlast (<i>n</i> =437)	1.71 (SD=.929)
	Agressief gedrag (<i>n</i> =434)	1.48 (SD=.844)
	Vandalisme (<i>n</i> =433)	1.55 (SD=.927)
Vervoermiddel naar stapplek (1 'nooit' tot 5 'altijd')	Lopend (<i>n</i> =417)	1.63 (SD=1.12)
	Fiets (<i>n</i> =441)	3.78 (SD=1.30)
	Brommer/scooter (<i>n</i> =417)	1.41 (SD=.900)
	Auto (<i>n</i> =416)	1.73 (SD=1.08)
	Bus (<i>n</i> =423)	1.97 (SD=1.30)
	Trein (<i>n</i> =416)	1.24 (SD=.754)
	Taxi (<i>n</i> =420)	1.90 (SD=1.27)
Deelname verkeer na alcoholgebruik door andere keetbezoekers (1 'nooit' tot 5 'altijd')	Autorijden (<i>n</i> =438)	1.38 (SD=.819)
	Brommer-/scooterrijden (<i>n</i> =437)	1.75 (SD=1.07)
	Fietsen (<i>n</i> =436)	4.00 (SD=1.40)
Aantal glazen keetavond weekend (<i>n</i> =398)		9.00 (SD=14.3)
Aantal glazen keetavond door de week (<i>n</i> =350)		.940 (SD=2.97)
Alcohol onder de 16 jaar (<i>n</i> =422)	1. Ja	82.2%
	2. Nee	17.8%

Vervolg tabel 3

Factor		<i>M</i>
Betalingssysteem (<i>n</i> =378)	1. Pot	61.1%
	2. Vaste prijs	34.9%
	3. Bonnen-/muntensysteem	4.0%
Aantal keer drugsgebruik (1 'nooit' tot 5 'altijd')	Wiet/hasj (<i>n</i> =426)	1.42 (SD=.886)
	XTC (<i>n</i> =424)	1.08 (SD=.545)
	Cocaïne (<i>n</i> =424)	1.07 (SD=.445)
	Paddo's (<i>n</i> =424)	1.07 (SD=.448)
	Amfetamine/speed (<i>n</i> =425)	1.08 (SD=.491)
Factoren van belang bij keetbezoek (1 'geheel onbelangrijk' tot 5 'heel belangrijk')	Samenkomen met vrienden (<i>n</i> =415)	4.57 (SD=.968)
	Eigen plek hebben (<i>n</i> =413)	3.96 (SD=1.14)
	Bier/alcohol drinken (<i>n</i> =410)	3.22 (SD=1.14)
	Prijs consumpties t.o.v. horeca (<i>n</i> =410)	3.28 (SD=1.31)
	Activiteiten ondernemen (<i>n</i> =382)	3.15 (SD=1.36)
	Latere sluitingstijd dan horeca (<i>n</i> =288)	2.83 (SD=1.31)

4.3. Vergelijking tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers

4.3.1. Vergelijking aan de hand van distale factoren

Voor het opsporen van de verschillen tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers zijn onafhankelijke t-toetsen uitgevoerd. Voor het geslacht en de maandprevalentie van roken zijn chi-kwadraat-toetsen gebruikt (zie tabel 4). Om te kunnen kijken of de opleiding en het geslacht een rol spelen bij de maandprevalentie van roken en van wiet/hasj is hier covariantieanalyse uitgevoerd.

Er is te zien dat de twee groepen voor de distale factoren op een aantal punten sterk van elkaar verschillen, behalve voor de gemiddelde leeftijd, welke gelijk is. Ook is er geen significant verschil gevonden voor de maandprevalentie van wiet/hasj, hier komt naar voren dat opleiding en geslacht een dusdanige invloed hebben dat het verschil niet aanwezig is. Opvallend is dat de meeste keetbezoekers van het mannelijke geslacht zijn en het vaakst zijn te vinden binnen het vmbo, hiervan bezoekt namelijk ruim een derde deel wel eens een keet. Vervolgens is 1 op de 4 havo-leerlingen keetbezoeker en zijn er vanuit het vwo de minste keetbezoekers, namelijk een vijfde van de leerlingen. Verder komt naar voren dat het aantal jongeren dat de vier weken voorafgaand aan het onderzoek heeft gerookt flink groter is onder diegenen die keten bezoeken, ook als er wordt gecorrigeerd voor opleiding en geslacht.

Tabel 4

Keetbezoekers, niet-keetbezoekers en de gehele steekproef naar geslacht, leeftijd, opleiding en maandprevalentie roken en wiet/hasj

		KB	N-KB	Totaal		P ¹
Geslacht (n=1441)	1. Man	56.6%	41.7%	46.9%	X ² =28.0	.000
	2. Vrouw	43.4%	58.3%	53.1%		
Gemiddelde leeftijd (n=1409)		15.8 (SD=.657)	15.8 (SD=.716)	15.8 (SD=.702)	t=-.368	ns
Opleidingsniveau	1. Vmbo (n=827)	35.7%	64.3%		t=-5.50	.000
	2. Havo (n=292)	25.0%	75.0%			
	3. Vwo (n=321)	20.2%	79.8%			
	Totaal (n=1440)	30.1%	69.9%			
Maandprevalentie roken (n=1432)	1. Ooit	41.6%	26.9%	31.8%	X ² =30.9	.000 ²
	2. Nooit	48.4%	73.1%	68.2%		
Maandprevalentie wiet/hasj (n=1433)	1. Nooit	85.4% (M=1.37)	90.4% (M=1.24)	88.5% (M=1.30)	t=2.20	ns ²
	2. 1 keer	6.0%	4.6%	4.9%		
	3. 2 keer	3.2%	1.8%	2.5%		
	4. 3-4 keer	1.4%	.5%	.7%		
	5. 5-6 keer	1.6%	.8%	1.1%		
	6. 7-8 keer	.2%	.1%	.3%		
	7. 9 keer of vaker	2.1%	1.8%	2.0%		

Noot. ¹Verschillen getoetst tussen keetbezoekers (KB) en niet-keetbezoekers (N-KB). Totaal=gehele steekproef. ² Covariaat=opleiding en geslacht.

4.3.2. *Vergelijking aan de hand van alcoholgebruik*

De factoren voor alcoholgebruik worden weergegeven in tabel 5a. Er is een covariantieanalyse uitgevoerd zodat kan worden vastgesteld of de verschillen tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers onafhankelijk zijn van de opleiding en het geslacht. Aan de hand van tabel 5a kan worden geconcludeerd dat de keetbezoekers op bijna alle fronten risicovoller scoren dan de niet-keetbezoekers.

Keetbezoekers blijken een hogere lifetimeprevalentie van alcoholgebruik te hebben, in het weekend meer alcohol te gebruiken, een hogere maandprevalentie van zwaar drinken te hebben, per maand vaker dronken te zijn en eerder geneigd zijn om deel te nemen aan het verkeer als ze te veel alcohol hebben gedronken, ook als er wordt gecorrigeerd voor geslacht en opleiding. Voor het alcoholgebruik door de week werden geen significante verschillen gevonden. Er kan dus worden gesteld dat de keetbezoekers riskanter gedrag vertonen als het gaat om alcoholgebruik, een verschil dat vooral goed naar voren komt als wordt gekeken naar het totale alcoholgebruik (voor een uitleg van de berekening van dit item wordt verwezen naar het kopje ‘meetinstrument’ bij de methode). Zo drinken jongeren die keten bezoeken volgens de bijbehorende berekening over de hele week genomen gemiddeld 15.2 glazen alcohol, tegenover 7.39 glazen voor de niet-keetbezoekers. Aangezien de keetbezoekers niet verschillen van de niet-keetbezoekers voor het alcoholgebruik door de week, kan worden geconcludeerd dat het verschil in totaalconsumptie van alcoholgebruik wordt veroorzaakt door het alcoholgebruik in het weekend.

Voor de factor intentie tot deelname verkeer is op itemniveau bekeken op welke aspecten de keetbezoekers het meest verschillen van de niet-keetbezoekers. In tabel 5b is te zien dat het gehele model sterk significant is en dat dit verschil vooral wordt veroorzaakt door de mening ten aanzien van fietsen met meer dan 6 glazen alcohol. Jongeren die keten bezoeken zouden dit veel eerder doen dan hun leeftijdsgenoten die geen keten bezoeken. Ook zouden zij veel eerder in de auto stappen bij iemand die meer dan 2 glazen alcohol heeft gedronken.

Tabel 5a

Vergelijking tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers voor alcoholgebruik

		KB	N-KB	Totaal		<i>P</i> ¹
Lifetimeprevalentie						
alcoholgebruik (<i>n</i> =1443)	1. Ooit	98.2%	92.2%	93.9%	$\chi^2=21.5$	.000
	2. Nooit	1.8%	7.8%	6.1%		
Alcoholgebruik door de week (<i>n</i> =319)						
	1. 1-2	62.4% (<i>M</i> =1.48)	80.3% (<i>M</i> =1.29)	71.9% (<i>M</i> =1.38)	<i>t</i> =2.58	<i>ns</i>
	2. 3-5	28.4%	12.3%	20.0%		
	3. 6-10	7.8%	5.6%	6.3%		
	4. 11 of meer	1.4%	1.7%	1.8%		
Alcoholgebruik weekend (<i>n</i> =1235)						
	1. 1-2	8.3% (<i>M</i> =2.87)	25.6% (<i>M</i> =2.23)	19.8% (<i>M</i> =2.44)	<i>t</i> =11.03	.000
	2. 3-5	24.8%	37.4%	33.1%		
	3. 6-10	38.7%	26.0%	30.1%		
	4. 11 of meer	27.7%	10.9%	17.1%		
Alcoholgebruik totaal* (<i>n</i> =1422)		15.2	7.39	9.79	<i>t</i> =14.68	.000
Maandprevalentie zwaar drinken (<i>n</i> =1324)						
	1. Nooit	10.8% (<i>M</i> =3.82)	34.2% (<i>M</i> =2.64)	26.5% (<i>M</i> =3.04)	<i>t</i> =11.84	.000
	2. 1 keer	14.6%	19.6%	17.6%		
	3. 2 keer	18.7%	18.0%	18.5%		
	4. 3-4 keer	23.3%	14.2%	17.2%		
	5. 5-6 keer	14.4%	7.7%	9.8%		
	6. 7-8 keer	7.0%	2.9%	4.2%		
	7. 9 keer of vaker	11.0%	3.4%	6.2%		
Maandprevalentie dronkenschap (<i>n</i> =1295)						
	1. 0	77.9% (<i>M</i> =1.25)	88.0% (<i>M</i> =1.15)	84.2% (<i>M</i> =1.19)	<i>t</i> = 3.32	.028
	2. 1-5	20.4%	10.4%	14.1%		
	3. 6-10	1.0%	.7%	.7%		
	4. 11-20	.2%	.6%	.5%		
	5. 21 of meer	.5%	.5%	.4%		
Intentie deelname verkeer na alcoholgebruik (<i>n</i> =1441)		<i>M</i> =2.71	<i>M</i> =2.39	<i>M</i> =2.48	<i>t</i> =6.52	.000

Noot. ¹Verschillen getoetst tussen keetbezoekers (KB) en niet-keetbezoekers (N-KB). Totaal=gehele steekproef. *Benadering van de werkelijkheid. Covariaat=opleiding en geslacht

Tabel 5b

Variantieanalyse voor intentie deelname verkeer

Factor	Item	M KB	M N-KB	F	p
<i>Alcoholgebruik</i>					
Intentie deelname verkeer na alcoholgebruik (n=1441) (1 'zeer niet' tot 5 'zeer wel')	In auto stappen	2.40	2.11	9.56	.000
	Brommer/scooter rijden	2.09	1.92	3.51	.030
	Achterop brommer/scooter stappen	2.03	1.86	4.37	.013
	Fietsen	4.31	3.64	41.1	.000
	<i>Model</i>			<i>11.4</i>	<i>.000</i>

4.3.3. Vergelijking aan de hand van proximale factoren

In tabel 6 worden vervolgens de resultaten van de proximale factoren getoond, welke ook aan de hand van onafhankelijke t-toetsen en een chi-kwadraat toets zijn berekend. Voor alle constructen is te zien dat de keetbezoekers significant riskanter scoren dan de niet-keetbezoekers, behalve voor de ervaren sociale druk door leeftijdsgenoten. Het is vooral opvallend dat jongeren die keten bezoeken ook van mening zijn dat hun leeftijdsgenoten meer alcohol drinken dan de niet-keetbezoekers. Een ander groot verschil is te zien voor zwaar drinken, de keetbezoekers hebben hier een flink hogere intentie toe. Ze hebben eveneens een veel hogere intentie tot het bezoeken van een keet, hoewel dit geheel verwacht is. Verder zijn er nog een aantal behoorlijke verschillen te zien, zo hebben de keetbezoekers een hogere gedragsbereidheid tot zwaar drinken, hebben ze een hogere morele norm ten aanzien van zwaar drinken en hebben ze hier een positievere attitude over. Vervolgens is voor een aantal andere factoren te zien dat de scores van de keetbezoekers afwijken, hoewel deze verschillen wel kleiner zijn dan bij bovengenoemde factoren. Zo komt er naar voren dat de keetbezoekers van mening zijn dat hun familie meer alcohol drinkt en dat zowel de leeftijdsgenoten als de familie een positievere houding hebben ten aanzien van zwaar drinken. Ook hebben ze een lagere eigen effectiviteit als het gaat om het drinken van alcohol. Hoewel zowel de keetbezoekers als de niet-keetbezoekers geen positief beeld hebben van een leeftijdsgenoot die een zware drinker is, kennen de keetbezoekers hieraan wel een hogere score toe. Jongeren die keten bezoeken vinden zichzelf bovendien meer lijken op een zware drinker dan degenen die geen keten bezoeken. Wel moet hierbij worden opgemerkt dat deze overeenkomst voor de keetbezoekers alsnog niet erg hoog is met een score van 2.02 op een schaal van 1 tot 5.

Tabel 6

Vergelijking tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers voor proximale factoren ten aanzien van alcohol

	Schaal	M KB	M N-KB	Totaal	t	p ¹
<i>Theory of Planned Behavior</i>						
Intentie zwaar drinken (n=1436)	1=laag tot 5=hoog	3.19	2.46	2.70	10.1	.000
Intentie keetbezoek (n=1415)	1=laag tot 5=hoog	3.64	1.58	2.22	38.2	.000
Attitude zwaar drinken (n=1442)	1=negatief tot 5=positief	3.09	2.67	2.81	8.31	.000
Morele norm zwaar drinken (n=1421)	1=negatief tot 5=positief	3.64	3.09	3.27	8.86	.000
Eigen effectiviteit alcoholgebruik (n=1439)	1=laag tot 5=hoog	3.80	3.98	3.92	4.07	.000
Descriptieve norm leeftijdsgenoten alcoholgebruik (n=1433)	1=laag tot 5=hoog	3.40	2.59	2.84	11.4	.000
Sociale druk leeftijdsgenoten zwaar drinken (n=1433)	1=laag tot 5=hoog	1.56	1.50	1.53	1.29	Ns
Subjectieve norm leeftijdsgenoten zwaar drinken (n=1431)	1=negatief tot 5=positief	4.06	3.73	3.83	5.09	.000
Descriptieve norm familie alcoholgebruik (n=1435)	1=laag tot 8=hoog	5.38	4.82	4.98	5.45	.000
Subjectieve norm familie zwaar drinken (n=1271)	1=negatief tot 5= positief	2.64	2.43	2.51	3.19	.001
<i>Prototype/Willingness Model</i>						
Prototype zware drinker (n=1440)	1=negatief tot 5=positief	1.97	1.78	1.85	3.99	.000
Prototypegelijkenheid zware drinker (n=1415)	1=laag tot 5=hoog	2.02	1.64	1.76	6.54	.000
Gedragsbereidheid zwaar drinken (n=1435)	1=laag tot 5=hoog	4.07	3.65	3.78	8.49	.000

Noot. ¹Verschillen getoetst tussen keetbezoekers (KB) en niet-keetbezoekers (N-KB).

Op constructniveau zijn nu de verschillen tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers voor de proximale factoren vastgesteld, hieronder wordt dat op itemniveau nader bekeken. Om dit mogelijk te maken is er een multivariate variantieanalyse uitgevoerd. In tabel 7 is te zien dat de afzonderlijke items voor alle constructen significant afwijken, behalve voor de sociale druk door leeftijdsgenoten. Vooral de descriptieve norm van de leeftijdsgenoten is zeer afwijkend tussen beide groepen, de keetbezoekers denken dat met name hun beste vrienden meer alcohol gebruiken dan de niet-keetbezoekers. Ook is er een behoorlijk verschil voor de morele norm, de keetbezoekers voelen zich moreel gezien minder bezwaard onder zwaar drinken.

Opvallend is dat er bij de attitude een verdeling naar voren is gekomen tussen de ‘negatieve’ en de ‘positieve’ items. Er is te zien dat de verschillen tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers groter zijn bij de positieve items. Schijnbaar vinden de keetbezoekers bij hun mening over zwaar drinken de voordelen belangrijker dan de nadelen. Verder zijn er ook verschillen te zien, hoewel minder groot dan bij bovenstaande factoren, ten aanzien van de subjectieve norm leeftijdsgenoten en de descriptieve en subjectieve norm van de familie. Bij de subjectieve norm leeftijdsgenoten blijkt dat de twee groepen vooral van elkaar verschillen ten aanzien van wat ze denken, wat de mening is van de beste vrienden. Over het algemeen denken de keetbezoekers dat hun vader het meest drinkt, gevolgd door moeder. Zij denken dat

broer en zus wat minder drinken, maar dat ze wel een positievere houding hebben ten aanzien van zwaar drinken dan hun ouders.

De factoren waarop de keetbezoekers het minst verschillen van de niet-keetbezoekers zijn de eigen effectiviteit en het prototype. Als model zijn deze factoren significant, maar van een aantal afzonderlijke items kan dit niet worden gezegd. Voor de eigen effectiviteit verschillen de groepen niet van elkaar als ze moeten aangeven of ze het moeilijk vinden om een aangeboden drankje te weigeren en vinden ze het ongeveer even moeilijk als ze moeten uitleggen waarom ze geen -of niet zoveel- alcohol willen drinken. Qua beeld dat de jongeren hebben van een zware drinker, het prototype, zijn er ook twee aspecten waarop de keetbezoekers niet significant van de niet-keetbezoekers verschillen. Beide groepen vinden dat een zware drinker ongeveer evenveel lef heeft en even populair is.

Tabel 7

Variantietabel keetbezoek voor proximale factoren ten aanzien van alcohol

Factor	Item	M KB	M N-KB	F	p
<i>Theory of Planned Behavior</i>					
Attitude zwaar drinken (n=1442) (1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens')	Normaal	3.15	2.50	41.9	.000
	Plezierig	3.40	2.78	39.8	.000
	Gezellig	3.65	3.05	36.6	.000
	Ontspannend	3.17	2.74	20.1	.000
	Schadelijk	3.29	3.54	8.0	.000
	Gevaarlijk	2.90	3.24	12.8	.000
	Ongezond	3.26	3.58	13.4	.000
	Slecht	3.10	3.44	13.1	.000
	<i>Model</i>			6.54	.000
Morele norm zwaar drinken (n=1421) (1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens')	Verkeerd	2.60	3.18	29.1	.000
	Schuldig voelen	1.94	2.38	22.1	.000
	Overtuigd niet te doen	2.54	3.17	33.0	.000
	<i>Model</i>			14.1	.000
Eigen effectiviteit alcoholgebruik (n=1439) (1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens')	Minder drinken dan vrienden	2.04	1.81	7.80	.000
	Drankje weigeren	2.29	2.16	2.65	ns
	Nooit (meer) alcohol drinken	2.92	2.60	10.6	.000
	Uitleg niet veel drinken	2.01	1.97	.169	ns
	Iets anders doen	1.72	1.52	7.39	.001
	<i>Model</i>			3.46	.000
Descriptieve norm leeftijdsgenoten alcoholgebruik (n=1433) (1 'bijna niemand' tot 5 'bijna iedereen')	Klasgenoten	3.23	2.75	34.9	.000
	Beste vrienden	3.55	2.44	186	.000
	<i>Model</i>			42.4	.000
Sociale druk leeftijdsgenoten zwaar drinken (n=1433)	<i>Model</i>			1.61	ns

Vervolg tabel 7

Factor	Item	<i>M</i> KB	<i>M</i> N-KB	<i>F</i>	<i>p</i>
Subjectieve norm leeftijdsgenoten zwaar drinken (<i>n</i> =1431)	Klasgenoten	4.11	3.82	9.76	.000
(1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens')	Beste vrienden	4.01	3.64	13.1	.000
	<i>Model</i>			6.69	.000
Descriptieve norm familie alcoholgebruik (<i>n</i> =1435)	Vader/verzorger	6.05	5.54	9.80	.000
(1 'drinkt niet' tot 8 'drinkt elke dag')	Moeder/verzorgster	5.11	4.61	8.31	.000
	Broer/zus	4.97	4.33	6.04	.002
	<i>Model</i>			6.36	.000
Subjectieve norm familie zwaar drinken (<i>n</i> =1271)	Ouder(s)/verzorger(s)	2.30	2.13	5.22	.022
(1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens')	Broer(s)/zus(sen)	2.98	2.74	9.95	.002
	<i>Model</i>			5.17	.006
<i>Prototype/Willingness Model</i>					
Prototype zware drinker (<i>n</i> =1440)	Cool	1.94	1.72	8.52	.000
(1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens')	Interessant	1.79	1.76	7.95	.000
	Veel jongens/meisjes krijgen	1.89	1.71	6.11	.002
	Goed uitzien	1.87	1.66	9.06	.000
	Veel vrienden	2.10	1.88	7.63	.001
	Populair	1.99	1.86	2.92	<i>ns</i>
	Lef	2.03	1.91	1.96	<i>ns</i>
	Vaak verkering	1.90	1.74	5.14	.006
	<i>Model</i>			2.02	.009
Gedragbereidheid zwaar drinken (<i>n</i> =1435)	Drankje opdrinken	4.09	3.47	41.3	.000
(1 'zeker niet' tot 5 'zeker wel')	Drankje aannemen, maar wegzetten	1.83	2.13	14.3	.000
	Weggaan van het drankje	1.69	2.00	16.6	.000
	Drankje niet aannemen	2.29	2.73	21.7	.000
	<i>Model</i>			11.8	.000

4.4. Relaties tussen gedragingen en proximale factoren bij gehele steekproef

Bij de vorige onderdelen zijn steeds vergelijkingen gedaan tussen groepen, bij dit onderdeel wordt gekeken of er een verband is tussen de gemeten variabelen.

4.4.1. Correlatieanalyse

Om de mate van samenhang te bepalen zijn er één op één correlaties uitgevoerd tussen de meest relevante gedragingen onderling (zie tabel 8a) in dit onderzoek, en tussen de gedragingen en de proximale factoren en de intentie tot deelname aan het verkeer. Er is te zien dat bijna alle correlaties significant zijn, wat duidt op een verband tussen de gedragingen onderling en tussen de gedragingen en de proximale factoren. Hieronder worden alleen de

relaties besproken die een correlatie van meer dan .30 hadden, een lagere correlatie wordt buiten beschouwing gelaten omdat deze als zwak tot matig kan worden beschouwd.

De meest duidelijke samenhang bij de gedragingen is die tussen zwaar drinken en het totale alcoholgebruik. Verder hangt zwaar drinken sterk samen met de maandprevalentie van dronkenschap en de maandprevalentie van roken. Opvallend is dat keetbezoek een aanzienlijke correlatie laat zien met zwaar drinken en het totale alcoholgebruik. Verder komt er een behoorlijke samenhang naar voren tussen de totale hoeveelheid alcohol die er wordt gedronken en de maandprevalentie van dronkenschap en roken. Tenslotte is te zien dat de maandprevalentie van wiet sterk gekoppeld is aan de maandprevalentie van roken.

Als wordt gekeken naar de samenhang tussen de gedragingen en de proximale factoren en de intentie tot deelname verkeer komen er een aantal interessante correlaties naar voren. Vooral het totale alcoholgebruik en zwaar drinken hangen hier sterk samen met proximale factoren en de intentie tot deelname verkeer. Bij het totale alcoholgebruik is er een aanzienlijk verband met intenties tot zwaar drinken, intenties tot keetbezoek, de attitude, morele norm, descriptieve norm van leeftijdsgenoten, de gedragsbereidheid en de intentie tot deelname aan het verkeer na het drinken van een riskante hoeveelheid alcohol. Voor zwaar drinken worden dezelfde opvallende correlaties gevonden als bij het totale alcoholgebruik, alleen niet bij het keetbezoek. Het keetbezoek en intenties tot keetbezoek hangen zeer nauw samen, een verwachte samenhang. Tenslotte is te zien dat de lifetimeprevalentie van alcoholgebruik samenhangt met de gedragsbereidheid tot zwaar drinken.

Tabel 8a

Correlaties tussen de gemeten gedragingen

	1	2	3	4	5	6	7
<i>'Gedrag'</i>							
1. Keetbezoek (1=ja, 2=nee)	–	.10***	-.31***	-.36***	-.09**	.15***	-.06*
2. Lifetimeprevalentie alcoholgebruik (1=ja, 2=nee)		–	.00	-.21***	.12***	.14***	-.07*
3. Zwaar drinken			–	.66***	.35***	-.38***	.23***
4. Alcoholgebruik totaal				–	.32***	-.38***	.23***
5. Maandprevalentie dronkenschap (1=ja, 2=nee)					–	-.23***	.21***
6. Maandprevalentie roken						–	-.37***
7. Maandprevalentie wiet/hasj							–

Noot. * p<.05 **p<.01 ***p<.001

Tabel 8b

Correlaties tussen de gemeten gedragingen en proximale en distale factoren

	Keetbezoek (1=ja, 2=nee)	Lifetimeprevalentie alcoholgebruik (1=ja, 2=nee)	Zwaar drinken	Alcohol- gebruik totaal	Maand- prevalentie dronkenschap	Maand- prevalentie roken (1=ja, 2=nee)	Maand- prevalentie wiet/hasj
<i>Proximale factoren</i>							
Intenties zwaar drinken	-.26***	-.26***	.52***	.55***	.22***	-.30***	.21***
Intenties keetbezoek	-.71***	-.12***	.29***	.34***	.11***	-.15**	.06*
Attitude zwaar drinken	-.21***	-.23***	.43***	.49***	.18***	-.26***	.17***
Morele norm zwaar drinken	-.23***	-.19***	.53***	.55***	.23***	-.28***	.16***
Eigen effectiviteit alcoholgebruik	.11***	.17***	-.26***	-.26***	-.21***	.12***	-.13***
Descriptieve norm leeftijdsgenoten alcoholgebruik	-.29***	-.08***	.45***	.43***	.18***	-.22***	.16***
Sociale druk leeftijdsgenoten zwaar drinken	-.03	.01	.21***	.12***	.09**	-.10***	.10***
Subjectieve norm leeftijdsgenoten zwaar drinken	-.13***	-.12***	.20***	.23***	.03	-.12***	.05*
Descriptieve norm familie alcoholgebruik	-.15***	-.17***	.15***	.24***	.06*	-.12***	.08**
Subjectieve norm familie zwaar drinken	-.09**	-.03	.21***	.21***	.10**	-.12***	.07**
Prototype zware drinker	-.11***	-.06*	.11***	.01***	.10***	.05	.07**
Prototpegelijkheid zware drinker	-.17***	-.11***	.29***	.29***	.13***	-.14***	.12***
Gedragsbereidheid zwaar drinken	-.22***	-.32***	.45***	.51***	.20***	-.29***	.17***
<i>Distale factoren</i>							
Leeftijd	.01	.03	.14***	.11***	.11***	-.07**	.10***
Geslacht (1=man, 2=vrouw)	.14***	.00	-.28***	-.27***	-.12***	.01	-.11***
Opleiding (1=vmbo, 2=havo, 3=vwo)	.14***	.03	-.24**	-.15***	-.09**	.21***	-.09**
<i>Alcoholgebruik</i>							
Intentie deelname verkeer na alcoholgebruik	-.17***	-.15***	.33***	.36***	.18***	-.19***	.18***

Noot. * p<.05 **p<.01 ***p<.001

4.4.2. Regressieanalyse

Voor het bekijken van de relatieve bijdrage van de gemeten factoren zijn regressieanalyses uitgevoerd. Hiertoe zijn drie soorten regressies gebruikt, namelijk logistische regressie, lineaire regressie en hiërarchische lineaire regressie. De logistische regressie wordt uitgevoerd om vast te stellen welke factoren het keetbezoek kunnen verklaren. Dan wordt er een lineaire regressieanalyse uitgevoerd om te kunnen beoordelen of de proximale factoren ook aan de hand van de gegevens van dit onderzoek passen binnen de theoretische modellen. Verder wordt er bij de hiërarchische lineaire regressie gekeken of zwaar drinken en het totale alcoholgebruik kunnen worden verklaard door een stapsgewijze toevoeging van meerdere factoren. Deze analyses worden zowel uitgevoerd voor de gehele steekproef als voor alleen de keetbezoekers.

Bij de gehele steekproef is allereerst gekeken welke factoren het keetbezoek kunnen verklaren (zie tabel 9). In het eerste blok zijn de gedragingen toegevoegd, die bestaan uit de belangrijkste factoren voor alcoholgebruik, en de maandprevalentie roken en wiet/hasj. De meest significante factoren zijn zwaar drinken en het totale alcoholgebruik. Het is opmerkelijk dat de verklaarde variantie al 18% is voor deze gedragingen alleen. Door de toevoeging van de intentie tot keetbezoek wordt deze in blok 2 verhoogd naar 64%. Opvallend is dat nu zwaar drinken niet meer van significant belang is. Als daar in blok 3 nog de distale factoren leeftijd, geslacht en opleiding aan worden toegevoegd lijkt dit niet veel uit te maken voor de verklaring (slechts 1%), hoewel de opleiding hier wel een significante factor is.

Tabel 9

Logistische hiërarchische regressie voor keetbezoek (n=1188)

	Blok 1			Blok 2			Blok 3		
	OR	CI	p	OR	CI	p	OR	CI	p
Lifetimeprevalentie alcoholgebruik	.403	.049 - 3.33	.400	.207	.002 - 25.3	.520	.230	.002 -25.7	.541
Zwaar drinken	.831	.749 - .923	.001	.885	.760 - 1.03	.115	.900	.770 - 1.05	.187
Alcoholgebruik totaal	.941	.923 - .959	.000	.950	.925 -.976	.000	.947	.922 - .974	.000
Maandprevalentie dronkenschap	1.26	.952 - 1.66	.107	1.30	.886 - 1.89	.182	1.34	.922 - 1.96	.124
Intentie deelname verkeer	.880	.743 - 1.04	.139	1.10	.863 - 1.40	.447	1.04	.817 - 1.33	.729
Maandprevalentie roken	1.05	.766 - 1.44	.761	.874	.560 - 1.36	.552	.772	.489 - 1.22	.267
Maandprevalentie wiet/hasj	1.13	.987 - 1.29	.077	1.02	.839 - 1.25	.815	1.02	.833 - 1.24	.868
Intentie keetbezoek				.188	.154 - .229	.000	.186	.152 - .227	.000
Leeftijd							1.08	.810 - 1.42	.619
Geslacht							.818	.544 - 1.23	.333
Opleiding							1.46	1.14 - 1.87	.002
Nagelkerke R ²		.18			.64			.65	
Nagelkerke ΔR ²		.18			.46			.01	
X ²		(df=7)=163	.000		(df=8)=725			(df=11)= 736	.000

Dan zijn er lineaire regressiemodellen opgesteld voor het beoordelen van de verklarende waarde van de constructen bij de theoretische modellen, eerst voor de gehele steekproef en vervolgens voor alleen de keetbezoekers (zie tabel 10). De intentie tot zwaar drinken wordt bij de gehele steekproef voor 40% verklaard aan de hand van de constructen bij de Theory of Planned Behavior. Hierbij leveren bijna alle factoren uit het model een significante bijdrage, namelijk de attitude, de morele norm, de waargenomen gedragscontrole, zowel de subjectieve als descriptieve norm door leeftijdsgenoten en de descriptieve norm van de familie zijn significant. Dit kan echter niet worden gezegd van de sociale druk door leeftijdsgenoten en de subjectieve norm van de familie. Het beeld is nagenoeg vergelijkbaar als naar de keetbezoekers wordt gekeken, hier is de verklarende variantie 35%. De factoren in het model zijn hier echter minder significant, nu alleen de attitudes, de morele norm en de descriptieve norm van de leeftijdsgenoten.

Tabel 10

Lineaire regressie voor Theory of Planned Behavior

	Gehele steekproef (<i>n</i> =1277)		Keetbezoekers (<i>n</i> =403)	
	Bèta	p	Bèta	p
<i>Theory of Planned Behavior</i>				
Attitude zwaar drinken	.24	.000	.21	.000
Morele norm zwaar drinken	.24	.000	.26	.000
Eigen effectiviteit alcoholgebruik	-.08	.001	-.04	.331
Descriptieve norm leeftijdsgenoten alcoholgebruik	.21	.000	.22	.000
Sociale druk leeftijdsgenoten zwaar drinken	-.01	.732	-.02	.703
Subjectieve norm leeftijdsgenoten zwaar drinken	.06	.021	.08	.082
Descriptieve norm familie alcoholgebruik	.06	.004	-.02	.620
Subjectieve norm familie zwaar drinken	.00	.852	-.05	.279
R	.63		.59	
R ²	.40		.35	
F	(df=8)=104	.000	(df=8)=26.2	.000

Noot. Afhankelijke variabele= intentie zwaar drinken

In tabel 11 is te zien dat de gedragsbereidheid tot zwaar drinken voor 26% kan worden verklaard door de theoretische constructen bij het Prototype/Willingness Model. Opvallend is dat juist het prototype niet zorgt voor deze verklaarde variantie, maar dat dit gebeurt via de attitude, de subjectieve norm van zowel leeftijdsgenoten als familie en de prototype gelijkheid. Ook hier is het model voor de keetbezoekers alleen minder significant, de subjectieve norm van de familie is nu niet meer van significant belang en de verklarende variantie is 21%.

Tabel 11

Lineaire regressie voor Prototype/Willingness Model

	Gehele steekproef (n=1285)		Keetbezoekers (n=399)	
	Bèta	p	Bèta	p
<i>Prototype/Willingness Model</i>				
Attitude zwaar drinken	.36	.000	.34	.000
Subjectieve norm leeftijdsgenoten zwaar drinken	.12	.000	.11	.018
Subjectieve norm familie zwaar drinken	.08	.003	.08	.081
Prototype zware drinker	-.05	.076	-.05	.268
Prototypegelijkenheid zware drinker	.17	.000	.14	.005
R	.51		.46	
R ²	.26		.21	
F	(df=5)=90.2	.000	(df=5)=21.4	.000

Noot. Afhankelijke variabele= gedragsbereidheid zwaar drinken

Voor het bepalen van de relatieve bijdrage van de proximale factoren, alcoholgedragingen en distale factoren op het zwaar drinken is een hiërarchisch lineaire regressie opgesteld van vijf blokken. Tabel 12a geeft de resultaten weer voor de gehele steekproef.

Het eerste blok bevat de theoretische constructen, welke een verklaarde variantie opleveren van 33%. Opmerkelijk is dat vooral de morele norm hier van significant belang is. Verder hebben de attitude, de eigen effectiviteit, de descriptieve norm leeftijdsgenoten en de subjectieve norm van de familie een significante invloed. De variantie wordt in blok 2 met 6% verhoogd door het toevoegen van de intentie tot zwaar drinken en de gedragsbereid hiertoe. Hierdoor is de attitude en de subjectieve norm van de familie niet meer significant te noemen, maar de sociale druk door leeftijdsgenoten opvallend genoeg wel. Interessant is dat het keetbezoek een significante invloed heeft op zwaar drinken, echter deze factor lijkt niet te zorgen voor een veel hogere verklaarde variantie, slechts 2%. Als daar in blok 4 de alcoholgedragingen en de maandprevalentie van wiet/hasjgebruik en roken aan worden toegevoegd, zorgt dit voor een toename in variantie van 14%. Voor deze toename zijn alle alcoholgedragingen van belang, vooral het totale alcoholgebruik. Maar zwaar drinken wordt ook verklaard door de lifetimeprevalentie van alcoholgebruik, de maandprevalentie van dronkenschap en de intentie tot deelname aan het verkeer na riskant alcoholgebruik. Opvallend is verder dat de maandprevalentie van roken een significante invloed heeft. De maandprevalentie van wiet/hasj is echter niet van belang. Wel verdwijnt hierdoor de invloed van de eigen effectiviteit. In het laatste blok is te zien dat de toevoeging van de distale factoren zorgt voor een minimale toename van 1% in verklarende variantie, hoewel zowel het geslacht als het opleidingsniveau hier een significante bijdrage leveren.

Net als bij de ondersteuning van de theoretische modellen blijkt dat er in dit model minder factoren significant zijn voor alleen de keetbezoekers. De uiteindelijk verklaarde variantie is daarentegen met 52% nagenoeg gelijk aan de 55% bij de gehele steekproef. Bij de proximale factoren is het opmerkelijk dat de attitude geen rol speelt. De toevoeging van de gedragsbereidheid en intentie tot zwaar drinken zijn beiden significant en het leidt er niet toe dat er minder proximale factoren van belang zijn dan in het eerste blok. Het is opvallend dat de intenties tot keetbezoek bij deze doelgroep niet een significante invloed hebben op zwaar drinken. Ook zijn hier minder alcoholgedragingen van belang dan bij de gehele steekproef, de lifetimeprevalentie van alcoholgebruik en de maandprevalentie van dronkenschap hebben hier geen significante invloed. Wel is ook hier de maandprevalentie van roken van belang bij zwaar drinken. Als in het laatste blok de distale factoren worden toegevoegd blijkt dat de lifetimeprevalentie van alcoholgebruik weer van significante waarde is. De distale factoren zelf hebben echter geen significante toevoeging.

Tabel 12a

Hiërarchische lineaire regressie voor zwaar drinken (n=1035)

	Blok 1		Blok 2		Blok 3		Blok 4		Blok 5	
	Bèta	p	Bèta	p	Bèta	p	Bèta	p	Bèta	p
Attitude zwaar drinken	.08	.023	.01	.767	.01	.668	-.02	.557	-.03	.332
Morele norm zwaar drinken	.32	.000	.21	.000	.21	.000	.09	.004	.09	.006
Eigen effectiviteit alcoholgebruik	-.12	.000	-.07	.008	-.07	.007	-.03	.187	-.04	.091
Descriptieve norm leeftijdsgenoten alcoholgebruik	.19	.000	.15	.000	.12	.000	.09	.001	.07	.006
Sociale druk leeftijdsgenoten zwaar drinken	.04	.106	.06	.025	.07	.006	.06	.016	.04	.061
Subjectieve norm leeftijdsgenoten zwaar drinken	-.01	.703	-.04	.181	-.04	.146	-.01	.563	-.01	.650
Descriptieve norm familie alcoholgebruik	.04	.174	.01	.736	.00	.973	-.03	.207	-.01	.525
Subjectieve norm familie zwaar drinken	.06	.050	.04	.118	.05	.089	.02	.349	.01	.734
Prototype zware drinker	-.03	.251	-.02	.425	-.03	.324	-.00	.851	-.01	.607
Prototype-gelijkheid zware drinker	.03	.375	-.01	.682	-.02	.589	-.03	.215	-.02	.343
Intentie zwaar drinken			.22	.000	.21	.000	.11	.000	.11	.000
Gedragsbereidheid zwaar drinken			.18	.000	.17	.000	.08	.003	.08	.004
Keetbezoek					-.14	.000	-.06	.006	-.06	.016
Lifetime-prevalentie alcoholgebruik							-.06	.007	-.06	.006
Alcoholgebruik totaal							.37	.000	.35	.000
Maandprevalentie dronkenschap							.10	.000	.09	.000
Intentie deelname verkeer na alcoholgebruik							.07	.005	.07	.003
Maandprevalentie roken							-.13	.000	-.12	.000
Maandprevalentie wiet/hasj							-.00	.915	-.01	.757
Leeftijd									.04	.101
Geslacht									-.07	.003
Opleiding									-.09	.000
R	.57		.62		.63		.73		.74	
R ²	.33		.38		.40		.54		.55	
ΔR ²	.33		.06		.02		.14		.01	
F	(df=10)=49.5	.000	(df=12)=52.9	.000	(df=13)=52.5	.000	(df=19)=61.8	.000	(df=22)=55.8	.000

Tabel 12b

Hiërarchische lineaire regressie voor zwaar drinken voor keetbezoekers (n=335)

	Blok 1		Blok 2		Blok 3		Blok 4		Blok 5	
	Bèta	p	Bèta	p	Bèta	p	Bèta	p	Bèta	p
Attitude zwaar drinken	-.05	.476	-.08	.196	-.09	.178	-.14	.010	-.15	.008
Morele norm zwaar drinken	.36	.000	.28	.000	.28	.000	.16	.009	.15	.011
Eigen effectiviteit alcoholgebruik	-.15	.003	-.13	.010	-.14	.009	-.12	.007	-.13	.006
Descriptieve norm leeftijdsgenoten alcoholgebruik	.19	.001	.15	.012	.15	.014	.15	.005	.13	.013
Sociale druk leeftijdsgenoten zwaar drinken	-.02	.636	-.02	.751	-.02	.637	-.03	.473	-.04	.422
Subjectieve norm leeftijdsgenoten zwaar drinken	.00	.976	-.02	.710	-.02	.646	-.01	.819	-.00	.942
Descriptieve norm familie alcoholgebruik	.03	.549	.03	.474	.04	.441	-.02	.664	-.01	.818
Subjectieve norm familie zwaar drinken	.10	.041	.10	.042	.10	.038	.04	.345	.03	.492
Prototype zware drinker	.03	.531	.03	.547	.03	.560	.02	.599	.01	.764
Prototype-gelijkheid zware drinker	.03	.542	.01	.860	.00	.933	-.04	.431	-.03	.576
Intentie zwaar drinken			.15	.015	.13	.025	.06	.262	.06	.221
Gedragsbereidheid zwaar drinken			.12	.032	.11	.045	.01	.844	-.00	.956
Intentie keetbezoek					.09	.065	.05	.201	.04	.348
Lifetime-prevalentie alcoholgebruik							-.08	.057	-.09	.049
Alcoholgebruik totaal							.39	.000	.37	.000
Maandprevalentie dronkenschap							.08	.097	.08	.104
Intentie deelname verkeer							.11	.013	.11	.019
Maandprevalentie roken							-.16	.001	-.17	.001
Maandprevalentie wiet/hasj							.02	.585	.02	.705
Leeftijd									.03	.541
Geslacht									-.07	.115
Opleiding									-.05	.201
R	.56		.58		.57		.72		.72	
R ²	.31		.34		.34		.52		.52	
ΔR ²	.31		.02		.01		.17		.01	
F	(df=10)=14.7	.000	(df=12)=13.6	.000	(df=13)=12.9	.000	(df=19)=17.6	.000	(df=22)=15.5	.000

Naast het zwaar drinken wordt in dit onderzoek ook het totale alcoholgebruik beschouwd als een belangrijke indicator voor het alcoholgebruik door de jongeren. Hiervoor is een hiërarchisch lineaire regressie opgesteld van vier blokken en in tabel 13a worden de resultaten voor de gehele steekproef getoond. Over het algemeen kan worden gezegd dat deze alcoholgedraging beter is te verklaren dan zwaar drinkgedrag. Zo laat blok 1 zien dat er meer

theoretische constructen van belang zijn dan bij het zwaar drinken, namelijk de attitude, de morele norm, eigen effectiviteit en de descriptieve norm van zowel de leeftijdsgenoten als van de familie. Opvallend is dat bij het totale alcoholgebruik ook de prototype en de prototypegelijkheid van belang zijn. Deze proximale factoren leveren in totaal een verklaring op van 35%. In het tweede blok is te zien dat het keetbezoek zorgt voor een significante invloed en een verhoging levert van 4% in verklaarde variantie. Wel moet hierbij worden opgemerkt dat de prototypegelijkheid niet langer van belang is, maar dat dit nu wel het geval is bij de subjectieve norm van de familie. Door toevoeging van de alcoholgedragingen, de maandprevalentie roken en wiet/hasj en de gedragsbereidheid tot zwaar drinken wordt de variantie vervolgens verhoogd met 16%. Dit blijkt vooral te worden veroorzaakt door zwaar drinken, maar de lifetimeprevalentie van alcoholgebruik en de maandprevalentie van dronkenschap zijn eveneens van belang. Opmerkelijk is dat het voor het totale alcoholgebruik ook van belang is hoeveel wiet/hasj er de afgelopen maand is gerookt. Hoewel de toevoeging van de distale factoren in het vierde blok niet zorgt voor een veel hogere verklarende variantie, komt hier wel naar voren dat het geslacht een significante bijdrage oplevert. De invloed van de maandprevalentie van wiet/hasj valt hier echter weg, terwijl de maandprevalentie van roken wel van belang is.

De laatst uitgevoerde regressie heeft betrekking op het totale alcoholgebruik van de degenen die keten bezoeken. Opvallend is dat er hier veel minder factoren van belang zijn dan bij bovenstaande analyse. De verklarende variantie is wel telkens ongeveer gelijk, namelijk voor de keetbezoekers 71% en voor de gehele steekproef 74%. Bij de theoretische constructen hebben nu alleen de morele norm en de prototypegelijkheid een significante invloed. De toevoeging van de intenties tot keetbezoek veranderen niets aan de bijdrage van de proximale factoren en levert geen toename in verklaarde variantie. Bij de keetbezoekers zijn vervolgens in het derde blok alleen de lifetimeprevalentie van alcoholgebruik en zwaar drinken van significant belang. Opmerkelijk is dat door toevoeging van deze factoren nu wel de attitude en descriptieve norm van de familie van invloed zijn, terwijl dit bij het eerste blok niet het geval was. De toevoeging van de distale factoren levert vervolgens geen extra bijdrage op, er is geen significante factor en de verklaarde variantie gaat met 1% minimaal omhoog.

Tabel 13a

Hiërarchische lineaire regressie voor alcoholgebruik totaal (n=1038)

	Blok 1		Blok 2		Blok 3		Blok 4	
	Bèta	p	Bèta	p	Bèta	p	Bèta	p
Attitude zwaar drinken	.12	.001	.12	.000	.07	.024	.06	.049
Morele norm zwaar drinken	.33	.000	.32	.000	.15	.000	.15	.000
Eigen effectiviteit alcoholgebruik	-.12	.000	-.11	.000	-.04	.144	-.03	.161
Descriptieve norm leeftijdsgenoten alcoholgebruik	.13	.000	.08	.006	.01	.691	.01	.601
Sociale druk leeftijdsgenoten zwaar drinken	.00	.921	.02	.384	.00	.945	-.00	.868
Subjectieve norm leeftijdsgenoten zwaar drinken	-.01	.872	-.01	.717	.00	.977	.00	.888
Descriptieve norm familie alcoholgebruik	.10	.000	.09	.001	.07	.003	.07	.002
Subjectieve norm familie zwaar drinken	.05	.061	.05	.043	.02	.351	.02	.504
Prototype zware drinker	-.06	.028	-.07	.013	-.04	.066	-.05	.027
Prototypegelijkenheid zware drinker	.06	.044	.05	.071	.03	.205	.03	.179
Keetbezoek			-.21	.000	-.13	.000	-.13	.000
Lifetimeprevalentie alcoholgebruik					.06	.008	.05	.014
Zwaar drinken					.37	.000	.36	.000
Maandprevalentie dronkenschap					.10	.000	.10	.000
Gedragsbereidheid zwaar drinken					.08	.005	.07	.013
Intentie deelname verkeer					.04	.138	.03	.266
Maandprevalentie roken					-.05	.052	-.07	.009
Maandprevalentie wiet/hasj					.05	.048	.04	.071
Leeftijd							.03	.216
Geslacht							-.08	.001
Opleiding							.02	.402
R	.59		.62		.74		.74	
R ²	.35		.39		.54		.55	
ΔR ²	.35		.04		.16		.01	
F	(df=10)=54.4	.000	(df=11)=58.4	.000	(df=18)=67.2	.000	(df=21)=60.0	.000

Tabel 13b

Hiërarchische lineaire regressie voor alcoholgebruik totaal voor keetbezoekers (n=336)

	Blok 1		Blok 2		Blok 3		Blok 3	
	Bèta	p	Bèta	p	Bèta	p	Bèta	p
Attitude zwaar drinken	.12	.056	.12	.060	.13	.023	.12	.026
Morele norm zwaar drinken	.32	.000	.32	.000	.15	.015	.14	.021
Eigen effectiviteit alcoholgebruik	-.04	.421	-.04	.418	.04	.357	.04	.446
Descriptieve norm leeftijdsgenoten alcoholgebruik	.09	.100	.09	.108	-.00	.981	-.01	.822
Sociale druk leeftijdsgenoten zwaar drinken	.01	.875	.01	.909	.03	.557	.03	.548
Subjectieve norm leeftijdsgenoten zwaar drinken	.02	.682	.02	.707	.03	.534	.04	.436
Descriptieve norm familie alcoholgebruik	.08	.073	.08	.071	.08	.058	.09	.038
Subjectieve norm familie zwaar drinken	.07	.148	.07	.145	.02	.599	.01	.829
Prototype zware drinker	.00	.961	.00	.966	-.00	.991	-.00	.988
Prototypegelijkenheid zware drinker	.13	.017	.12	.019	.11	.016	.12	.011
Intenties keetbezoek			.03	.579	-.04	.403	-.04	.407
Lifetimeprevalentie alcoholgebruik					.11	.010	.10	.018
Zwaar drinken					.41	.000	.39	.000
Maandprevalentie dronkenschap					.05	.318	.04	.426
Gedragsbereidheid zwaar drinken					.08	.112	.07	.154
Intentie deelname verkeer					.02	.631	.03	.600
Maandprevalentie roken					-.04	.359	-.05	.287
Maandprevalentie wiet/hasj					-.03	.472	-.04	.419
Leeftijd							.08	.055
Geslacht							-.04	.355
Opleiding							-.02	.710
R	.58		.58		.71		.71	
R ²	.34		.34		.50		.51	
ΔR ²	.34		.00		.16		.01	
F	(df=10)=16.4	.000	(df=11)=14.9	.000	(df=18)=17.4	.000	(df=21)=15.3	.000

5. Conclusie en discussie

In het huidige onderzoek zijn kortweg drie zaken onderzocht, welke achtereenvolgens in deze discussie worden besproken. Ten eerste is er aandacht voor keten, worden kenmerken van de keet beschreven en eigenschappen toegekend aan de keetbezoekers. Ten tweede is gekeken of er verschillen zijn tussen keetbezoekers en leeftijdsgenoten die geen keten bezoeken op alcoholgebruik, alcoholgedragingen en meningen hierover. Ten derde is gekeken naar de precieze relatie tussen de onderzochte alcoholgedragingen, de proximale factoren en de distale factoren. Hiertoe is allereerst de samenhang tussen deze factoren bepaald. Vervolgens is er bekeken of het keetbezoek aan de hand van alcoholgedragingen en distale factoren kan worden verklaard. Tenslotte is er voor het totale alcoholgebruik en voor zwaar drinken vastgesteld of ze kunnen worden verklaard aan de hand van de alcoholgedragingen, proximale factoren en distale factoren. Hieronder worden eerst de belangrijkste conclusies weergegeven.

Het meest opvallende resultaat uit dit onderzoek is dat keetbezoekers significant verschillen van niet-keetbezoekers. Hun gedrag kan als meer riskant worden beschouwd, zowel ten aanzien van het alcoholgebruik, als voor hiermee gepaard gaande gedragingen. Ze drinken in het weekend meer alcohol en hebben een hogere totaalconsumptie. Vervolgens is er vaker sprake van zwaar drinken bij de keetbezoekers, zijn ze vaker dronken en nemen ze vaker deel aan het verkeer als ze alcohol hebben gedronken. Ook hebben ze meningen die als meer riskant kunnen worden beschouwd. Zo hebben ze een minder negatieve houding ten aanzien van zwaar drinken, voelen ze zich hier moreel gezien minder bezwaard onder en hebben ze een lagere eigen effectiviteit als het gaat om het drinken van alcohol. Ze hebben bovendien een positiever beeld van een leeftijdsgenoot die een zware drinker is, kunnen zich hier beter mee identificeren en hebben een grotere gedragsbereidheid tot zwaar drinken. Verder geeft deze groep aan, te denken dat er zowel door hun familie als leeftijdsgenoten meer wordt gedronken en dat zij een positievere mening zullen hebben ten aanzien van zwaar drinken.

Vervolgens is het voor deze groep, in vergelijking tot de gehele steekproef, iets lastiger zwaar drinken en de totale alcoholconsumptie te verklaren aan de hand van theoretische modellen. Opvallend in dit onderzoek is dat bij de gehele steekproef het al dan niet bezoeken van een keet een significante factor blijkt ter verklaring van het drinkgedrag van de jongeren, zowel voor zwaar drinkgedrag als voor de totaal geconsumeerde hoeveelheid

alcohol in de week. Er is echter nader onderzoek nodig om een beter inzicht te krijgen in de verklarende aspecten bij keetbezoekers en van het keetbezoek zelf. Hiervoor zullen in dit hoofdstuk aanbevelingen worden gedaan.

5.1. Factoren van de keet en keetbezoekers

Er is in dit onderzoek getracht een duidelijk beeld te krijgen van zowel degenen die keten bezoeken als van de keet zelf. De belangrijkste gegevens uit dit onderzoek worden hieronder besproken en, waar mogelijk, met Mulder (2005) vergeleken. Aangezien een aantal zaken alleen in het huidige onderzoek is onderzocht, kunnen deze niet met laatstgenoemde worden vergeleken. Overigens moet worden opgemerkt dat de respondenten in beide onderzoeken op een verschillende manier zijn geworven. Zo zocht Mulder (2005) de jongeren op in de keten en zijn de jongeren in het huidige onderzoek benaderd via de scholen voor voortgezet onderwijs. Er is dus een aanzienlijke kans dat eventuele verschillen te wijten zijn aan de manier waarop de steekproeftrekking heeft plaatsgevonden.

Aantal keetbezoekers, -bezoeken en het gebruik van alcohol

Het vaste aantal bezoekers telt gemiddeld genomen 15 en is hiermee vrijwel gelijk aan de 17 bezoekers uit het onderzoek door Mulder (2005). De meeste keten zijn alleen in het weekend geopend, namelijk 84.7%, een vergelijkbaar percentage als bij Mulder (2005) waar 76.5% van de keten alleen in het weekend open is. Opvallend is verder dat ongeveer eenderde van de keetbezoekers de keet minder dan 1 keer per maand bezoekt en dat meer dan drievierde deel dit niet vaker dan 1 keer per week doet. Dit kan wellicht met de leeftijd te maken hebben, met een gemiddelde leeftijd van een jaar of 16 is het nog niet vanzelfsprekend dat jongeren iedere week uit mogen. Een ander aspect dat hiermee heeft te maken is dat 80.3% nog niet langer dan 2 jaar keetbezoeker is.

Er kan worden geconcludeerd dat de jongeren die 1 keer per week of vaker een keet bezoeken de grootste risicogroep vormen ten aanzien van het drinken van alcohol. Zo drinken de fanatiekere keetbezoekers op een keetavond in het weekend bijna 12 glazen alcohol (tegenover ongeveer 7 glazen bij degenen die minder vaak gaan). En drinken de jongeren die het vaakst naar de keet gaan ongeveer 18 glazen per week, terwijl de jongeren die de keet minder vaak bezoeken ongeveer 13 glazen alcohol in de hele week drinken.

Locatie van de keet

In het huidige onderzoek is de top-2 van populairste locaties van de keet gelijk aan het onderzoek door Mulder (2005): een schuur (68.6% tegenover 39.2%) en de (sta-)caravan (21.9% tegenover 33.3%). Interessant is verder dat de tuinbouwkas in Twente met 1.7% nauwelijks voorkomt, terwijl deze bij Mulder (2005) met ongeveer 15.7% op de derde plaats staat. De gevonden verschillen zijn waarschijnlijk te verklaren doordat het huidige onderzoek alleen in Twente heeft plaatsgevonden, terwijl Mulder (2005) ook in het westen van het land heeft gekeken. Daar werd namelijk vooral gezien dat de keten zich bevonden in kassen.

Veiligheid in de keet

De veiligheid in de keten laat te wensen over. Mulder (2005) vond in zijn onderzoek al dat nauwelijks de helft over een brandblusser beschikte, in het huidige onderzoek blijkt dat slechts 50.6% hierover beschikt. Een nooduitgang is bij de Twentse keten bij minder dan de helft aanwezig, bij 43.5%, een percentage dat overigens wel hoger ligt dan de 9.8% uit het onderzoek door Mulder (2005). Waarschijnlijk onderschatten jongeren de gevaren, een vermoeden dat wordt versterkt door Mulder (2005). In zijn onderzoek wordt gespeculeerd dat jongeren vaak in de veronderstelling zijn, dat ze een keet gemakkelijk kunnen verlaten bij brand en dat ze er vrij laconiek over doen. Dit terwijl er vaak zeer brandbare materialen aanwezig zijn en het bezoekersaantal met 15-17 behoorlijk hoog ligt, in meestal kleine ruimtes.

Een ander veiligheidsaspect is de deelname aan het verkeer. Het komt wel eens voor dat de jongeren bij iemand in een auto stappen die meer dan de toegestane hoeveelheid alcohol opheeft of dat ze op de brommer of scooter stappen als ze meer dan 2 glazen alcohol hebben gehad. Ze stappen vrijwel altijd nog op de fiets als ze meer dan 6 glazen alcohol hebben gedronken. Als er na een keetavond nog ergens wordt gestapt dan is de fiets ook het meest voorkomende vervoermiddel. Mulder (2005) vond eveneens in zijn onderzoek dat jongeren een risiconemende houding hebben ten aanzien van alcohol in het verkeer.

Alcohol, drugs, geluidsoverlast, agressief gedrag en vandalisme in de keet

Net als in het onderzoek door Mulder (2005) worden er in het huidige onderzoek geen leeftijdsgrenzen gehanteerd als het gaat om het schenken van alcohol. Ook jongeren onder de 16 jaar kunnen alcohol drinken in de keten, maar liefst 82.2%. Meestal wordt de drank betaald door middel van een pot (61.1%). Bij ruim eenderde van de keten is een vaste prijs voor de drankjes en heel af en toe is er een bonnen- of muntensysteem. Drugs wordt nauwelijks

gebruikt, af en toe wordt er wel eens wiet of hasj gerookt. Dit komt overeen met de bevindingen door Mulder (2005) waar de jongeren veelal aangaven dat drugsgebruik in de keet niet voorkomt.

Volgens de jongeren komen negatieve gedragingen zelden tot nooit voor bij het keetbezoek. Zo hebben zij niet het idee dat er vaak sprake is van geluidsoverlast, agressief gedrag of vandalisme. Mulder (2005) gaf echter al aan dat het in verband met zelfrapportage erg lastig is om de daadwerkelijke overlast vast te stellen.

Toezicht in de keet

Ouders houden bijna in drievierde van de gevallen toezicht, terwijl dit voor de gemeente en politie ongeveer een tiende is. De jongeren hebben een vrij positieve houding tegenover het toezicht door de ouders en hebben een vrijwel neutrale, dus geen negatieve, mening tegenover toezicht door de politie en gemeente. Dit zou reden kunnen geven tot meer aandacht voor de rol van deze instanties in de toekomst. Mulder (2005) vond daarentegen een veel negatievere houding ten aanzien van de gemeente, hen werd vooral een gebrek aan begrip verweten. Ook bleek hier dat jongeren vaak niets met de politie te maken willen hebben. Hoewel het in het huidige onderzoek een goede zaak is dat ouders in veel gevallen een oogje in het zeil houden, is daarbij wel de vraag gerechtvaardigd of ouders de risico's inzien van het overmatige alcoholgebruik. Zo gaf Mulder (2005) aan dat er vaak werd gereageerd met: 'Ach toen wij jong waren dronken we ook' en dat ouders zich vaak niet met de keet willen bemoeien. Wellicht speelt het leeftijdsverschil in beide onderzoeken weer een rol, ouders spreken jongeren van 16 jaar makkelijker aan op hun verantwoordelijkheden dan 18-jarigen. Dit zijn echter speculaties en het is aan te bevelen gerichter onderzoek te doen naar de rol van ouders bij het keetbezoek, ze zouden wellicht meer invloed kunnen uitoefenen dan tot op heden wordt gedaan. Er is in dit onderzoek alleen gevraagd of er sprake is van toezicht, niet wat dit toezicht inhoudt. In eventueel vervolgonderzoek zou een specifiekere omschrijving moeten zijn van het toezicht.

Beweegredenen voor het bezoeken van een keet

Als de keetbezoekers moeten aangeven wat ze het meest belangrijk vinden, lijkt de antwoorden sterk op de bevindingen door Mulder (2005). In beide gevallen geven zij als meest belangrijke reden voor het bezoeken van een keet, het samenkomen met vrienden, voor de gezelligheid. Vervolgens vinden ze het meest van belang een eigen plek te hebben. Ook

wordt het redelijk belangrijk gevonden dat de keet een aantal horecafuncties heeft, dat er alcohol kan worden gedronken en dat de prijs lager ligt dan in de horeca.

5.2. Vergelijking huidige onderzoek en Peilstationsonderzoek

Hieronder wordt de steekproef van dit onderzoek in zijn geheel vergeleken met die van het Trimbos-instituut, aan de hand van maandprevalentie van wiet/hasj en roken en alcoholgebruik. De leeftijd en de opleidingsniveaus zijn gelijk in beide onderzoeken.

In de maand voorafgaand aan het onderzoek heeft 31.8% van de Twentse scholieren gerookt. Deze gegevens komen exact overeen met de gegevens uit het Peilstationsonderzoek (Monshouwer et al., 2004) voor 16-jarigen. Het cannabisgebruik per maand voor 16-jarigen ligt daarentegen 33% hoger dan in het huidige onderzoek (15.3% tegenover 11.5%).

Van alle leerlingen in dit onderzoek heeft 93.9% wel eens alcohol gedronken. Dit percentage ligt iets hoger dan de gegevens uit het Peilstationsonderzoek, waar 91.5% van de 16-jarigen wel eens alcohol heeft gedronken. De maand voorafgaand aan het onderzoek is 15.8% van de Twentse jongeren wel eens dronken geweest, aanzienlijk minder dan de 39.3% die door Monshouwer et al. (2004) werd gevonden. In het huidige onderzoek wordt het gebruik van alcohol iets anders weergegeven dan in het Peilstationsonderzoek. Dit wordt verklaard doordat het Peilstationsonderzoek heeft gekeken naar 'binge drinking', door het Trimbos-instituut (2007) weergegeven als '5 glazen alcohol of meer tijdens een enkele gelegenheid'. Echter in het huidige onderzoek is gekeken naar 'zwaar drinken', weergegeven als 'minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer' (CBS, 2006a). De percentages in het huidige onderzoek zouden dus iets lager moeten liggen en bij een vergelijkbare prevalentie is het beeld voor deze populatie iets ernstiger. Het aantal jongeren in het huidige onderzoek dat vier weken voorafgaand aan het onderzoek op een doordeweekse dag 6 glazen of meer heeft gedronken is 8.1%. Deze gegevens zijn min of meer gelijk met die van het Peilstationsonderzoek, waar 7.9% van de jongeren van 16 jaar 5 of meer glazen alcohol drinkt. Als naar het alcoholgebruik in het weekend wordt gekeken dan drinkt 47.2% van de Twentse jongeren 6 glazen of meer. Op landelijk niveau ligt het aantal 16-jarige jongeren dat 5 glazen of meer drinkt hoger, namelijk 57.1%. Op basis van bovenstaande gegevens kan dus in ieder geval niet worden geconcludeerd dat het alcoholgebruik in Twente sterk verschilt van het landelijk gemiddelde.

5.3. Keetbezoek in Twente

In dit onderzoek bezoekt 30.1% wel eens een keet, een opvallend hoger percentage dan in het onderzoek van Bieleman et al. (2006), waar 12% van de 16- à 17-jarigen wel eens een keet bezoekt. Dit zou te maken kunnen hebben met de samenstelling van de steekproef, het laatstgenoemde onderzoek heeft voor Twente alleen respondenten ondervraagd in de gemeente Enschede. Uit de gegevens van het huidige onderzoek komt namelijk naar voren dat er in Enschede, in vergelijking tot andere gemeenten in Twente, relatief weinig keetbezoekers te vinden zijn, namelijk 7.9%. Deze conclusie moet overigens met voorzichtigheid worden getrokken, in dit onderzoek is namelijk per gemeente een vrij klein respondentenaantal, wat het lastig maakt deze gemeenten te vergelijken op het al dan niet bezoeken van een keet.

5.4. Vergelijking tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers

Aangezien overmatig alcoholgebruik door jongeren ernstige gezondheidsrisico's met zich meebrengt is het van belang, dat er een duidelijk beeld ontstaat over de aard en omvang van alcoholgebruik in de keten. Om dit in kaart te brengen is er in dit onderzoek aan de hand van verscheidene factoren gekeken of de groep keetbezoekers verschilt van de niet-keetbezoekers. Zowel distale als proximale factoren zijn onderzocht, evenals het alcoholgebruik door de jongeren. Er is gekozen voor een onderscheid tussen distale en proximale factoren, aangezien Petriatis et al. (1995) hebben aangetoond dat het zinvol is om bij het beschouwen van alcoholgebruik door jongeren meerdere niveaus van determinanten te beschouwen. De Theory of Planned Behavior en het Prototype/Willingness Model omvatten alleen de rol van proximale, cognitieve factoren en Petriatis et al. (1995) veronderstellen dat het van belang is om naast die proximale factoren ook distale factoren te beschouwen.

5.4.1. Vergelijking aan de hand van distale factoren

Van de totale steekproef keetbezoekers is 43.4% van het vrouwelijke geslacht. Hoewel er significant meer mannen naar de keet gaan, is het aantal vrouwen dat een keet bezoekt aanzienlijk hoger dan in het onderzoek van Mulder (2005), waar 8.3% van alle respondenten vrouw was. Dit zou wellicht kunnen worden verklaard doordat keetbezoek onder meiden de afgelopen twee jaar populairder is geworden, of dat meiden geen keten meer bezoeken nadat ze 17 jaar of ouder zijn. Het is in ieder geval niet zo dat ze alleen een keet bezoeken als de vriendin van één van de keetbezoekers, wat veelal wel werd aangegeven door de respondenten in Mulders' (2005) onderzoek.

De gemiddelde leeftijd van de keetbezoeker in het onderzoek van Mulder (2005) lag met 18 jaar hoger dan 15.8 jaar in het huidige onderzoek, wat waarschijnlijk betekent dat in Mulders' steekproef veel minder scholieren zaten. Het huidige onderzoek heeft laten zien dat er in Twente ook een groot aantal jongere keetbezoekers is. In het onderzoek door Mulder (2005) had meer dan de helft van de keetbezoekers een vmbo-achtergrond of lagere school (53%), ongeveer een kwart een middelbare beroepsopleiding (23%) en 24% had een hogere opleiding, dat wil zeggen havo of vwo. In dit onderzoek is per opleidingsniveau het aantal keetbezoekers bekeken. Binnen het vmbo vinden we de meeste keetbezoekers (35.7% keetbezoekers) gevolgd door havo (25% keetbezoekers) en vwo (20.1% keetbezoekers). Het huidige onderzoek geeft waarschijnlijk een representatiever beeld van het aantal keetbezoekers per opleiding, doordat de steekproef op opleidingsniveau is gestratificeerd. Aangezien dit onderzoek laat zien dat de kans het grootst is dat de keetbezoekers worden gevonden binnen het vmbo, is het niet verwonderlijk dat de steekproef bij Mulder (2005) vooral een vmbo-achtergrond had. Hoewel de meeste keetbezoekers echter binnen het vmbo zijn te vinden, moet wel worden opgemerkt dat er in Twente ook binnen havo en vwo een behoorlijk aantal leerlingen keten bezoekt.

Keetbezoekers blijken de maand voorafgaand aan het onderzoek veel vaker te roken dan de niet-keetbezoekers. Dit verschil was zeer significant, ook als werd gecorrigeerd voor opleidingsniveau en geslacht. Voor het wiet of hasjgebruik waren echter geen waarneembare verschillen tussen beide groepen, het gebruik ervan hing sterk samen met geslacht en opleidingsniveau.

5.4.2. Vergelijking aan de hand van alcoholgebruik

De resultaten laten zien dat de keetbezoekers beduidend meer alcohol gebruiken dan de niet-keetbezoekers, zelfs als een correctie wordt uitgevoerd voor geslacht en opleidingsniveau is er een sterk significant verschil. Dit komt aan de hand van verschillende punten naar voren: ze hebben in hun leven vaker alcohol gedronken, ze drinken in het weekend meer en hun totaalconsumptie is hoger.

Het totale alcoholgebruik laat dit verschil vooral goed zien, waarbij overigens wel moet worden vermeld dat het gaat om een benadering van de werkelijkheid. Deze totale alcoholconsumptie is namelijk gebaseerd op gemiddelden van het totale gebruik door de week en in het weekend. Doordat voor het antwoord '11 of meer glazen' in de nieuwe berekening 11 glazen is gerekend vormt het een onderrepresentatie en de werkelijke totaalconsumptie ligt waarschijnlijk nog wat hoger. Aangezien het totale alcoholgebruik hoog correleert met de

frequentie van zwaar drinken ($r=.66$) kan echter wel worden gezegd dat het een goede benadering is voor alcoholgebruik. Keetbezoekers drinken in totaal ongeveer 15.2 glazen alcohol in de week, terwijl hun leeftijdsgenoten die geen keten bezoeken met ongeveer 7.4 glazen aanzienlijk minder drinken.

Er heerste voor aanvang van dit onderzoek een algemeen beeld dat jongeren die keten bezoeken erg veel alcohol drinken, vermoedens die op basis van deze resultaten zijn bevestigd. In het onderzoek van Mulder (2005) werd ook al vastgesteld dat jongeren op een keetavond veel alcohol drinken. Verder zijn er onder de jongeren die keten bezoeken meer zware drinkers te vinden dan bij de niet-keetbezoekers en is deze groep de maand voorafgaand aan het onderzoek vaker dronken geweest. Tenslotte zijn de keetbezoekers van mening dat ze eerder zouden deelnemen aan risicovolle gedragingen in het verkeer na het drinken van alcohol

Bij de keetbezoekers is specifiek gevraagd naar het alcoholgebruik op een keetavond in het weekend en op een doordeweekse avond. Hier bleek dat de jongeren op een keetavond in het weekend gemiddeld 9 glazen alcohol dronken. De Twentse keetbezoekers drinken dus minder dan de 15 glazen keetbezoekers in het onderzoek van Mulder (2005), maar meer dan de 5.3 glazen die de 16- à 17-jarigen dronken in het onderzoek van Bieleman et al. (2006). Het verschil met Mulder (2005) zal waarschijnlijk vooral kunnen worden verklaard door de verschillende steekproeftrekkingen, en/of het leeftijdsverschil tussen beide steekproeven. Bij Bieleman et al. (2006) zou dit kunnen komen door de gemeenten waarin het onderzoek heeft plaatsgevonden, in hun onderzoek is per slot van rekening in Twente alleen gekeken naar Enschede. Als echter wordt gevraagd wat de keetbezoekers in Twente op een doordeweekse avond drinken, dan blijkt dit minder dan 1 glas alcohol te zijn. Het lijkt dus zinvol om een onderscheid te maken tussen het alcoholgebruik door de week en in het weekend, als wordt gevraagd naar alcoholconsumptie.

5.4.3. Vergelijking aan de hand van proximale factoren op constructniveau

Op constructniveau verschillen de keetbezoekers, op één enkele uitzondering na, significant van de niet-keetbezoekers. Er is echter nog geen literatuur voorhanden om deze verschillen aan de hand van de proximale factoren te vergelijken. Wel is er veel onderzoek gedaan naar alcoholgebruik onder jongeren in het algemeen, vandaar dat de resultaten aan de hand van het huidige onderzoek hieronder met deze bevindingen wordt vergeleken.

Drinkende leeftijdsgenoten blijken vaak de primaire risicofactor voor alcoholgebruik door adolescenten (Hawkins, Catalano & Miller, 1992). Opvallend is dat aan de hand van de

resultaten uit het huidige onderzoek kan worden gezegd dat het meest significante verschil, na de intentie tot keetbezoek, is gevonden voor de descriptieve norm van leeftijdsgenoten voor alcoholgebruik. De jonge keetbezoekers zijn van mening dat hun beste vrienden en klasgenoten meer alcohol drinken dan de niet-keetbezoekers. Dit zou kunnen worden verklaard doordat de kans groot is dat de beste vrienden en vriendinnen mede-keetbezoekers zijn en waarschijnlijk ook meer alcohol drinken dan hun leeftijdsgenoten, die geen keten bezoeken.

De belangrijkste verschillen in dit onderzoek zijn vervolgens dat keetbezoekende scholieren een hogere intentie en gedragsbereidheid hebben tot zwaar drinken, dat ze zich hier moreel gezien minder bezwaard onder voelen en dat ze een positievere houding hebben ten aanzien van zwaar drinken. Als wordt gekeken naar de houding ten aanzien van zwaar drinken is in ieder geval te zien dat jongeren die keten bezoeken vooral de positieve eigenschappen van het drinken van alcohol waarderen. Naar aanleiding hiervan zou kunnen worden onderzocht waarom keetbezoekers zo'n positieve houding hebben ten aanzien van zwaar drinken.

Kinderen zijn eerder geneigd tot het drinken van alcohol als hun ouders dit ook doen (DeWitt, Silverman, Goodstadt & Studoto, 1995; Epstein, Williams & Botvin, 2002; Hawkins, et al., 1992; McGue, Sharma & Benson, 1996). In dit onderzoek drinken keetbezoekers meer alcohol dan de niet-keetbezoekers en geven ze inderdaad aan dat hun familie meer drinkt dan de familie van niet-keetbezoekers. Hoewel dit verschil minder groot is dan voor de descriptieve norm van de leeftijdsgenoten voor alcoholgebruik, is het aan te bevelen dat in vervolgonderzoek wordt nagegaan of het daadwerkelijk zo is dat ouders meer alcohol drinken.

De scholieren die keten bezoeken hebben over het algemeen een lagere eigen effectiviteit ten opzichte van het alcoholgebruik, wat betekent dat ze het wat moeilijker vinden om weerstand te bieden aan alcohol dan de niet-keetbezoekers. Dit zou misschien kunnen worden verklaard doordat alcohol in de keet financieel gezien veel voordeliger is, dat de keetbezoekende jongeren hier gemakkelijker aan alcohol kunnen komen en dat ze continu worden blootgesteld aan alcohol. Zo gaf Mulder (2005) in zijn onderzoek al aan dat alcohol in de keet vaak continu en in grote hoeveelheden aanwezig is.

De keetbezoekers in dit onderzoek geven niet alleen aan dat er in hun omgeving meer wordt gedronken, ze zijn ook van mening dat er in hun omgeving een positievere houding is ten aanzien van zwaar drinken. Ander onderzoek heeft inderdaad laten zien dat de attituden en opvattingen over alcohol door ouders invloed hebben op de drinkgedrag van adolescenten,

zowel thuis als buitenshuis (Hundleby & Mercer, 1987; Foxcroft, Lowe & May, 1994; Miller & Plant, 2003). Het is aangetoond dat ouders die gunstige normen ten aanzien van alcoholgebruik overbrengen en zulk gedrag als model stellen, hiermee imitatie door kinderen aanmoedigen, en zorgen voor een bekrachtiging van attitudes en gedragingen die alcoholgebruik promoten. Kinderen die geloven dat alcoholgebruik de norm is, zijn minder geneigd het als schadelijk te zien en nemen vaker sociale bekrachtiging waar voor zulk gedrag. Daardoor hebben ze zelf ook eerder de neiging tot drinken (Botvin, Baker, Dusenbury, Tortu & Botvin, 1990). Er is ook bewijs dat jonge drinkers beïnvloed worden om meer alcohol te drinken als ze omgaan met leeftijdsgenoten die gunstige normen hebben ten aanzien van het drinken van alcohol (Keefe, 1994).

Opvallend is dat de waargenomen sociale druk niet significant verschilt. De keetbezoekers en niet-keetbezoekers ervaren ongeveer evenveel druk door hun leeftijdsgenoten om over te gaan tot zwaar drinken. Overigens is de druk die ze al ervaren in beide gevallen gering. Marsden, Boys, Farrel, Stillwell, Hutchings, Hillebrand en Griffiths (2005) vonden in hun onderzoek ook al een lage waargenomen druk om te drinken, wat suggereert dat adolescenten schijnbaar niet vinden dat de hoeveelheid alcohol die ze consumeren wordt beïnvloed door hun leeftijdsgenoten. Het zou echter kunnen zijn, dat jongeren niet goed in staat zijn deze druk te bepalen en dat deze in werkelijkheid wel degelijk aanwezig is. Voorgaand overzicht van de descriptieve norm geeft in ieder geval wel aan dat keetbezoekers een fors hoger alcoholgebruik van leeftijdsgenoten rapporteren dan de niet-keetbezoekers. Het gevonden verschil zou kunnen komen door het geven van sociaalwenselijke antwoorden. Een impliciete maat voor alcohol zou wellicht in dit geval betrouwbaarder zijn geweest, bijvoorbeeld observatie of het meten van het alcoholpromillage.

Jongeren die keten bezoeken hebben een positiever beeld van een leeftijdsgenoot die zwaar drinkt. Wel moet hierbij worden vermeld dat dit beeld in beide gevallen niet al te positief is. Gibbons (1998) gaf al aan dat prototypebeelden vaak de neiging hebben niet al te gunstig te worden gevonden, zelfs niet door degenen die zelf aan de gedraging deelnemen. Deze beelden zelf zijn normaal gesproken geen doel voor de adolescenten, de vraag is eerder hoe geaccepteerd het beeld voor ze is. Er wordt verondersteld dat als deze beelden meer acceptabel zijn, dat jongeren meer bereid zijn het gedrag te vertonen (Gibbons, 1998). Deze acceptatie is gerelateerd aan de prototypegelijkheid, de waargenomen gelijkheid tussen het beeld van een type persoon dat deelneemt aan een risicogedraging, in vergelijking tot het eigen beeld. Er wordt verondersteld dat het prototype en de prototypegelijkheid dusdanig interacteren, dat gunstige prototypen een grotere impact hebben als individuen zichzelf vinden

overeenkomen met het beeld dat met de risicogedraging wordt geassocieerd (Gibbons & Gerrard, 1995). Als de acceptatie groter is voor de risicogedraging, dan is de prototypegelijkheid waarschijnlijk ook groter. Spijkerman et al. (2004) gaven ook al aan dat jongeren ambivalente en eerder negatieve percepties hebben van een leeftijdsgenoot die überhaupt alcohol drinkt. In dit onderzoek blijkt er tussen de keetbezoekers en niet-keetbezoekers eveneens een significant verschil te zijn voor de prototypegelijkheid. Voor beide groepen was de identificatie met een probleemdrinker echter niet erg groot, er kan dus worden gesteld dat de keetbezoekers zich minder distantieren dan de niet-keetbezoekers.

Ten aanzien van de proximale factoren scoren de keetbezoekers dus op de meeste vlakken riskanter dan de niet-keetbezoekers. Met riskant wordt hier bedoeld dat de resultaten gunstig uitvallen in de richting van het risicogedrag. Er moet wel worden opgemerkt dat jongeren die keten bezoeken nog riskanter scoren dan de niet-keetbezoekers, veel scores op bovengenoemde factoren zijn namelijk sowieso erg ten gunste ten aanzien van de risicogedragingen.

5.4.4. Vergelijking aan de hand van proximale factoren op itemniveau

Er is bij de proximale factoren eveneens gekeken op itemniveau, zodat kon worden vastgesteld welke items afzonderlijk het meest bijdroegen aan de verschillen tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers. Opvallend was in dit onderzoek, dat er bij de attitude ten aanzien van zwaar drinken duidelijke verschillen werden gevonden in effectgrootte. De keetbezoekende jongeren verschilden veel sterker ten aanzien van de positieve items dan de negatieve items, zij vonden zwaar drinken bijvoorbeeld veel gezelliger. Het verschil in attitude komt dus veel sterker naar voren als voordelen worden beschouwd die het drinken van alcohol met zich meebrengt.

Hierboven werd vastgesteld dat de beide groepen jongeren in het huidige onderzoek het meest verschilden ten aanzien van de descriptieve norm van leeftijdsgenoten voor alcoholgebruik. Aan de hand van de analyse op itemniveau kan worden gezegd, dat dit verschil vooral wordt veroorzaakt door de hoeveelheid alcohol die de beste vrienden drinken en in mindere mate door de klasgenoten. Er waren daarentegen ook een aantal afzonderlijke items waarop de scholieren niet verschilden. Zo vinden de keetbezoekers het, in vergelijking tot degenen die dit niet doen, ongeveer net zo moeilijk om een aangeboden drankje te weigeren en ongeveer even moeilijk om te moeten uitleggen waarom ze geen, of niet zoveel, alcohol willen drinken. Blijkbaar zijn deze twee items niet verantwoordelijk voor het verschil tussen beide groepen voor de eigen effectiviteit, maar wordt deze door de overige items

bepaald. Ook vinden beide dat een zware drinker ongeveer evenveel lef heeft en even populair is. Voor deze aspecten van het prototype maakt het dus niet uit of de jongere nu wel of niet een keet bezoekt.

5.5. Relaties tussen de alcoholgedragingen, distale en proximale factoren

Verder is er gekeken naar de relaties tussen de gemeten factoren. Hiertoe is aan de hand van regressieanalyse de relatieve bijdrage van de verschillende factoren onderzocht op achtereenvolgens het keetbezoek, het zwaar drinken en het totale alcoholgebruik. Dit is zowel voor de gehele steekproef bekeken als voor alleen de keetbezoekers. Bij de gehele steekproef is te zien dat er aardig wat uitval is in respondentenaantal. Terwijl de gehele steekproef 1516 respondenten bevat, zijn dit er bij de analyse voor zwaar drinken 1035 en bij de totaal geconsumeerde hoeveelheid alcohol 1038. Deze uitval kan worden verklaard door het grote aantal factoren dat is onderzocht en er per factor steeds een aantal respondenten is die niet alle items heeft ingevuld. Daardoor loopt het aantal respondenten dat niet wordt meegenomen in de analyses snel op. De uitval van respondenten levert echter een kleine vertekening op ten aanzien van de representativiteit en speelt nauwelijks een rol bij de interpretatie van de resultaten.

5.5.1. Relatieve bijdrage van factoren op het keetbezoek

Er is aan de hand van een multivariaat hiërarchisch model een selectie van factoren bekeken die van invloed kan zijn op het bezoeken van een keet. De proximale factoren zijn niet bekeken bij het verklaren van het keetbezoek, omdat dit theoretisch gezien onjuist is. Deze factoren zijn namelijk opgesteld met als uitgangspunt zwaar drinkgedrag en niet het keetbezoek.

Uit het eerste blok kwam naar voren dat van de alcoholgedragingen het totale alcoholgebruik het meest van invloed was en dat hier verder zwaar drinken van belang was. Het is opmerkelijk dat het keetbezoek al met 18% kan worden verklaard aan de hand van alcoholgebruik. Als daar in het tweede blok de intentie tot keetbezoek aan wordt toegevoegd, dan is te zien dat de verklaarde variantie sterk wordt verhoogd, naar 64%. De intentie verklaart in dit geval dus zeer duidelijk het daadwerkelijke gedrag, iets dat de Theory of Planned Behavior (Ajzen, 1991) ook al impliceert. Opvallend is, dat dan wel het belang van zwaar drinken wegvalt. Schijnbaar hangt de intentie tot keetbezoek hier dusdanig mee samen dat de relatieve invloed ervan verdwijnt. Dit suggereert dat het drinken van veel alcohol haast

standaard verbonden is met het keetbezoek, het hoort er als het ware bij. Op basis hiervan kan eveneens worden gesteld dat het bezoeken van een keet duidelijk intentioneel van aard is en daardoor kan worden gezien als gepland gedrag.

Hoewel de toevoeging van de distale factoren leeftijd, opleiding en geslacht in blok 3 niet zorgen voor een sterkere verklaarde variantie, blijkt wel dat de opleiding significant van invloed is op het keetbezoek. De factor die dus het meest onderscheid levert in het al dan niet bezoeken van een keet is de hoeveelheid alcohol die er in totaal wordt gedronken. Verder blijken ook zwaar drinkgedrag en het opleidingsniveau van belang.

5.5.2. Theory of Planned Behavior en Prototype/Willingness Model nader bekeken

Wat betreft de theorieën die worden gebruikt kan worden geconcludeerd dat deze met de gegevens uit dit onderzoek zijn bevestigd. Regressieanalyses lieten zien dat de Theory of Planned Behavior goed in staat bleek de intentie tot zwaar drinken te verklaren en dat het Prototype/Willingness Model dit deed voor de gedragsbereidheid tot zwaar drinken. Blijkbaar leveren beide theorieën ook voor de jongeren in dit onderzoek bruikbare strategieën op in het verklaren van drinkgedrag. Hiermee is de toevoeging van de proximale factoren in de hiërarchische regressiemodellen gerechtvaardigd. Als alleen de keetbezoekers in de analyses worden meegenomen dan blijken beide modellen minder te verklaren dan voor de gehele steekproef.

5.5.3. Relatieve bijdrage van de factoren op zwaar drinkgedrag

Hiërarchische regressieanalyses laten zien welke factoren het meest van invloed zijn op het zwaar drinkgedrag, zowel voor de gehele steekproef als voor alleen de keetbezoekers. Om dit te bekijken zijn stapsgewijs eerst de proximale factoren en de intentie en gedragsbereidheid tot zwaar drinken bekeken, welke een verklaarde variantie opleverden van 33%. Opmerkelijk is, dat vooral de morele norm hier van significant belang is. Verder hebben de attitude van zwaar drinken, de eigen effectiviteit op alcoholgebruik, de descriptieve norm leeftijdsgenoten voor alcoholgebruik en de subjectieve norm van de familie van zwaar drinken een significante invloed.

De intentie en gedragsbereidheid tot zwaar drinken blijken in het tweede model wel van invloed op het daadwerkelijke probleemgedrag, maar met een toename met 6% is dit effect minder groot dan verwacht. Bovendien zijn hierdoor de attitude en de subjectieve norm van de familie niet meer significant te noemen, wat suggereert dat het effect verloopt via de gedragsbereidheid en de intentie tot zwaar drinken. De sociale druk door leeftijdsgenoten ten

aanzien van zwaar drinken blijkt dan opvallend genoeg wel een significante invloed te hebben.

Interessant is dat in het volgende blok het keetbezoek een significante invloed heeft op zwaar drinken. Als daar in het vierde blok de meest relevante gedragingen aan werden toegevoegd bleek de variantie veel beter te worden verklaard, het zorgde voor een toename van 14%. Voor deze toename zijn alle alcoholgedragingen van belang, vooral het totale alcoholgebruik. Maar zwaar drinken wordt ook verklaard door de lifetimeprevalentie van alcoholgebruik, de maandprevalentie van dronkenschap en de intentie tot deelname aan het verkeer na riskant alcoholgebruik. Opvallend is verder dat de maandprevalentie van roken een significante invloed heeft, wel verdwijnt hierdoor de invloed van de eigen effectiviteit. De toevoeging van de distale factoren heeft vervolgens nauwelijks invloed op de verklaring van het zwaar drinken, hoewel zowel het geslacht als het opleidingsniveau hier een significante bijdrage leveren.

Samenvattend kan worden gezegd dat bij zwaar drinkgedrag de volgende factoren de meeste invloed hebben: de morele norm en de attitude van zwaar drinken, de eigen effectiviteit op alcoholgebruik, de descriptieve norm van leeftijdsgenoten voor alcoholgebruik, de subjectieve norm van de familie ten opzichte van zwaar drinken, het keetbezoek, de totale consumptie van alcohol, de lifetimeprevalentie van alcoholgebruik, de maandprevalentie van dronkenschap, de intentie tot deelname aan het verkeer na alcoholgebruik, de maandprevalentie van roken, het geslacht en de opleiding. De unieke bijdrage van de alcoholgedragingen suggereert gewoontevorming in het gebruik van alcohol. Het is opmerkelijk dat het Prototype/Willingness Model in deze multivariate modellen weinig toevoegt aan de Theory of Planned Behavior qua verklarende kracht. Wellicht zou het model meer verklaren als werd gekeken naar interactie-effecten of mediërende effecten. Zo vonden Norman, Armitage en Quigley (2007) een significante interactie tussen de prototype gelijkheid en de subjectieve norm als verklaring van binge-drinkgedrag. Onderzoek van Spijkerman et al. (2007) liet zien dat prototypen een mediërend effect hebben op de norm van leeftijdsgenoten en ouders ten aanzien van alcoholgebruik. Prototypen medieerden hier dus het effect van normen op het alcoholgebruik, alleen bij adolescenten die al drinkervaring hadden.

Zoals eerder al werd vastgesteld bij de ondersteuning van de theoretische modellen is ook hier te zien dat het model bij de keetbezoekers minder significant is. Hoewel de verklarende variantie met 55% nog steeds aanzienlijk is, blijkt voor deze groep dat als alle factoren in het laatste model worden bekeken er minder, en bovendien andere, factoren van

significant belang zijn. Zo is het opmerkelijk dat de intentie tot keetbezoek geen rol speelt bij het zwaar drinkgedrag, het maakt hier dus geen verschil of jongeren een hogere intentie hebben tot het regelmatig bezoeken van een keet. Als de proximale factoren worden beschouwd, is te zien dat zwaar drinkgedrag bij keetbezoekers wordt veroorzaakt door de morele norm van zwaar drinken, de eigen effectiviteit op alcoholgebruik, de descriptieve norm van leeftijdsgenoten voor alcoholgebruik en de subjectieve norm van de familie ten aanzien van zwaar drinken. Van de alcoholgedragingen is bij keetbezoekers vooral de totale alcoholconsumptie van belang, maar ook de lifetimeprevalentie van alcoholgebruik, de intentie tot deelname verkeer na riskant alcoholgebruik en de maandprevalentie van roken. De distale factoren hebben hier echter geen significante invloed.

5.5.4. Relatieve bijdrage van de factoren op het totale alcoholgebruik

Wanneer als maat voor alcoholconsumptie de totale wekelijks geconsumeerde hoeveelheid alcohol wordt genomen is te zien dat er bij de gehele steekproef meer theoretische constructen van belang zijn dan bij het zwaar drinken, namelijk de attitude en de morele norm van zwaar drinken, de eigen effectiviteit op alcoholgebruik en de descriptieve norm van zowel de leeftijdsgenoten als van de familie. Opvallend is dat bij het totale alcoholgebruik ook het prototype en de prototypegelijkheid van belang zijn. Deze proximale factoren verklaren met 35% al een vrij fors deel van de variantie.

Opvallend in het tweede blok is ook hier, net als bij zwaar drinkgedrag, het keetbezoek van zeer significante invloed. Toevoeging van de gedragingen en de gedragsbereidheid zorgt vervolgens voor een verhoging van 16% in verklaarde variantie. Dit blijkt vooral te worden veroorzaakt door zwaar drinken, maar de lifetimeprevalentie van alcoholgebruik, de maandprevalentie van dronkenschap en de maandprevalentie van wiet/hasj zijn eveneens van belang. Opmerkelijk hierbij is, dat ook het keetbezoek een significante factor blijkt voor de totale alcoholconsumptie. Hoewel de toevoeging van de distale factoren in het vierde blok niet zorgt voor een veel hogere verklarende variantie, komt hier wel naar voren dat het geslacht een significante bijdrage oplevert. De invloed van de maandprevalentie van wiet/hasj valt hier echter weg, terwijl de maandprevalentie van roken nu wel van belang is.

Als alle factoren worden beschouwd bij de totaalconsumptie van alcohol, dus de proximale en distale factoren en het alcoholgebruik, kan worden geconcludeerd dat er een aantal factoren het meest van belang is. Zo zijn dat de attitude en morele norm van zwaar drinken, de eigen effectiviteit ten aanzien van alcoholgebruik, de descriptieve norm van alcoholgebruik zowel voor leeftijdsgenoten als voor de familie, het prototype, de

prototypegelijkheid, het keetbezoek, de lifetimeprevalentie van alcohol, zwaar drinken, de maandprevalentie van dronkenschap, de maandprevalentie van roken, de maandprevalentie van wiet/hasj en het geslacht. Opvallend is dat voor het totale alcoholgebruik wel een unieke verklaarde bijdrage worden gevonden van het prototype, terwijl dit niet het geval was bij zwaar drinkgedrag. Spijkerman (2005) gaf in haar promotieonderzoek al aan, dat het lastig is om gegronde conclusies te trekken ten aanzien van de verklaring die prototypen bieden voor alcoholgebruik onder Nederlandse adolescenten.

Wanneer de regressieanalyse alleen met keetbezoekers wordt gedaan, blijkt dat net als bij de andere alcoholconsumptiematen de gedragsdeterminanten een zwakker verband met de totale weekconsumptie laten zien. De verklarende variantie is overigens wel ongeveer gelijk. Als alleen de theoretische constructen worden beschouwd, dan komt naar voren dat alleen de morele norm en de prototypegelijkheid een unieke significante invloed hebben. Het is opmerkelijk dat de toevoeging van de intentie tot keetbezoek geen toename levert in de verklaring van de totale wekelijkse alcoholconsumptie. Samengevat kan worden gezegd dat de morele norm van zwaar drinken, de prototypegelijkheid voor een zware drinker, de lifetimeprevalentie van alcohol en zwaar drinkgedrag het meest van invloed zijn op het totale alcoholgebruik bij de keetbezoekers.

5.6. Kanttekeningen en aanbevelingen

5.6.1. Gekozen steekproef

Er is in dit onderzoek alleen gekeken naar scholieren in Twente. Het is van belang dat er ook in andere provincies wordt gekeken naar verschillen tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers. Aangezien er tot op heden internationaal nog geen literatuur voorhanden is over keten, is het wellicht ook relevant om te onderzoeken of er op internationaal niveau een verschijnsel bestaat dat kan worden vergeleken met de keten in Nederland. Verder moet er worden opgemerkt dat de steekproef alleen bestaat uit jongeren uit de vierde klas. Hierdoor zijn er geen verschillen gevonden aan de hand van de leeftijd en het is aan te bevelen dat hier in eventueel vervolgonderzoek wel naar wordt gekeken.

5.6.2. Verklarende aspecten

Ter verklaring van het keetbezoek zou in toekomstig onderzoek specifieker moeten worden onderzocht waarom jongeren nu precies een keet bezoeken, zowel op distaal als proximaal

niveau. Hoe beter het inzicht in het fenomeen keten, hoe effectiever de hierop gerichte interventieprogramma's kunnen zijn.

Hoewel de verklarende variantie zowel voor het zwaar drinken als voor het totale alcoholgebruik vrij hoog was, is er nog altijd een percentage dat niet is verklaard aan de gebruikte factoren. In eventueel vervolgonderzoek zou daarom bijvoorbeeld naar de rol van persoonlijkheidstrekken kunnen worden gekeken. Het Vijffactor Persoonlijkheidsmodel van Costa en McGrae (1992) onderscheidt vijf robuuste persoonlijkheidsconstructen en identificeert vervolgens manieren waarop individuen hierop van elkaar verschillen. Vier factoren van dit model blijken bij adolescenten specifiek samen te hangen met motieven tot het drinken van alcohol. Alcoholgebruik voor het vergroten van een positieve sfeer is gerelateerd aan hoge niveaus van extraversie (Cooper, Agocha & Sheldon, 2000; Stewart & Devine, 2000; Theakston, Stewart, Dawson, Knowlden-Loewen & Lehman, 2002) en aan lage niveaus van consciëntieusheid (Loukas, Krull, Chassin, & Carle, 2000; Stewart & Devine, 2000; Stewart, Loughlin, & Rhyno, 2001; Theakston et al., 2002). Bovendien is er sterk bewijs, dat als er alcohol wordt gedronken voor de omgang met negatieve emotionele situaties, dit veelal gerelateerd is aan hoge niveaus van neuroticisme (Cooper et al., 2000; Loukas et al., 2000; Stewart & Devine, 2000; Stewart et al., 2001) en lage niveaus van vriendelijkheid, ook wel de agreeableness (Loukas et al., 2000; Stewart et al., 2001). Als aanvulling hierop zou nog de mate van sensation-seeking kunnen worden onderzocht, gedefinieerd als een persoonlijkheidsfactor die verwijst naar het verlangen naar intense en nieuwe ervaringen (Loukas et al., 2000; Stewart et al., 2001). Motieven voor een hoog niveau van alcoholgebruik bij jongeren wordt namelijk geassocieerd met een hoger niveau van sensation-seeking (Loukas et al., 2000; Stewart et al., 2001).

Een ander standpunt dat in eventueel vervolgonderzoek zou kunnen worden meegenomen, is dat drinkgedrag door jongeren kan worden gezien als een gefaseerd proces (Migneault, Pallonen, & Velicer, 1997; Reifman, Barnes, Dintcheff, Farrell, & Uhteg, 1998; Scheier, Botvin, & Baker, 1997; Werch, 2001; Werch et al., 1995). Vanaf het eerste alcoholgebruik tot aan een gevestigd gebruik ervan kunnen een aantal fases worden onderscheiden, zoals bijvoorbeeld precontemplatie, contemplatie, experimenteren, continuatie, enzovoorts. Er wordt verondersteld dat adolescenten verschillen in cognities, die gerelateerd zijn aan alcoholgebruik en dat het gebruik van alcohol afhangt van de fase waarin ze zich bevinden (Migneault, Pallonen & Velicer, 1997; Stern, Prochaska, Velicer, & Elder, 1987). Het zou dus kunnen zijn, dat jongeren in de ene fase meer alcohol gebruiken dan in een volgende fase, bijvoorbeeld vooral tijdens de experimenteerfase.

5.6.3. Meting constructen

Verder kunnen er een aantal kanttekeningen worden geplaatst bij de manier waarop de constructen in het huidige onderzoek zijn gemeten. Zo is bijvoorbeeld niet in de omgeving zelf nagegaan hoe het zit met het alcoholgebruik en de meningen hierover. Dit is vastgesteld door de jongeren te vragen wat zij denken hoeveel er wordt gedronken in hun omgeving en wat zij denken hoe er in hun omgeving over zwaar drinken wordt gedacht. Critici merken bovendien op dat de associatie tussen iemands eigen gedrag en rapportages van de omgeving niet als onomwonden bewijs kunnen worden gezien voor invloed door de omgeving (Bauman & Ennet, 1996; Billy & Udry, 1985; Cairns, Leung & Cairns, 1995). Studies suggereren dat adolescenten het gedrag en de meningen van hun omgeving niet goed kunnen inschatten (Bauman & Fisher, 1986; Donohew, Hoyle, Clayton, Skinner, Colon & Rice, 1999; Kandel, 1996; Wilcox & Udry, 1986). Een andere tekortkoming is dat er in dit onderzoek niet is gekeken naar de beginleeftijd van het drinken van alcohol. Het zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat prototypen en attitudes ten aanzien van alcohol sterker zijn ontwikkeld bij jongeren die al op jonge leeftijd zijn begonnen met alcohol drinken.

5.6.4. Preventie gericht op keetbezoekers

Ondanks bovenstaande bezwaren is dit het eerste onderzoek dat de verschillen tussen keetbezoekers en niet-keetbezoekers empirisch heeft onderzocht. Op basis van de resultaten kan worden geconcludeerd dat keetbezoekers een risicogroep vormen ten aanzien van het drinken van alcohol. Daarom zijn preventieve maatregelen en activiteiten nodig die goed worden afgestemd op de doelgroep keetbezoekers. Een samenwerking tussen gemeente, politie, brandweer, verslavingszorg, jeugdwerk en de Voedsel en Waren Autoriteit is hierbij een vereiste.

Om preventieve maatregelen te kunnen nemen is het van belang dat de keten en hokken eerst in kaart worden gebracht. Dit zou de verantwoordelijkheid moeten zijn van bovengenoemde maatschappelijke organisaties. Deze partijen maken afspraken over een registratie en inventarisatie van alle keten. Gezamenlijk formuleren ze een aantal regels en eisen, waaraan een 'gezonde' keet dient te voldoen. Zo zullen er onder andere eisen worden gesteld ten aanzien van (brand)veiligheid, barbeleid, huisregels en alcoholvoorlichting. De eigenaar van de keet is verantwoordelijk voor het naleven van deze eisen en is aansprakelijk als er iets misgaat. Zowel de keeteigenaren als de keetbezoekers worden actief betrokken bij de regelgeving en worden gestimuleerd tot het naleven van de regels door middel van betrokkenheid, voorlichting en controle. Bij overtreding van de regels kan een sanctie volgen

in de vorm van een boete en dient te keet te werken aan een verbeterplan. Als een keet vervolgens nog steeds niet voldoet aan de eisen, dan moet de desbetreffende keet sluiten.

Naast de maatschappelijke organisaties, spelen ouders een heel belangrijke rol bij het handhaven van ‘gezonde’ keten. Het stellen van regels blijkt in de praktijk erg effectief te zijn. Uit het huidige onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat jongeren waarvan de keet onder toezicht staat van ouders, wekelijks minder alcohol drinken dan de keetbezoekers waar de keet niet onder toezicht staat van ouders (14.4 glazen alcohol tegenover 18.3 glazen). Wat dit toezicht precies inhoudt zou in vervolgonderzoek nog nader gespecificeerd kunnen worden. Ouders zouden er in ieder geval op moeten toezien dat regels worden nageleefd op keetniveau, bijvoorbeeld een uiterlijke sluitingstijd, een maximaal aantal avonden waarop de keet geopend is en een kleinere alcoholvoorraad. Daarnaast is het van belang dat ouders ook op individueel niveau afspraken maken met hun kind, zoals de leeftijd waarop alcohol mag worden gedronken en een maximum aantal glazen dat gedronken mag worden. Het is belangrijk dat alle ouders een stukje verantwoordelijkheid hierin nemen en dus niet alleen de ouders die keeteigenaar zijn

In het huidige onderzoek gaven de keetbezoekers aan dat hun ouders positiever dachten over zwaar drinken dan de niet-keetbezoekers. Deze subjectieve norm bleek een significante verklaring te geven voor zwaar drinkgedrag. Los van het feit of ouders van keetbezoekers ook daadwerkelijk een hogere subjectieve norm hebben, geven ze schijnbaar een positiever beeld af ten aanzien van zwaar drinkgedrag. Om dit beeld bij de jongeren aan te passen moeten ouders een duidelijke boodschap uitdragen: geen alcohol onder de 16. En daarna ook geen overmatig alcoholgebruik. Zowel het op de hoogte zijn van het alcoholgebruik van je kind, het stellen van regels als het maken van afspraken kunnen hieraan een bijdrage leveren. En niet te vergeten: het alcoholgebruik van de ouder zelf, deze vervult tenslotte een zeer belangrijke voorbeeldfunctie.

Aan de hand universele preventie, in de vorm van alcoholvoorlichting op scholen, moet het fenomeen ‘keten’ bespreekbaar worden gemaakt. Daarbij kan worden ingegaan op het verhoogde risico dat jongeren die keten bezoeken lopen ten aanzien van alcoholgebruik. Hierbij moet duidelijk zijn dat het niet de bedoeling is dat keten worden verboden, aangezien keten een duidelijke sociale functie vervullen, maar dat het gaat om het verkleinen van de risico's die het keetbezoek met zich meebrengt. Naast universele preventie is het sterk aan te bevelen dat ook selectieve preventie in te zetten, specifiek gericht op de risicogroep keetbezoekers.

In het huidige onderzoek is bij de keetbezoekers de totale hoeveelheid wekelijks geconsumeerde alcohol, van alle beschouwde factoren, het meest van invloed op zwaar drinkgedrag. Het is van belang dat deze totale alcoholconsumptie wordt teruggedrongen, onder andere door voorlichting over de gevaren van grote hoeveelheden alcohol. Vervolgens geeft in dit onderzoek de morele norm ten aanzien van zwaar drinken bij de keetbezoekers een sterke verklaring voor zwaar drinkgedrag. De jonge keetbezoekers zouden moeten worden gewezen op hun verantwoordelijkheden ten aanzien van zwaar drinken en de consequenties die dit met zich mee kan brengen. Hierbij kunnen aansprekende en realistische voorbeelden worden gegeven, zoals verkeersongelukken en alcoholvergiftiging. Naar aanleiding van dit onderzoek blijkt dat er bij preventie ook moet worden ingespeeld op de descriptieve norm van leeftijdsgenoten ten aanzien van alcoholgebruik, rookgedrag, de eigen effectiviteit van alcoholgebruik en intentie deelname verkeer na alcoholgebruik. Voor het verhogen van de eigen effectiviteit in het gebruik van alcohol, zouden de keetbezoekers moeten worden getraind in het 'nee' zeggen tegen alcohol. Voor het verlagen van de intentie deel te nemen aan het verkeer na alcoholgebruik zou een 'tunnelblik-simulatie' kunnen worden gebruikt. Preventie werkt het beste als alle maatregelen en activiteiten worden aangeboden als een totaalpakket.

Ook de overheid en de horeca kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het terugdringen van alcoholgebruik door jongeren. Op de eerste plaats door het verkleinen van de prijsverschillen tussen de horeca en supermarkten. De concurrerende prijzen die nu in de keten worden gehanteerd zullen dan niet meer aantrekkelijk zijn. Verder zou moeten worden nagedacht over de opening- en sluitingstijden van de horeca. Als het uitgaansleven op een vroeger tijdstip wordt aangeboden, worden jongeren gestimuleerd om eerder naar de uitgaansgelegenheden te komen. Het indrinken wordt dan veel minder interessant; er is immers geen tijd meer voor. Door het vervroegen van de sluitingstijden worden jongeren tevens aangezet eerder naar huis te gaan en kan niet eindeloos worden doorgedronken.

De praktijk leert dat bij lastig bereikbare doelgroepen, zoals keetbezoekers, ludieke preventieactiviteiten vaak effectievere resultaten opleveren dan standaardvoorlichting. Een concreet voorbeeld voor keten en hokken zou in dit geval kunnen zijn het opzetten van een competitie, waarbij jongeren actief met hun keet aan de slag gaan. Hierbij worden de jongeren gestimuleerd en uitgedaagd tot het hebben van een 'gezonde' keet. Winnaar is dan degene die de (brand-)veiligste, mooiste, schoonste en gezondste keet heeft en het beste barbeleid. Tijdens deze competitie worden preventieactiviteiten ingezet op het verhoogde risico dat keetbezoekers hebben ten aanzien van alcoholgebruik en roken.

Belangrijkste preventieaanbevelingen

1. Voor keetbezoekers is preventie op maat aan te bevelen: informatie over de risico's van alcoholgebruik, trainen in 'nee' zeggen tegen alcohol, laten ervaren van een tunnelblik-simulatie.
2. Ouders zouden een voorbeeldfunctie moeten vervullen ten aanzien van alcoholgebruik en een actieve rol spelen in de naleving van alcohol- en keetregels.
3. Het uitgaansleven moet op een vroeger tijdstip worden aangeboden.
4. De prijsverschillen tussen de horeca en supermarkten moeten verkleind worden.
5. Er zou een ludieke competitie moeten worden georganiseerd voor keten.

Referenties

- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behaviour. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 19-211.
- Armitage, C. J., Conner, M., Loach, J., & Willetts, D. (1999). Different perceptions of control: applying an extended theory of planned behavior to legal and illegal drug use. *Basic and Applied Social Psychology*, 21(4), 301-316.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bauman, K. E., & Ennet, S. (1996). On the importance of peer influence for adolescent drug use: Commonly neglected considerations. *Addiction*, 91, 185-198.
- Bauman, K. E., & Fisher, L.A. (1986). On the measurement of friend behavior in research on friend influence and selection: Findings from longitudinal studies of adolescent smoking and drinking. *Journal of Youth and Adolescence*, 15, 345-353.
- Bieleman, B., Kruize, A., & Nienhuis, A. (2006). *Monitor alcoholverstreking jongeren 2005: naleving leeftijdsgrenzen 16 en 18 jaar drank- en horecawet: metingen 1999, 2001, 2003 en 2005*. Groningen: Intraval.
- Billy, J. O., & Udry, J. R. (1985). Patterns of adolescent friendship and effects on sexual behavior. *Social Psychology Quarterly*, 48, 27-41.
- Botvin, G. J., Baker, E., Dusenbury, L., Tortu, S., & Botvin, E. M. (1990). Preventing adolescent drug abuse through a multimodal cognitive-behavioral approach: Results of a three-year study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 58, 437-446.
- Brown, S. A., Tapert, S. F., Granholm, E., & Delis, D.C. (2000). Neurocognitive functioning of adolescents: effects of protracted alcohol use. *Alcoholism: Clinical & Experimental Research*, 24(2), 164-171.
- Cairns, R. B., Leung, M., & Cairns, B. (1995). Social networks over time and space in adolescence. In L. Crockett & A. Crouter (Eds.), *Pathways through adolescence: Individual development in relation to social contexts* (pp. 35-56). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2006a). *Gezondheid en zorg in cijfers 2006*. Den Haag: OBT.

- Centraal Bureau voor de Statistiek (2006b). *Jaarboek onderwijs in cijfers 2006*. Den Haag: OBT.
- Conner, M., & Armitage, C. J. (1998). Extending the theory of planned behavior: A review and avenues for further research. *Journal of Applied Social Psychology, 28*(15), 1429-1464.
- Conner, M., & Sparks, P. (1996). The theory of planned behaviour and health behaviours. In: M. Conner & P. Norman (Eds), *Predicting health behaviour* (pp. 121-162). Buckingham, UK: Open University Press.
- Cooper, M. L., Agocha, V. B., & Sheldon, M. S. (2000). A motivational perspective on risky behaviors: The role of personality and affect regulatory processes. *Journal of Personality, 68*(6), 1058-1088.
- Costa, Jr. P., & McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO personality inventory (NEO-PI-R) and NEO five-factor inventory (NEOFFI): Professional manual*. Odessa, FL7: Psychological Assessment Resources.
- DeWitt, D. J., Silverman, G., Goodstadt, M., & Stoduto, G. (1995). The construction of risk and protective factor indices for adolescent alcohol and other drug use. *The Journal of Drug Issues, 25*(4), 837-863.
- Donohew, R., Hoyle, R., Clayton, R., Skinner, W., Colon, S., & Rice, R. (1999). Sensation seeking and drug use by adolescents and their friends: Models for marijuana and alcohol. *Journal of Studies in Alcohol, 60*, 622-631.
- Ellickson, P. L., Tucker, J. S., & Klein, D. J. (2003). Ten-year prospective study of public health problems associated with early drinking. *Pediatrics, 111*(5), 949-955.
- Epstein, J. A., Williams, C., & Botvin, G. J. (2002). How universal are social influences to drink and problem behaviors for alcohol use? A test comparing urban African-American and Caribbean-American adolescents. *Addictive Behaviors, 27*(1), 75-86.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention and behaviour: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Flay, B. R., & Petriatis, J. (1994). The theory of triadic influence: A new theory of health behaviour with implications for preventive interventions. *Advanced Medical Sociology, 4*, 4-19.
- Foxcroft, D. R., Lowe, G., & May, G. (1994). Adolescent alcohol use and family influences: Attributive statements by teenage drinkers. *Drug Education Prevention and Policy, 1*, 63-69.

- Gibbons, F. X., & Gerrard, M. (1995). Predicting young adults' health risk behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, *69*, 505-517.
- Gibbons, F. X., Gerrard, M., Blanton, H., & Russell, D. W. (1998). Reasoned action and social reaction: Willingness and intention as independent predictors of health risk. *Journal of Personality and Social Psychology*, *74*(5), 1164-1180.
- Grant, B. F., & Dawson, D. A. (1997). Age at onset of alcohol use and its association with DSM-IV alcohol abuse and dependence: results from the National Longitudinal Alcohol Epidemiologic Survey. *Journal of Substance Abuse*, *9*, 103-110.
- Hawkins, J. D., Catalano, R. R., & Miller, J. Y. (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implications for substance abuse prevention. *Psychological Bulletin*, *112*(1), 64-105.
- Hoeveel is veel? (z.d.). Verkregen op 9 juli, 2007, van <https://www.alcoholdebaas.nl/index.cfm?sid=50&pid=7>
- Hundleby, J. D., & Mercer, G. W. (1987). Family and friends as social environments and their relationship to young adolescents' use of alcohol, tobacco, and marijuana. *Journal of Marriage and the Family*, *49*, 151-164.
- Johnston, K. L., & White, K. M. (2003). Binge-drinking: A test of the role of group norms in the theory of planned behaviour. *Psychology and Health*, *18*(1), 63-77.
- Kandel, D. B. (1996). The parental and peer contexts of adolescent deviance: An algebra of interpersonal influences. *Journal of Drug Issues*, *26*, 289-315.
- Keefe, K. (1994). Perceptions of normative social pressure and attitudes toward alcohol use: Changes during adolescence. *Journal of Studies on Alcohol*, *55*, 46-54.
- Knibbe, R. A., Oostveen, T., & Van de Goor, I. (1991). Young people's alcohol in public drinking places: Reasoned behavior or related to the situation? *British Journal of Addiction*, *86*, 1425-1433.
- Loukas, A., Krull, J. L., Chassin, L., & Carle, A. C. (2000). The relation of personality to alcohol abuse/dependence in a high-risk sample. *Journal of Personality*, *68*(6), 1153-1175.
- McGue, M., Sharma, A., & Benson, P. (1996). Parent and sibling influences on alcohol use and misuse: Evidence from a US adoption cohort. *Journal of Studies on Alcohol*, *57*(1), 8-18.
- Manstead, A. S. R., & VanEeklen, S. A. M. (1998). Distinguishing between perceived behavioral control and self-efficacy in the domain of academic achievement intentions and behaviors. *Journal of Applied Social Psychology*, *28*(15), 1375-1392.

- Marcoux, B. C., & Shope, J. T. (1997). Application of the theory of planned behaviour adolescent use and misuse of alcohol. *Health Education Research*, 12, 323-331.
- Marsden, J., Boys, A., Farrel, M., Stillwell, G., Hutchings, K., & Griffiths, P. (2005). Personal and social correlates of alcohol consumption among mid-adolescents. *British Journal of Developmental Psychology*, 23(3), 427-450.
- McMillan, B., Conner, M. (2003). Using the theory of planned behaviour to understand alcohol and tobacco use in students. *Psychology, Health & Medicine*, 8(3), 317-328.
- Migneault, J. P., Pallonen, U. E., & Velicer, W. F. (1997). Decisional balance and stage of change for adolescent drinking. *Addictive Behaviors*, 22(3), 339-351.
- Miller, P., & Plant, M. (2003). The family, peer influences and substance use: Findings from a study of teenagers. *Journal of Substance Use*, 8, 18-26.
- Monshouwer, K., Van Dorsselaer, S., Gorter, A., Verdurmen, J., & Vollebergh, W. (2004). *Jeugd en riskant gedrag: kerngegevens uit het peilstationsonderzoek 2003. Roken, drinken, drugsgebruik en gokken onder scholieren vanaf tien jaar*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Mulder, J. (2005). *Indrinken op eigen erf: landelijk veldonderzoek naar jongerenontmoetingsplekken in een semi-particuliere omgeving*. Utrecht: STAP.
- NIGZ/Universiteit Maastricht. (2001). *Alle dagen feest? Woerden: NIGZ*.
- Norman, P., Bennet, P., & Lewis, H. (1998). Understanding binge-drinking among young people: an application of the Theory of Planned Behavior. *Health Education Research*, 13, 163-169.
- Norman, P., Armitage, C. J., & Quigley, C. (2007). The theory of planned behaviour and binge drinking: Assessing the impact of binge drinker prototypes. *Addictive Behaviors*, 32, 1753-1768.
- Van de Pol, M., & Duijser, E. (2003). *Meting alcoholgebruik jongeren. Onderzoek onder Nederlandse jongeren 10 t/m 15 jaar*. Amsterdam: NIPO.
- Petraitis, J., Flay, B. R., & Miller, T. Q. (1995). Reviewing theories of adolescent substance use: Organizing pieces in the puzzle. *Psychological Bulletin*, 119(1), 67-86.
- Poppelier, A., Van de Wiel, A., & Van de Mheen, D. (2002). *Overdaad schaadt: een inventarisatie van de lichamelijke gevolgen van sociaal geaccepteerd alcoholgebruik en bingedrinken*. Rotterdam: IVO
- Reifman, A., Barnes, G. M., Dintcheff, B. A., Farrell, M. P., & Uhteg, L. (1998). Parental and peer influences on the onset of heavier drinking among adolescents. *Journal of Studies on Alcohol*, 59(3), 311-317.

- Rivis, A., Sheeran, P., & Armitage, C. J. (2006). Augmenting the theory of planned behavior with the prototype/willingness model: Predicting validity of actor versus abstainer prototypes for adolescents' health protective and health risk intentions. *British Journal of Health Psychology, 11*, 483-500.
- Scheier, L. M., Botvin, G. J., & Baker, E. (1997). Risk and protective factors as predictors of adolescent alcohol involvement and transitions in alcohol use: A prospective analysis. *Journal of Studies on Alcohol, 58*(6), 652-667.
- Spear, L. (2002). Adolescent brain and the college drinker: Biological basis of propensity to use and misuse alcohol. *Journal of Studies on Alcohol, 14*, 71-81.
- Spijkerman, R. (2005). *An image to die for. Prototypes of smoking and drinking peers and adolescents' substance use*. Proefschrift Radboud Universiteit Nijmegen.
- Spijkerman, R., Van den Eijnden, R. J. J. M., Vitale, S., & Engels, R. C. M. E. (2004). Explaining adolescents' smoking and drinking behavior: The concept of smoker and drinker prototypes in relation to variables of the theory of planned behaviour. *Addictive Behaviors, 29*, 1615-1622.
- Spijkerman, R., Van den Eijnden, R. J. J. M., & Engels, R. C. M. E. (2005). Self-comparison processes, prototypes, and smoking onset among early adolescents. *Preventive Medicine, 40*, 785-794.
- Spijkerman, R., Van den Eijnden, R. J. J. M., Overbeek, G., & Engels, R. C. M. E. (2007). The impact of peer and parental norms and behavior on adolescent drinking: The role of drinker prototypes. *Psychology and Health, 22*(1), 7-29.
- Stern, R. A., Prochaska, J. O., Velicer, W. F., & Elder, J. P. (1987). Stages of adolescent cigarette smoking acquisition: Measurement and sample profiles. *Addictive Behaviors, 12*(4), 319-329.
- Stewart, S. H., & Devine, H. (2000). Relations between personality and drinking motives in young adults. *Personality and Individual Differences, 29*, 49-511.
- Stewart, S. H., Loughlin, H. L., & Rhyno, E. (2001). Internal drinking motives mediate personality domain: Drinking relations in young adults. *Personality and Individual Differences, 30*, 271-286.
- Tapert, S. F., Brown, G. G., Kindermann, S. S., Cheung, E. H., Frank, L. R., & Brown, S. A. (2001). fMRI measurement of brain dysfunction in alcohol-dependent young women. *Alcoholism, Clinical & Experimental Research, 25*(2), 236-245.

- Terry, D. J., & O’Leary, J. (1995). The theory of planned behaviour: the effects of perceived behavioural control and self-efficacy. *British Journal of Social Psychology*, 34, 199-220.
- Terry, D. J., Hogg, M. A., & White, K. M. (1999). The theory of planned behavior: Self-identity, social identity, and group norms. *British Journal of Social Psychology*, 38, 225-244.
- Theakston, J. A., Stewart, S. H., Dawson, M. Y., Knowlden-Loewen, S. A. B., & Lehman, D. R. (2002). Big-Five personality domains predict drinking motives. *Personality and Individual Differences*, 37, 971-984.
- Trimbos-instituut (2007). *Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2006*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Wechsler, H., Davenport, A., Dowdall, G., Moeykens, B., & Castillo, S. (1994). Health and behavioral consequences of binge drinking in college: a national survey of students at 140 campuses. *Journal of the American Medical Association*, 272(21), 1672-1677.
- Werch, C. E. (2001). Preventive alcohol interventions based on a stages of acquisition model. *American Journal of Health Behavior*, 25(3), 206-216.
- Werch, C. E., Anzalone, D., Castellon-Vogel, E., Carlson, J., Brokiewicz, L., & Felker, J. (1995). Factors associated with the stages of alcohol use among inner city school youth. *Journal of School Health*, 65(7), 255-259.
- White, K. M., Terry, D. J., & Hogg, D. J. (1994). Safer sex behavior: the role of attitudes, norms and control factors. *Journal of Applied Social Psychology*, 24(24), 2164-2192.
- Wicker, A. W. (1969). Attitudes versus actions: the relationship of verbal and overt behavioural responses to attitude objects. *Journal of Social Issues*, 25(4), 41-78.
- Wilcox, S., & Udry, R. (1986). Autism and accuracy in adolescent perceptions of friends’ sexual attitudes and behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 16, 361-374.

**Vragenlijst
'Alcoholgebruik en meningen over alcohol'
2007**

A. Algemene vragen

Vraag 1. Wat is je geslacht?

- Man Vrouw

Vraag 2. Wat is je leeftijd in jaren? .....

Vraag 3. Welke opleiding doe je?

- VMBO HAVO VWO

Vraag 4. Wat zijn de vier cijfers van je postcode? .....

B) Alcoholgebruik

Vraag 5. Heb je wel eens alcohol gedronken?

- Ja Nee → ga door naar vraag 17

Hieronder wordt een aantal vragen gesteld over het drinken van alcohol, vooral over hoeveel je drinkt en wanneer je dit doet. Als wordt gevraagd naar je alcoholgebruik in de laatste vier weken wordt er van uitgegaan dat dit gaat om 'gewone' weken waarin er bijvoorbeeld geen vakantie of carnaval is. Als dit toch het geval is, dan moet je even teruggaan naar de vier 'gewone' weken daarvoor en invullen hoeveel je toen hebt gedronken.

Vraag 6. Tijdens hoeveel gelegenheden (zoals een feestje, uitgaan of avond thuis) heb je alcohol gedronken? Kruis op iedere regel één hokje aan.

	0	1-5	6-10	11-20	21-39	40-80	80 of meer
In je hele leven		☐	☐	☐	☐	☐	☐
In de laatste 12 maanden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
In de laatste vier weken.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 7. Op hoeveel van de vier doordeweekse dagen drink je meestal alcohol? Ga uit van maandag tot en met donderdag.

- Ik drink nooit op doordeweekse dagen → ga door naar vraag 9 1 dag 2 dagen 3 dagen 4 dagen

Elk drankje heeft zijn eigen glas. Wijn in een wijnglas, bier in een bierglas en sterke drank in een borrelglasje. Dit noemen we een standaardglas. Als het drankje in het juiste (standaard)glas wordt geschonken dan bevat ieder glas evenveel alcohol. Dan bevat een vol bierglas dus evenveel pure alcohol als een vol wijnglas, en ook evenveel als een borreltje. Dit komt doordat het alcoholpercentage in bier lager is dan in wijn of sterke drank. We vragen je telkens te antwoorden in standaardglazen. Als je bijvoorbeeld 2 flesjes/blikjes bier hebt gedronken, dan is je antwoord in standaardglazen dus (2x1,5=) 3.

Soort drank	Aantal standaardglazen
Glas bier (fluitje)	1
Blikje of flesje bier (pijpje)	1,5
Halve liter bier (beugel)	2
Glas wijn (wijnglas)	1
Fles wijn (0,75 l)	7,5
Glas sterke drank (whisky, wodka, jenever, cognac, likeur) (borrelglasje)	1
Glas mix van sterke drank met frisdrank of vruchtensap (limonadeglas)	1
Fles sterke drank	22
Breezer, mixdrank in flesje (275 ml)	1,25
Shooter (bijv. Feigling)	0,35

Vraag 8. Als je op een doordeweekse dag alcohol drinkt, hoeveel standaardglazen drink je dan meestal? (ma. t/m do.)

- 1-2 per dag   3-5 per dag   6-10 per dag   11 of meer per dag

Vraag 9. Op hoeveel van de drie weekenddagen drink je meestal alcohol? Ga uit van vrijdag, zaterdag, zondag.

- Ik drink nooit in het weekend → ga door naar vraag 11   1 dag   2 dagen   3 dagen

Vraag 10. Als je op een weekenddag alcohol drinkt, hoeveel standaardglazen drink je dan meestal? (vr., za., zo.)

- 1-2 per dag   3-5 per dag   6-10 per dag   11 of meer per dag

Vraag 11. Hoeveel standaardglazen drink je meestal per gelegenheid van onderstaande drankjes? Bijvoorbeeld de laatste vier weken bij een feestje of op één avond. Ga hierbij uit van het schema over standaardglazen onder vraag 7 en kruis op iedere regel één hokje aan.

	0	1-2	3-5	6-10	11 of meer
Bier	☐	☐	☐	☐	☐
Wijn	☐	☐	☐	☐	☐
Sterke drank (whisky, wodka, jenever, cognac, likeur)	☐	☐	☐	☐	☐
Zelfgemaakte mix van sterke drank met frisdrank of vruchtensap	☐	☐	☐	☐	☐
Breezer, kant en klaar gemixte drank in flesje of blikje (275 ml)	☐	☐	☐	☐	☐
Shooter (bijv. Feigling)	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 12. Hoe vaak heb je de afgelopen vier weken zes of meer standaardglazen met alcohol gedronken bij één gelegenheid? Bijvoorbeeld bij een feestje of op één avond.

- Nooit   1 keer   2 keer   3-4 keer   5-6 keer   7-8 keer   9 keer of vaker

Vraag 13. Hoe vaak ben je door het drinken van alcohol... Kruis op iedere regel één hokje aan.

		0	1-5	6-10	11-20	21-39	40 of meer
a) .... aangeschoten geweest?	In je hele leven	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	In de laatste 12 maanden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	In de laatste vier weken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) .... dronken geweest?	In je hele leven	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	In de laatste 12 maanden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	In de laatste vier weken	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 14. Als je thuis in het bijzijn van je ouder(s)/verzorger(s) alcohol drinkt, hoeveel drink je dan meestal? Kies het huis waar je het meeste bent.

- Ik drink thuis geen alcohol   Een paar slokjes, minder dan 1 standaardglas   1 standaardglas   2 standaardglazen   3 of meer standaardglazen

Vraag 15. Op welke plek ben je meestal als je iets met alcohol drinkt? Kruis op iedere regel één hokje aan.

	Nooit	Heel soms	Soms	Meestal	Altijd
Thuis	☐	☐	☐	☐	☐
Familie of vrienden	☐	☐	☐	☐	☐
Op straat, in het park, op het strand of ergens anders buiten	☐	☐	☐	☐	☐
Bar of een café	☐	☐	☐	☐	☐
Discotheek	☐	☐	☐	☐	☐
Restaurant	☐	☐	☐	☐	☐
Sportkantine	☐	☐	☐	☐	☐
Keet/hok	☐	☐	☐	☐	☐
Ergens op vakantie	☐	☐	☐	☐	☐
Op school	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 16. Hoe vaak heb je de afgelopen vier weken iets met alcohol gekocht op deze plekken? Kruis op iedere regel één hokje aan.

	Nooit	1 keer	2 keer	3-4 keer	5-6 keer	7-8 keer	9 keer of vaker
Supermarkt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Slijterij	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Café/bar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Discotheek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Restaurant	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sportkantine	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik koop nooit alcohol, ik krijg het	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 17. Mag je thuis van je ouder(s)/verzorger(s) alcohol drinken? Kies het huis waar je het meeste bent.

- Ja Ik weet het niet Nee

Vraag 18. Heb je met iemand een afspraak dat je tot een bepaalde leeftijd geen alcohol zult drinken of over de hoeveelheid alcohol die je (maximaal) drinkt?

- Nee, ik heb daarover geen afspraak Ja, met mijn ouder(s)/verzorger(s) Ja, met iemand anders, namelijk.....

Vraag 19. Heb je de afgelopen vier weken wel eens sigaretten of shag gerookt?

- Ja Nee

Vraag 20. Hoe vaak heb je de afgelopen vier weken de volgende drugs gebruikt? Kruis op iedere regel één hokje aan.

	Nooit	1 keer	2 keer	3-4 keer	5-6 keer	7-8 keer	9 keer of vaker
Wiet/hasj	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
XTC	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Cocaïne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Paddo's	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Amfetamine/speed	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 21. Geef aan wat je vindt van onderstaande muzieksoorten. Kruis op iedere regel één hokje aan.

	Ken ik niet	Heel slecht	Slecht	Niet goed/ niet slecht	Goed	Heel Goed
Top 40/hitparademuziek	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Piratenmuziek	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Klassieke muziek	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Techno/electro	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trance/Hardstyle	☐	☐	☐	☐	☐	☐
R&B	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hiphop/rap	☐	☐	☐	☐	☐	☐
'Gewone' rock	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Alternatieve rock	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gothic/dark metal/nu metal	☐	☐	☐	☐	☐	☐

C) Meningen over alcohol

Vraag 22. Kruis hieronder op iedere regel het hokje aan dat het best past bij jouw mening.

Ben je van plan om....	Zeker niet	Waarschijnlijk niet	Misschien	Waarschijnlijk wel	Zeker wel
...de komende vier weken minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer te drinken?	☐	☐	☐	☐	☐
...het komende half jaar minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer te drinken?	☐	☐	☐	☐	☐
...de komende twee jaar minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer te drinken?	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 23. Hoe zou je het vinden als je minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer drinkt of zou drinken? Kruis iedere regel één hokje aan.

Dat vind ik...	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Niet oneens/niet eens	Mee eens	Helemaal mee eens
....normaal.	☐	☐	☐	☐	☐
....plezierig.	☐	☐	☐	☐	☐
...gezellig.	☐	☐	☐	☐	☐
...ontspannend.	☐	☐	☐	☐	☐
....schadelijk.	☐	☐	☐	☐	☐
....gevaarlijk.	☐	☐	☐	☐	☐
....ongezond.	☐	☐	☐	☐	☐
....slecht.	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 24. Kruis hieronder bij elke regel het hokje aan dat jouw mening het beste weergeeft.

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Niet oneens/niet eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Ik zou het <u>verkeerd</u> vinden als ik minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer zou drinken.	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer drink of zou drinken, zou ik mij <u>schuldig</u> voelen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben ervan <u>overtuigd</u> dat ik wekelijks niet meer dan 6 glazen alcohol per keer drink of zal drinken.	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 25. Hoe denk je over iemand van jouw leeftijd die minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer drinkt? Kruis op iedere regel één hokje aan.

Ik denk dat hij/zij....	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Niet oneens/niet eens	Mee eens	Helemaal mee eens
..... cool is.	☐	☐	☐	☐	☐
..... interessant is.	☐	☐	☐	☐	☐
..... veel jongens/meisjes kan krijgen.	☐	☐	☐	☐	☐
..... er goed uitziet.	☐	☐	☐	☐	☐
..... veel vrienden heeft.	☐	☐	☐	☐	☐
..... populair is.	☐	☐	☐	☐	☐
..... lef heeft.	☐	☐	☐	☐	☐
..... vaak verkering heeft.	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 26. Lijk je zelf op de persoon van vraag 25?

- Helemaal niet   Nauwelijks   Een beetje   Vrij veel   Heel veel

Vraag 27. Stel, je bent met een paar vrienden en/of vriendinnen op een feest en je hebt al minimaal 5 glazen alcohol op. Dan biedt één van hen jou een drankje met alcohol aan. Kruis op iedere regel één hokje aan.

Zou je....	Zeker niet	Waarschijnlijk niet	Misschien	Waarschijnlijk wel	Zeker wel
....het drankje aannemen en opdrinken?	☐	☐	☐	☐	☐
....het drankje aannemen en vervolgens wegzetten?	☐	☐	☐	☐	☐
....even weggaan (bijvoorbeeld naar de wc)?	☐	☐	☐	☐	☐
....'nee, bedankt' zeggen en het drankje niet aannemen?	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 28. Kruis hieronder bij elke regel het hokje aan dat jouw mening het beste weergeeft.

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Niet oneens/niet eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Zelf veel minder alcohol drinken dan mijn vrienden, is voor mij heel moeilijk.	☐	☐	☐	☐	☐
Een drankje met alcohol weigeren als ik dat aangeboden krijg, is voor mij heel moeilijk.	☐	☐	☐	☐	☐
Nooit (meer) alcohol drinken is voor mij heel moeilijk.	☐	☐	☐	☐	☐
Uitleggen waarom ik geen of niet zo veel alcohol wil drinken, is voor mij heel moeilijk.	☐	☐	☐	☐	☐
Iets anders gaan doen dan alcohol drinken, bijvoorbeeld een film kijken, is voor mij heel moeilijk.	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 29. Geef hieronder je mening voor de volgende situaties. Kruis op iedere regel één hokje aan.

Zou je....	Zeker niet	Waarschijnlijk niet	Misschien	Waarschijnlijk wel	Zeker wel
.... bij iemand in de auto stappen die meer dan twee glazen alcohol op heeft?	☐	☐	☐	☐	☐
.... op de brommer/scooter rijden na het drinken van meer dan twee glazen alcohol?	☐	☐	☐	☐	☐
....achter op de brommer/scooter stappen bij iemand die meer dan twee glazen alcohol op heeft?	☐	☐	☐	☐	☐
.... fietsen na het drinken van meer dan zes glazen alcohol?	☐	☐	☐	☐	☐

D) Leeftijdsgenoten

Vraag 30. Kruis hieronder op iedere regel het hokje aan dat het meest op jou van toepassing is.

	Bijna niemand	Minder dan de helft	Ongeveer de helft	Meer dan de helft	Bijna iedereen
Hoeveel van je <u>klasgenoten</u> drinken <u>minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer?</u>	☐	☐	☐	☐	☐
Hoeveel van je <u>beste vrienden en/of vriendinnen</u> drinken <u>minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer?</u>	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 31. Kruis hieronder op iedere regel het hokje aan dat het meest op jou van toepassing is.

	Helemaal nooit	Nauwelijks	Af en toe	Vrij vaak	Heel vaak
Hoe vaak heb je het gevoel dat je <u>klasgenoten</u> willen dat je <u>minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer</u> drinkt?	☐	☐	☐	☐	☐
Hoe vaak heb je het gevoel dat je <u>beste vrienden en/of vriendinnen</u> willen dat je <u>minstens 1 keer per week minimaal 6 glazen alcohol per keer</u> drinkt?	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 32. Kruis hieronder op iedere regel het hokje aan dat het best past bij jouw antwoord.

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Niet oneens/ niet eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Mijn <u>klasgenoten</u> vinden dat ik <u>wekelijks niet meer dan 6 glazen alcohol per keer</u> zou moeten drinken.	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn <u>beste vrienden en/of vriendinnen</u> vinden dat ik <u>wekelijks niet meer dan 6 glazen alcohol per keer</u> zou moeten drinken.	☐	☐	☐	☐	☐

E) Familie

De volgende vragen gaan over ouders/verzorgers en broers/zussen. Als je geen vader of moeder meer hebt of geen contact meer met ze hebt, vul dan 'heb ik niet' in. Als je niet bij je biologische ouders woont, maar bijvoorbeeld in een pleeggezin, denk dan bij het beantwoorden van de vragen aan de mensen bij wie je woont.

Vraag 33. Drinken je ouder(s) en/of verzorger(s) en je broer of zus waar je het meest mee optrekt wel eens alcohol?
Kruis per kolom zowel voor je vader, je moeder als voor je broer of zus één hokje aan dat het meest van toepassing is.

Vader/ verzorger	Moeder/ verzorger	Broer of zus
☐ heb ik niet.	☐ heb ik niet.	☐ heb ik niet.
☐ drinkt geen alcohol.	☐ drinkt geen alcohol.	☐ drinkt geen alcohol.
☐ drinkt heel af en toe alcohol.	☐ drinkt heel af en toe alcohol.	☐ drinkt heel af en toe alcohol.
☐ drinkt niet vaker dan 1 keer per maand alcohol.	☐ drinkt niet vaker dan 1 keer per maand alcohol.	☐ drinkt niet vaker dan 1 keer per maand alcohol.
☐ drinkt 2-3 keer per maand alcohol.	☐ drinkt 2-3 keer per maand alcohol.	☐ drinkt 2-3 keer per maand alcohol.
☐ drinkt 1 keer per week alcohol.	☐ drinkt 1 keer per week alcohol.	☐ drinkt 1 keer per week alcohol.
☐ drinkt 2-4 keer per week alcohol.	☐ drinkt 2-4 keer per week alcohol.	☐ drinkt 2-4 keer per week alcohol.
☐ drinkt 5-6 keer per week alcohol.	☐ drinkt 5-6 keer per week alcohol.	☐ drinkt 5-6 keer per week alcohol.
☐ drinkt elke dag alcohol.	☐ drinkt elke dag alcohol.	☐ drinkt elke dag alcohol.

Vraag 34 Kruis hieronder op iedere regel het hokje aan dat het best past bij jouw antwoord.

	Heb ik niet	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Niet oneens/ niet eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Mijn ouder(s)/verzorger(s) vinden dat ik <u>wekelijks niet meer dan 6 glazen alcohol per keer</u> zou moeten drinken.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn broer(s) en/of zus(sen) vinden dat ik <u>wekelijks niet meer dan 6 glazen alcohol per keer</u> zou moeten drinken	☐	☐	☐	☐	☐	☐

F) Ketten en hokken

De vragen bij dit onderdeel gaan over ketten en hokken. Dit zijn plekken die zich meestal op het platteland bevinden en waar jongeren voor de gezelligheid samenkomen.

Vraag 35. Kruis hieronder op iedere regel het hokje aan dat het beste past bij jouw mening.

Ben je van plan om....	Zeker niet	Waarschijnlijk niet	Misschien	Waarschijnlijk wel	Zeker wel
.... <u>de komende 4 weken</u> regelmatig een keet te bezoeken ?	☐	☐	☐	☐	☐
.... <u>het komende half jaar</u> regelmatig een keet te bezoeken?	☐	☐	☐	☐	☐
.... <u>de komende twee jaar</u> regelmatig een keet te bezoeken?	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 36. Bezoek je wel eens een keet of hok?

- Ja Nee → Je bent nu klaar met het invullen van de vragenlijst. Bedankt! Op het eind van de vragenlijst kun je nog eventuele opmerkingen kwijt.

Vraag 37. In welke gemeente bevindt de keet zich?

- Almelo Borne Dinkelland Enschede Haaksbergen Hellendoorn Hengelo
 Hof van Twente Losser Oldenzaal Rijssen/Holten Tubbergen Twenterand Wierden

Vraag 51. Kruis hieronder op iedere regel het hokje aan dat het best past bij jouw antwoord.

	Nooit	Heel soms	Soms	Meestal	Altijd
Mensen die in de buurt van de keet wonen hebben veel <u>geluidsoverlast</u>	☐	☐	☐	☐	☐
<u>Agressief gedrag</u> komt vaak voor bij onze vaste keetbezoekers	☐	☐	☐	☐	☐
<u>Vandalisme</u> komt vaak voor bij onze vaste keetbezoekers	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 52. Als je na een keetavond nog gaat stappen, hoe kom je dan in die kroeg, disco, of iets anders? Kruis op iedere regel één hokje aan.

	Nooit	Heel soms	Soms	Meestal	Altijd
Lopend	☐	☐	☐	☐	☐
Fiets	☐	☐	☐	☐	☐
Brommer/Scooter	☐	☐	☐	☐	☐
Auto	☐	☐	☐	☐	☐
Bus	☐	☐	☐	☐	☐
Trein	☐	☐	☐	☐	☐
Taxi	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 53. Geef aan hoe vaak onderstaande situaties bij jullie voorkomen na een keetavond. Kruis op iedere regel één hokje aan.

	Nooit	Heel soms	Elke maand	Elke week	Bijna altijd
a) Iemand rijdt met de auto na het drinken van meer dan twee glazen alcohol.	☐	☐	☐	☐	☐
b) Iemand rijdt met de brommer/scooter na het drinken van meer dan twee glazen alcohol.	☐	☐	☐	☐	☐
c) Iemand fietst na het drinken van meer dan zes glazen alcohol.	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 54. Als je op een keetavond alcohol drinkt, hoeveel glazen alcohol drink je dan meestal.... in het weekend? (vr., za., zo.) ..... standaardglazen
doordeweeks? (ma. t/m do.) ..... standaardglazen

Vraag 55. Wordt er in de keet alcohol geschonken aan jongeren onder de 16 jaar?
 Ja Nee

Vraag 56. Op welke manier wordt er voor de drank in de keet betaald?

- Er wordt een pot gemaakt en van dit geld wordt drank gehaald Er is een vaste prijs per drankje Er is een bonnen-/ muntensysteem Anders, namelijk .....

Vraag 57. Geef hieronder op iedere regel eerst aan of de volgende drankjes in de keet verkrijgbaar zijn en vervolgens zo ja, hoeveel ervan aanwezig is en wat de prijs is van deze drankjes. Als er geen vaste prijs is vul dan in 'NVT'.

Drankje	Aanwezig		Hoeveelheid aanwezig	Prijs
	Nee	Ja		
Bier	☐	☐	..... kratten	.....
Wijn	☐	☐	..... flessen/pakken	.....
Sterke drank (whisky, wodka, jenever, cognac, likeur)	☐	☐	..... flessen	.....
Mix van sterke drank met frisdrank of vruchtensap	☐	☐	..... flessen	.....
Breezer, mixdrank in flesje (275 ml)	☐	☐	..... flesjes	.....
Shooter (bijv. Feigling)	☐	☐	..... flesjes	.....

Vraag 58. Hoe vaak worden de volgende drugs gebruikt in de keet? Kruis op iedere regel één hokje aan.

	Nooit	Heel soms	Elke maand	Elke week	Bijna altijd
Wiet/hasj	☐	☐	☐	☐	☐
XTC	☐	☐	☐	☐	☐
Cocaine	☐	☐	☐	☐	☐
Paddo's	☐	☐	☐	☐	☐
Amfetamine/speed	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 59. Kruis hieronder eerst op iedere regel of jullie in de keet de volgende regels hanteren met betrekking tot drugs- en alcoholgebruik en vervolgens zo ja, door wie deze regels zijn opgesteld en tenslotte zo ja of je jullie je ook aan deze regels houden.

	Hanteren van regels		Regels opgesteld door			Houden aan de regels	
	Ja	Nee	Zelf	Ouders	Keeteigenaar	Ja	Nee
Verbod op sigaretten- of shaggebruik.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Verbod op hasj- en/of wietgebruik.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Verbod op overig druggebruik, zoals cocaine, paddo's en amfetamine en/of speed.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Maximum aantal glazen alcohol op een avond per persoon.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Verbod op autorijden na het drinken van meer dan 2 glazen alcohol.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als iemand te dronken is diegene in veiligheid brengen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Verbod op schenken van alcohol aan jongeren onder de 16 jaar.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Verbod op het schenken van alcohol aan iemand die al dronken is.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 60. Kruis hieronder op iedere regel aan hoe belangrijk je bepaalde zaken vindt bij jullie keet.

	Geheel onbelangrijk	Niet zo belangrijk	Niet belangrijk/niet onbelangrijk	Redelijk belangrijk	Heel belangrijk
Het samenkomen met vrienden (gezelligheid).	☐	☐	☐	☐	☐
Een eigen plek voor jezelf hebben, zonder ouders/familie.	☐	☐	☐	☐	☐
Bier/alcohol drinken.	☐	☐	☐	☐	☐
Prijs van de consumpties ten opzichte van de kroeg/het café.	☐	☐	☐	☐	☐
De keet heeft een latere sluitingstijd dan de horeca. <u>Als de keet geen latere sluitingstijd heeft vul dan hier 'NVT' in:</u>	☐	☐	☐	☐	☐
Activiteiten ondernemen (vakantie, sporten, uitgaan, wedstrijden, etc.).	☐	☐	☐	☐	☐
Anders, namelijk.....	☐	☐	☐	☐	☐
.....					

Opmerkingen

Als je nog opmerkingen hebt over het onderzoek of de vragenlijst dan kun je die hieronder kwijt.

.....

.....

.....

.....

Je bent nu klaar met het invullen van de vragenlijst. Wil je voor de zekerheid nagaan of je alle vragen hebt ingevuld?

Hartelijk dank voor je medewerking!